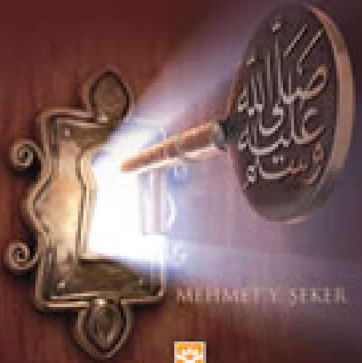
RAHMET HAZİNESİNİN ANAHTARI

Efendiler Efendisine

Salât Selâm

MEHMET Y. ŞEKER

Rahmet Hazinesinin Anahtarı

EFENDİLER EFENDİSİNE
SALÂT VE SELÂM

Mehmet Y. ŞEKER

Rahmet Hazinesinin Anahtarı

EFENDİLER EFENDİSİNE SALÂT VE SELÂM

Mehmet Y. ŞEKER

Rahmet Hazinesinin Anahtarı
EFENDİLER EFENDİSİNE SALÂT VE SELAM

Editör
Ömer ÇETİNKAYA

Görsel Yönetmen
Engin ÇİFTÇİ

Kapak
İhsan DEMİRHAN

Sayfa Düzeni
Ahmet KAHRAMANOĞLU

ISBN
978-975-278-413-0

Yayın Numarası
539

Basım Yeri ve Yılı
Çağlayan Matbaası
Sarnıç Yolu Üzeri No: 7 Gaziemir/İZMİR
Tel: (0232) 274 22 15
Mart 2011

Genel Dağıtım
Gökkuşağı Pazarlama ve Dağıtım
Merkez Mah. Soğuksu Cad. No: 31 Tek-Er İş Merkezi
Mahmutbey/İSTANBUL
Tel: (0212) 410 50 60 Faks: (0212) 445 84 64

Işık Yayınları
Bulgurlu Mahallesi Bağcılar Caddesi No: 1
34696 Üsküdar/İSTANBUL
Tel: (0216) 522 11 44 Faks: (0216) 522 11 78
www.isikyayinlari.com

İÇİNDEKİLER

İkinci Bölüm
EFENDİMİZ'E KARŞI SORUMLULUKLARIMIZ

Üçüncü Bölüm
SALÂT VE SELÂM İLE ALÂKALI HADİSLER

Dördüncü Bölüm
SALAVÂTNAME

اَزْدَم صُبْح اَزَلْ تَا بِقِيَام عَرَصَاتْ
بَرْسَرُو پَاىِ دِلَارَاىِ مُحَمَّدْ صَلَوَاتْ

Ezel sabahından kıyamet gününe kadar
siret ve sûreti güzel Muhammed'in zatına salavât olsun.

شِكَنَدْ تِيغِ زَبَانَمْ هَمَدَمْ شَاخِ نَبَاتْ
بَادِبَرْ قَامَتِ رَعْنَاىِ مُحَمَّدْ صَلَوَاتْ

Benim dil kılıcım O'nu anmakla şeker kamışı gibi tatlanır,
öyleyse Muhammed'in güzel endamına salavât olsun.

فَرْضُ عَيْنَسْتْ مِى بَكُوُيَمْ تَا وَقْتِ مَمَاتْ
دَمْبَدَمْ بَرْگُلِ رُخْسَارِ مُحَمَّدْ صَلَوَاتْ

Ölüm gelip çatıncaya kadar Peygamberin gül yüzüne
salavât getirmek bana farzı ayn olsun.[1]

1 *Büyük Cevşen'in "Delâilü'n-Nûr"* kısmından alınmıştır.

ÖNSÖZ

Peygamber Efendimiz Hazreti Muhammed Mustafa (sallallahu aleyhi ve sellem), varlık ağacının hem tohum ve çekirdeği, hem de çiçek ve meyvesidir. İlk önce O'nun nuru yaratılıp kâinata adeta bir tohum gibi saçılmış, Son Peygamber olma ve varlığın rengini vermede O bir çiçek gibi açmış ve meyveye durmuştur. Mevcudat O'nunla mânâsını bulmuş ve aydınlanmış, bütün varlık O'nun dünyayı şereflendireceği zaman dilimine kayarken aslında olgunlaşmış ve kendi olmaya yürümüştür. Tam kemâle ermesi ve bütünüyle anlam kazanması ise Efendiler Efendisi'nin yeryüzünü teşrifiyle tamamlanmıştır.

Efendimiz bir taraftan varlığın dilini insanoğluna talim ederken bir taraftan da insanın var oluş gayesini ona öğretti. Maddî ve manevî yanlarıyla çok kompleks bir bünyeye sahip olan insanoğlu, kâinatın varlık ve varoluş gayesini öğrenirken aynı zamanda kendine bakan yönüyle neci olup, nereden geldiğini ve bu gidişin nereye olduğunu Sevgili Peygamberlerinden öğrendi. Müminler aradıkları her şeyi Efendilerinde buldu. Gerek duygu, his ve seziş ve gerekse fikir ve düşünce yönüyle bütün eksikliklerini O'nunla tamamladı ve itminana erdi.

Bir mümin için hayatın gayesi, Efendi'sine benzemek oldu. Zira O'nun gibi olabilmek, O'na benzemeye çalışmak, Yüce Yaratıcı'nın rızası ile tamamen örtüşüyordu. Hayat, O'nun nuranî hayatına yaklaştırıldığı ve aydınlatıldığı nispette Allah tarafından sevilme de o oranda artacak ve felaha erme yolunda mesafe katedilecekti. Son ve bütün varlığın Peygamberi olan Efendimiz zaman ve mekân üstü bir hüviyetle arz-ı endam etti. O'nun bu hâlini en iyi bilen ve takdir eden ashab-ı kirâm oldu. O'na her yönden sahip çıkarak, gerektiğinde uğrunda can feda ederek O'nu zaman ve mekânın ötesine taşıdılar. Allah Resûlü ruhunun ufkuna yürüyüp dünyadan ayrıldıktan sonra da müminler O'nu başlarında, yakınlarında ve yardımlarında görmeye devam ettiler.

Müslüman muhayyile, Peygamber'ini sadece hukukî bir zeminde, sosyal ve siyasal bir çerçevede algılamadı. Bunlarla birlikte O'nu canların, uğruna seve seve verileceği ve bütün duygulara yeten bir *sevgili*, çok şefkatli bir *rehber*, her yönüyle hayranlık uyandıran bir *kâmil*, hayata bütünüyle anlam katan bir *gaye*, insanı maddeten ve manen rahatlatan bir *sekîne*, dünyanın gam ve kederinden, ukbanın endişe ve azabından kurtaran bir *şefaatçi* olarak kavradı. Bu kavrayış bir saygı ve edep şeklinde müminin duygu düşünce, tasavvur ve davranışlarına yansıdı. Yansımanın ötesinde bir hayat tarzı hâline geldi. O'nun gibi olabilmek, hayatın atkılarını O'nun örgülediği dantelaya olabildiğince benzetebilmek, inanan akılda gaye ölçüsünde bir vasıta ve hedef hâline geldi.

Efendimiz, cemâl, kemâl ve ihsana ait bütün mümtaz özelliklerin zirvedeki mümessiliydi. Görenler O'nun güzelliği karşısında adeta büyüleniyor, her hâl ve davranışından dökülen mükemmellik, insanları O'na bağlıyordu. İhsanı dorukta örneklendirdiğinden ötürü de karşılıksız seviliyordu. İlk görenler O'nun heybet ve endamı karşısında ürperse de yanında bulunma şerefine erdikten

sonra O'nun için hayatınlarından tereddütsüz vazgeçebilecek hâle geliyorlardı. İnsanın bütün duygu ve hisleri O'nda itmimana erip dinginleşiyordu. O (sallallahu aleyhi ve sellem), bu yönüyle adeta bir vicdandı.

İnsanoğluna edep talimi için gelmişti. Onun için edep ve âdâbı en başta ve idrakler üstü bir yükseklikte kendisi temsil etmişti. İnsanlara yol yordam öğretirken fevkalade müşfik idi. İnsanlar O'nun hiçbir davranış ve konuşmalarından asla rahatsız olmuyor, bilakis her tutum ve ifadesi karşısında kendilerinden geçiyorlardı. O, en zor durumda kaldığı Tâif ve Uhud gibi mekânlarda dahi şefkatinden asla taviz vermemiş, âlemlere rahmet olarak bulunduğu yerden hiç kımıldamamıştı. Rehberliğini, anlatmanın önünde örnek olarak yerine getirmiş, başkalarına tavsiye ettiği hakikatları en önde kendisi pratiğe dökmüştü. Her yönüyle hayranlık uyandıran kâmil bir insandı. Bilahare kalbî ve ruhî hayatla yakından ilgilenen insanlar "insan-ı kâmil" diye bir tabir bulacaklar ve bu başlık altında Efendimiz'i anlatacaklardı. Kemâlât yolunda yürüme azminde olanların yegâne örneği, bütün kemâlâtı kendinde toplayan Efendiler Efendisi olacaktı. Zaten yine bu yönüyle de O (sallallahu aleyhi ve sellem), elem, meşakkat ve sıkıntı diyarı olan dünya hayatına anlam ve gaye yüklemekteydi. Ne dünyanın gam ve kederi altında kalıp bunalıma girmek ne de dünyanın çekiciliğine kanıp kayıp gitmek vardı. Var olan en büyük hakikat, Hakikat Güneşi Efendimiz'i takip etmekti. Dünyevî kazanımlarla sevinip böbürlenmemek, kayıplarla da üzülüp kedere boğulmamak, böylelikle yaratılış gayesinden kopmamak, O'na tâbî olmaktan geçiyordu. İnsanın müteheyyic ve fırtınalı psikolojisi, Allah ve Resûlü ile ancak sükûnete erebilirdi. Bir insan olarak dünyada hemen her acıyı yaşamış olan Efendimiz, bu yönüyle de müminlere sükûnet ve dinginlik kaynağı olmaya devam etmektedir.

Hz. Peygamber şefaat-i uzmâsıyla istisnasız bütün inananların sığınağı ve ümididir. O'nun şefaatine mazhariyet peşinde olmayan mümin yok gibidir.

İşte bu ve bunlara benzer bütün ahvâliyle arzı endam eden Efendimiz, etrafında edepten oluşan bir hâle meydana getirdi. İsmiyle tamamen örtüşen bir hüviyete bürülü bu Yüce Zat karşısında müminler adeta edep kesildiler. Bu Sonsuz Nur ve Sonsuz Kaynak'a muhatap ve layık olmaya çalıştılar. Her zaman ve mekânda O'nu anıp yâd etmek, söze ve davranışa O'nu aksettirip sindirmek bir şeref vesilesi hâline geldi. O'nu ananlar gözyaşlarıyla andı, O'nu yazanlar O'ndan ötürü eserlerinin değerini yükselttiler.

Bunlarla birlikte mümin bünyede bir medeniyet kendini gösterdi. Her vesileyle Efendilerini anan Müslümanlar, kendi içlerinde bir "salavât medeniyeti" kurdular. Bu medeniyette bütün övgü, saygı, sevgi, tazim ve yüceltme ifadelerine bihakkın layık Efendimiz'i değişik ad, nam ve ünvanlarıyla yâd etme vardır, O'na bağlılık, intisab, tasdik ve teslimiyet vardır, Allah'ın emrine uymak, meleklere eşlik etmek, Hz. Peygamber'in emir ve nasihatına uymak vardır. Bir başka deyişle Cenâb-ı Hakk'ın ve meleklerin sonsuz keyfiyetteki salât ü selâmlarına müminlerin de iştiraki vardır, insan ruhu için lezzet, hayatı için istikamet, maneviyatı için inkişaf vardır. Rahmete mazhar olmak, bereket bulmak, hayırlara ermek, hakikate ulaşmak ve onu fark etmek vardır. Doğruluk, içtenlik, samimiyet ve kıvamın bulunduğu her ortamda bu medeniyet kendini göstermektedir...

Bu çalışma, söz konusu salavât medeniyetini anlatma değil, belki bir fikir verme adına kaleme alındı. Birinci bölüm Kur'ân'ın Efendimiz'i tanım ve tarifine ayrıldı. İkinci bölümde Efendimiz'e karşı sorumluluklarımız ifade edilip salât ve selâm kavramları üzerinde duruldu. Salât ü selâmla alâkalı ayetin yorum ve tefsiri yapılmaya çalışıldı.

Üçüncü bölüm Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi ve sellem) salavât getirmek için tembihde bulunup bunun önemini belirten hadislere tahsis edildi. Salavât denince zikredilen bütün hadisleri ifade etmek yerine en sahih hadis kitaplarında bulunan rivayetler tercih edildi.

Dördüncü ve son bölüme ise Salavâtname adı verildi. Zira Hak dostlarının farklı üslûp ve ifade tarzlarıyla, adeta aşk mektupları gibi Efendimiz'e (sallallahu aleyhi ve sellem) övgüler yağdırmaları bizde bu mânâyı çağrıştırdı.

Bu satırların yazarı, böyle bir çalışmanın kendisine teklif edilmesini büyük bir şeref addetmekte, hayırlara vesile olmasını ise Yüceler Yücesi'nden niyaz etmektedir. Hâl, şükran ve minnet duygularıyla Allah'a yönelme hâli; vakit, Efendiler Efendisi'nin (sallallahu aleyhi ve sellem) ümmetinden olabilme adına yalvarma ve yakarma vaktidir...

Mehmet Yavuz Şeker

İstanbul, 2011

Birinci Bölüm

KUR'ÂN'A GÖRE EFENDİMİZ

KUR'ÂN'A GÖRE EFENDİMİZ

Peygamber Efendimiz Muhammed Mustafa (sallallahu aleyhi ve sellem) hazretlerine yapılan salât ve selâma başlamadan önce Kur'ân'ın O'nu nasıl nazarlarımıza sunduğu hususu üzerinde durmak istiyoruz. O'nun çok farklı olan konumu, Hak katındaki o yüksek yeri hakkında bilgi edinmenin, müminleri O'na karşı istenilen duruşa geçirme mevzuundaki etkisi açıktır.

Allah Resûlü varlığın hem çekirdeği hem de meyvesidir. Yaratılış ağacı başlangıçtan sona kadar her dönemde sürekli Hz. Peygamber'le münasebet içerisinde olmuş ve O'na bağlı gelişmiştir. Aslında O, meyvenin de ötesinde, yaratılış ağacının özü, usâresi ve rûhudur. O (sallallahu aleyhi ve sellem), varlık bulamacının en temel unsurudur.

Efendimiz, varlığın mânâsını şerh ederek onu Yüce Yaratıcısına bağlamış, eşya ve hadiselerin özündeki hikmet ve maslahatları ortaya çıkarmıştır. İnsanoğlunun dünyada yalnız olmadığını, daima görülüp gözetildiğini onun ruhuna duyurmuştur.

Kur'ân bereketli bir kaynak, Hz. Peygamber de bu kaynağın

şefkatli sunucusu, ciddi temsilcisi ve onun semavî orijinine en uygun yorumlar getiren bir tefsircisidir.

Kur'ân, sayfa ve satırlara dökülmüş Efendimiz, Efendimiz de ete kemiğe bürünmüş Kur'ân'dır. Şimdi Kur'ân'ın Allah Resûlü'nü nazarlara verişini maddeler hâlinde özetleyebiliriz.

Efendimiz Son Peygamberdir

"Muhammed içinizden hiçbir erkeğin babası değildir, lakin Allah'ın elçisi ve peygamberlerin sonuncusudur. Allah her şeyi hakkıyla bilir"[2] ayeti bu hususun en net ispatıdır. Ayet Efendimiz'i peygamberlerin sonuncusu olarak ifade ederken "hâtem" kelimesini kullanmıştır. Bu kelime bir sona erişi, bitişi anlatmanın yanında bir de mühür ve damga mânâlarına gelmektedir. Buna göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) hem peygamberleri sona erdiren son peygamberdir, peygamberlerin en sonuncusudur, hem de bütün peygamberleri tasdik ve belgeleyen ilâhî bir mühürdür. Allame Elmalılı konuya şöyle bir yaklaşım getirmektedir:

> *"Eğer O* (sallallahu aleyhi ve sellem) *gelmeseydi, diğer peygamberler unutulup gidecek tarihte onların varlıklarını ve peygamberliklerinin gerçekliğini ilmen ispat etmek mümkün olmayacaktı. Çünkü diğer peygamberlerin hayat ve varlıkları tarihin bağrında Muhammed'in hayatı gibi açık ve sağlam olarak bilinmemektedir. Öyle ki bugün Kur'ân olmasaydı Musa ile İsa'nın bile varlıkları ciddiyetle ispat olunamazdı. Hz. Muhammed'in hayatının ve peygamberliğinin tarihte açıklık ve kesinlikle bilinmesi sayesindedir ki, diğer peygamberlerin de geçmişteki peygamberliklerini tasdik için bir belge elde edilmiş bulunuyor. Aynı zamanda Muhammed* (sallallahu aleyhi ve sellem) *diğer peygamberlerin kendisi hakkındaki müjdelerini*

---

2 Ahzâb, 33/40.

gerçekleştirmek itibariyle de onların peygamberliklerini mühürleyen ilâhî bir damgadır. Hz. Muhammed'in peygamberliği ile insanlık din açısından, ilerlemenin son noktasına erişmiştir. Ondan sonra başka peygamber beklememeli, Muhammedî nur'u izlemelidir."[3]

Efendimiz'le peygamberlik kapısı bir daha açılmamak üzere kapanmıştır. Artık bundan sonra inananlara düşen, son Peygamber ve O'nun kitabına müracaat ederek, Allah Teâlâ'nın muradını anlamaya, rızasını kazanmaya çalışmak olmalıdır.

Efendimiz'in Peygamberliği Evrenseldir

Allah Resûlü'nden önceki peygamberler, sadece kendi kavimlerinin peygamberleri idiler. Misyonları dar ve lokal idi. Aynı anda birçok peygamber kendi vazifelerini kendi sorumluluk alanları dahilinde yerine getirmişlerdi. Örneğin Hz. Lût'a giden melekler Hz. İbrahim'e uğramışlardı. Hz. Yusuf, Hz. Yakub, Hz. İshak ve Hz. İbrahim gibi torun, baba, dede ve büyük dedenin peygamber olduğu dönemler yaşanmıştı. Efendimiz'e gelince O, "De ki: "Ey insanlar! Ben sizin hepinize Allah tarafından gönderilen Peygamberim"[4] ve "Ey Rasûlüm! Biz seni bütün insanlığa rahmetimizin müjdecisi, azabımızın uyarıcısı olarak gönderdik, lakin insanların ekserisi bunu bilmezler"[5] gibi ayetlerde ifade edildiği üzere kıyamete kadar gelecek bütün insanların peygamberi oldu.

Efendimiz Cinlerin de Peygamberidir

Bütün insanlığın peygamberi olan Allah Resûlü, aynı zamanda cinlerin de peygamberidir. Mahiyetlerini ve hayat seviyelerini tam

---

3 Elmalılı Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur'ân Dili*, ilgili ayetin tefsiri.

4 A'raf, 7/158;

5 Sebe', 34/28.

olarak bilemediğimiz cinler de Yüce Allah'a muhatap ve İslâm'a karşı mükelleftirler. Onların da inananları, inanmayanları, iyileri, kötüleri olup müstehak olanları cehenneme gireceklerdir. Onlar da ebedi kurtuluş vizesini Efendimiz'den almak durumundadırlar. Hz. Peygamber onlara Kur'ân okumuş, onlar da onu dinleyip iman etmiş ve kavimlerine dönüp onları İslâm'a davet etmişlerdir. Konuyla alâkalı ayetler şunlardır:

> *Hani Biz bir vakit cinlerden birtakımını Kur'ân dinlemeleri için sana göndermiştik. Kur'ân'ı işitip dinleyecek yere gelince birbirlerine: "Susun, dinleyin!" dediler. Okuma tamamlanınca kendi toplumlarına birer uyarıcı olarak döndüler. "Ey kavmimiz!" dediler, "biz Mûsâ'dan sonra gönderilen, kendisinden önceki vahiyleri tasdik eden, gerçeğe ve dosdoğru yola götüren bir kitap dinledik." "Ey kavmimiz! Allah yoluna dâvet eden bu elçinin çağrısını kabul ve ona iman edin ki Allah da sizin günahlarınızı affetsin ve gayet acı bir azaptan sizi kurtarsın." Allah'ın elçisine icabet etmeyen kimse bilsin ki, Allah'ın cezasından asla kaçıp kurtulamaz ve Allah'tan başka hiçbir hâmi ve dost bulamaz. Onlar besbelli bir sapıklık içindedirler.*[6]

> *De ki: Bana vahyolundu ki bir cin cemaati Kur'ân'ı dinledikten sonra şöyle dediler: "Biz gerçekten, doğru yolu gösteren harikulade bir Kur'ân dinledik. Bundan böyle Rabbimize asla bir ortak tanımayacağız. Rabbimizin şanı çok yücedir, O ne eş, ne de çocuk edinmiştir!*[7]

Cinler, Batn-ı Nahle denilen mevkiye gelmiş ve Efendimiz'i dinlemişlerdir. Peş peşe heyetler hâlinde ve defalarca Hz. Peygamber'in huzurunda bulunmuşlardır. Bazı rivayetlerden cinlerin Allah Resûlü'nden Rahman sûresini de dinledikleri anlaşılmaktadır.

---

6 Ahkaf, 46/29-32.

7 Cin, 72/1-3.

Efendimiz Müjdeci, Uyarıcı ve Şahit Olarak Gönderilmiştir

Peygamberlerin vazifeleri müjdelemek ve uyarmaktır. Rehberliğin ve irşadın altında yatan mânâ da budur. Cennet ve ötesiyle insanları müjdeleyip teşvik etmek, cehennem ve içindekilerle insanları ikaz edip uzaklaştırmak peygamberlerin ve onları yakın takibe almış müminlerin meslekleridir. Efendimiz'in ayrıcalığı O'nun bu vasıflar yanında bir de şahit olması hususudur.

"Ey şanlı Peygamber! Biz seni insanlar hakkında şahit, müjdeci, uyarıcı, Allah'ın izniyle O'nun yoluna davet eden bir peygamber ve aydınlatan bir lamba olarak gönderdik"[8] ayeti bu üç hususu bir arada zikretmektedir.

Şahit, davacı ile davalı arasında ortada, tarafsız, adil ve yalnızca gerçeği söyleyen, sözü dinlenir ve sözüne itibar edilir bir kimse demektir. Bundan dolayı da gerek hareket ve davranışları bakımından, gerek diğer halleri bakımından örnek alınan kimselere de "şahit" denilir. Efendimiz'in şahitliği bu iki mânâyı da kapsamaktadır. Dünyaya bakan yönüyle O (sallallahu aleyhi ve sellem) davranışları, konuşması, simasına akseden imanı ve bütün varlığı ile Yüce Allah'ın varlığının ve birliğinin en büyük şahididir. Hayatındaki istikameti, tebliğinin çok önündeki İslâm'ı temsili, O'nun Allah Teâlâ'nın kulu ve elçisi olduğunu ispatlamaktadır. En güzel örnek olarak hayatını örgülemiş, hata ve kusurdan Doğu-Batı arası kadar uzak kalmıştır. Ahirete bakan yanıyla ise O, ukbada bütün insanlara ve peygamberlere şahitlik yapacaktır. İşin, ümmetine bakan yönü de bulunmakta olup şu hadis mevzuya ışık tutmaktadır:

> *"Ahirette, diğer ümmetlerin hepsi, kendi peygamberlerinin tebliğlerini inkar edecekler. Cenâb-ı Hak, muhakeme icabı, o peygamberlerden tebliğ ettiklerine dair belge isteyecek, nihayet Muhammed ümmeti huzura getirilecek ve onlar şahitlik*

---

8 Ahzâb, 33/45, 46.

edecekler. Diğer ümmetler, "Siz bunları nereden biliyorsunuz?" diyecekler. Muhammed ümmeti de: "Bunu bize Allah, kitabı ile ve gönderdiği hak Peygamber'in diliyle bildirdi" diye cevap verecekler. Bunun üzerine Hz. Muhammed (s.a.s.) getirilecek, kendisinden ümmeti sorulacak, tezkiye edilmeleri istenecek, o da ümmetinin adaletine ve doğru söylediğine şahadet edecek ve onları açıkça tezkiye edecektir."[9]

Efendimiz bir defasında Abdullah bin Mesud'dan kendisine Kur'ân okumasını istemişti. O, "Kur'ân sana indirilmişken ben mi sana Kur'ân okuyayım Ya Resûlallah" deyince "Başkasından dinlemesini de severim" cevabını aldı ve Nisa suresini okumaya başladı. Surenin "Ey Resûlüm! Her ümmetten haklarında tanıklık edecek bir şahit celbettiğimizde ve seni de bütün onlara (ümmetine) şahit olarak getirdiğimizde, bakalım onların hâli nice olacak?"[10] ayetine gelince İbn Mesud "Yeter" diye bir ses duydu. Başını kaldırdığında Allah Resûlü'nün gözyaşları çağlıyordu.[11] Yüce Allah'ın O'na verdiği değer ve yüksek konum olan dünya ve ahiret Efendiliği, O'nun şükran ve minnet duygularını işte böylesine harekete geçirmişti.

Hâsılı Allah Resûlü, o büyük mahkemede şahit konumunda bulunacak, Allah'ın bildirmesiyle bilip, insanlar hakkında hüküm ve kararlar verilmesinde çok büyük rol oynayacaktır.

Müjdelemek, gelecek güzel gün ve nimetlerin önceden haberini vermektir. Müjde kelimesi sevinç, heyecan, ümit gibi kavramları da çağrıştıran bir kelimedir. Efendimiz insanlara Allah'ın rahmetini, O'nun katındaki af ve mağfireti, cenneti, cennette Cemalullah'ı ve ebedi saadeti müjdelemiştir.

---

9 Buhârî, Tefsiru'l-Kur'ân, 2/13.

10 Nisa, 4/41.

11 Buhârî, Kitabu't-Tefsir, 41; Kitabu Fedâili'l-Kur'ân, 11. Müslim, Kitabu Salâti'l-Müsâfirîn, 1604

Nezir, uyarıcı mânâsına gelen bir kelimedir. Hz. Peygamber insanlara hesabı kitabı, Allah'ın büyük gazabını, cehennemi ve sonsuz azabı haber vererek onları uyarmış, gerekli ikazlarda bulunmuştur. O bütün bunları yapılması gerekenin en güzeliyle yerine getirmiş, insanları Yüce Yaratıcı'larına çağırmıştır. İnsanların önünde ışık kaynağı vazifesi yapmış ve açtığı nurdan çığırda yürüyen inananlara iki cihan mutluluğuna giden yolları göstermiştir.

Efendimiz Âlemlere Rahmettir

Hz. Peygamber'i diğer peygamberlerden ayıran bir özelliği de O'nun âlemlere rahmet olmasıdır. Kur'ân, "Ey Resûlüm! Biz seni bütün âlemlere sırf bir rahmet vesilesi olman için gönderdik"[12] diyerek bu hakikatı beyan buyurmaktadır.

Birçok müfessir, ayette geçen âlem kelimesini akıl sahibi varlıklar olarak, yani insanlar ve cinler olarak anlamışlardır. Akıl sahibi varlıklar Efendimiz'in getirdiği hakikatlerle kurtuluş yolunu bulabilecek, iki cihan saadetine erebileceklerdir. İşte bu, Yüce Allah'ın sonsuz merhametinin bir yansımasıdır. Bir başka deyişle Efendimiz, merhametin vesilesi ve aslında rahmetin ta kendisidir. Onun getirdiği pek çok prensibi, dinine inanmayanlar bile benimseyip uygulamakta ve dünyevî yönden yararlanmaktadırlar.

Efendimiz'in Geçmiş ve Gelecek Günahları Affedilmiştir

Konuyla alâkalı ayette şöyle buyurulmaktadır: "Biz sana aşikâr bir fetih ve zafer ihsan ettik. Bu da Allah'ın, senin geçmiş ve gelecek kusurlarını bağışlaması, sana yaptığı ihsan ve in'amı tamamlaması, seni dosdoğru yola hidâyet etmesi ve sana şanlı ve şerefli bir zafer vermesi içindir."[13]

---

12 Enbiya, 21/107.

13 Fetih, 48/1-3.

Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) de diğer peygamberler gibi ismet sıfatına sahiptir. Bu sıfat, onların günahla hiçbir alâkalarının olmadığını ifade etmektedir. Efendimiz günahın semtine dahi uğramamış, topuklarını bile günah çamuruyla kirletmemiştir. Kendisine verilen irade ve sabrıyla olayları göğüslemiş ve hiçbir yanlışlığa ömrü boyunca girmemiştir. Burada dikkatlerin çekilmesi gereken husus, Hz. Peygamber'in irade ve sabrının hakkını vererek ismet sıfatını hâiz oluşudur. Zaten koruma altında, günah işleme kabiliyeti yok kabilinden yaklaşımlar kesinlikle yanlıştır. O (sallallahu aleyhi ve sellem) her mevzuda olduğu gibi günaha kapalı olabilmenin de kahramanıdır. Şu hadise bu hususu açıklamaktadır:

Bir defasında Efendimiz evinde Kur'ân okumuş ve onun tesiri üzerindeyken arkadaşlarının yanına çıkmıştı. Mübarek simasındaki farklılığı fark eden Hz. Ebûbekir, "Yaşlanmışsınız Ya Resûlallah!" deyince Allah Resûlü "Hûd suresi ve benzerleri iflâhımı kesip beni yaşlandırdı" buyurmuştu.[14] O ve benzeri sure ve ayetlerde Yüce Allah, Efendimiz'e ve bütün Müslümanlara "Emrolunduğun gibi dosdoğru ol"[15] diyordu. İstikametten ödün vermeden yaşamanın zorluğu Hz. Peygamber tarafından bu üslûpla anlatılmıştı.

Efendimiz, Diğer Peygamberlerin de Kendisine Tâbi Olduğu Peygamberdir

Allah Resûlü'nü diğer peygamberlerden ayıran bir başka hususiyeti, O'nun peygamberliğini bütün peygamberlerin kabul ve tasdik etmeleri, bununla alâkalı kendilerinden söz alınmasıdır. İlgili ayet şöyle demektedir:

> *"Hem Allah, vaktiyle peygamberlerden "size kitap ve hikmet vermemden sonra, Sizin yanınızda bulunan kitabı tasdik edici*

14 Tirmizî, Tefsîru'l-Kur'ân 57.

15 Hud, 11/112.

bir peygamber geldiğinde, mutlaka ona inanıp yardımcı olacaksınız" diye söz almıştır. Allah: "Bunu kabul ettiniz, bu ağır yükümü sırtınıza aldınız mı?" dediğinde onlar: "Kabul ettik" diye kesin söz verince, Allah Teâla: "Siz de şahit olun, zaten Ben de sizinle beraber şahitlik edeceğim" buyurdu."[16]

Allah bütün peygamberlerine kitap ve hikmet verirken hepsinin böyle bir sözleşme ve anlaşmasını almıştır. Bunlar arasında, önce gelenden sonra gelene, sonra gelenden öncekine böyle karşılıklı ve ilâhî şahitlik altında kabul edilmiş bir tasdik antlaşması vardır. Hepsi, kendilerini tasdik eden Muhammed Resûlullah'a iman ve yardım için Hak Teâlâ'ya söz vermişlerdir. İlim ve hak şahitliğin hükmü budur.

Seyyid Kutub'un şu ifadeleri peygamberlik müessesini anlama açısından çok önemlidir: "Peygamberler, Yüce Allah'ın insan hayatının üzerine kurulmasını dilediği ondan sapmaması, parçalanmaması, çelişmemesi ve çatışmamasını dilediği biricik gerçeği temsil etmektedir. Bu görevi ancak Allah'ın kullarından seçkin biri üstlenir. Görevi bitince kendisinden sonra seçilene devreder. Görevi bitince ardından gelen kardeşine kendisi de uyar, peygamberin kendinden olan bir girişimi yoktur. Onun bu görevde bireysel bir maksadı, bir şöhreti yoktur. O ancak seçilmiş bir kuldur. İlâhî emirleri insanlara ulaştırmakla yükümlüdür. Bu çağrının insan nesilleri arasındaki programını yapan, el değiştiren, bu kafileyi dilediği gibi yönlendiren ve idare eden Yüce Allah'tır."[17]

Efendimiz'in Hanımları Müminlerin Anneleridir

"Peygamber müminlere canlarından ileridir. O'nun eşleri de müminlerin anneleridir."[18] Bu ayet, Hz. Peygamber'in

16 Ali İmran, 3/81.

17 Seyyid Kutub, Fi Zılâli'l-Kur'ân, ilgili ayetin tefsiri.

18 Ahzâb, 33/6.

konumunu anlama adına çok manidar ayetlerden birisidir. Buna göre Efendimiz'in (sallallahu aleyhi ve sellem) şahsı, Müslümanların kendi canlarından daha sevgili ve önceliklidir. Müminler O'nu bırakıp kendilerini tercih etmezler/etmemelidirler. Peygamberlerinden daha çok bir başkasını sevmezler. Buna kendileri de dahildir.

"Nefsi elinde olan Allah'a and olsun ki, sizden biriniz, beni kendisinden, malından, evladından ve bütün insanlardan daha çok sevmedikçe kâmil mümin olamaz"[19] diyen Nebi sözü, onların hep kulaklarında çınlar.

Bir defasında Hz. Ömer, "Ya Resûlallah, Allah'a andolsun ki, kendimin dışında seni her şeyden çok seviyorum" demiş. Bunun üzerine Peygamber Efendimiz "Hayır ya Ömer, beni kendinden daha çok sevmedikçe olmaz." buyurmuştur. Ardından Hz. Ömer: "Ya Resûlallah, Allah'a andolsun ki, seni kendim dahil her şeyden çok seviyorum." demiş, Peygamberimiz de "Şimdi oldu ya Ömer." buyurmuştur.[20]

Müslümanların nazarında Hz. Peygamber'in konumu ve şahsiyeti böyle olmakla birlikte O'nun hanımları da ayrı bir statüye sahiptir. Hürmet ve saygıda müminlerin anneleri gibidirler. Onları nikâhlamak haram, onlara hürmet etmek farzdır. Bunun dışındaki hususlarda ise öteki yabancı kadınlar gibidirler. Onun için Hz. Âişe, "Biz kadınların anaları değiliz" buyurmuştur.

Allah Resûlü'ne bu yüksek konumu bahşeden Yüce Allah'ın bizzat Kendisidir. O'nu müminlerin kendilerinden daha aziz tutmalarını isteyen, hanımlarına anne gibi muamele etmelerini emreden O'dur. Şimdi zikredeceğimiz ayet, mevzuu daha da detaylandırmaktadır:

> *"Ey iman edenler! Yemeğe izin verilmeksizin, vaktine de bakmaksızın, Peygamberin evine girmeyiniz. Fakat dâvet*

---

19 Buhârî, İman, 8; Müslim, İman, 69, 70; Nesâî, İman, 19

20 Buhârî, Fedâilu'l-Ashab, 6, İsti'zân, 27, Eymân, 3.

edildiğinizde girin. Yemeği yiyince hemen dağılın, yemekten sonra sohbete dalmayın. Çünkü bu hareketiniz Peygamberi rahatsız ediyor, lâkin utandığından, size karşı bir şey söylemiyordu. Oysa Allah, gerçeği açıklamaktan çekinmez. Eğer müminlerin annelerinden bir şey soracak veya isteyecek olursanız, onu perde arkasından isteyiniz. Böyle yapmanız, hem sizin hem de onların kalbleri yönünden daha nezihtir. Sizin Allah'ın Resûlünü rahatsız etmeniz ve kendisinin vefatından sonra onun eşlerini nikâhlamanız asla helâl değildir. Çünkü bu, Allah katında büyük bir günahtır."[21]

Hz. Peygamber'in evine gelişi güzel girilmemeli, bir davet vaki olur da girilirse, uzun uzun oturulmamalı, Şanlı Nebi böyle yapılmak suretiyle rahatsız edilmemelidir. Hele O, ruhunun ufkuna yürüyüp dünyadan ayrıldıktan sonra hanımlarıyla evlilik kesinlikle yapılmamalıdır. Böyle bir düşünce akıldan bile geçirilmemelidir. Zira O'nun zevceleri, müminlerin anneleri konumundadırlar. İnsan annesine karşı nasıl hisler besliyorsa, onlara da aynılarını beslemeli, başka türlü duygu, düşünce ve bakış açılarına asla müsaade edilmemelidir.

Efendimiz Önceki Kitaplarda Zikredilmiştir

Allah Resûlü vasıflar itibarıyla Tevrat ve İncil'de bahis mevzuu edilmiş bir peygamberdir. Özellikle Yahudilerin kendi kitaplarındaki bilgilere dayanarak, yakında gelecek bir Peygamber bekledikleri Medine'de meşhur idi. "Şu putperestler biraz daha hükmetsinler bakalım! Peygamber geldiğinde onların hesabını göreceğiz" der ve son peygamberi beklerlerdi. Fakat son peygamber kendi içlerinden çıkmayınca sırf ırkçılık sebebiyle düşman oldular.

---

[21] Ahzâb, 33/53.

Yüce Allah bu durumu şöyle anlatmaktadır:

"Onlara, Allah tarafından, ellerindeki Tevrat'ı tasdik eden bir kitap gönderildiği zaman daha önce kâfirlere karşı zafer kazanmak için "ahir zaman Peygamberi hakkı için" diye dua ettikleri hâlde Peygamber kendilerine gelince O'nu inkar ettiler. Allah'ın laneti kâfirlerin boynuna olsun!"[22]

Halbuki Ehl-i Kitap, Efendimiz'i kendi evlatlarını bildikleri kadar iyi biliyor ve tanıyorlardı.[23]

Efendimiz En Çok Saygıyı Hak Edendir

Cenâb-ı Hak Kendi katındaki değerine denk, halk nezdinde de Yüce Nebi'ye saygı ve tazimde bulunulmasını takdir etmiş ve şimdi zikredilecek ayetlerle bu ilişkiyi düzenlemiştir:

"Ey iman edenler: Söz ve hareketlerinizde ileri gidip de Allah'ın ve Rasulü'nün önüne geçmeyin. Allah'a karşı gelmekten sakının. Allah her şeyi hakkıyla işitir ve bilir. Ey iman edenler! Seslerinizi Peygamber'in sesinden fazla yükseltmeyin. Birbirinizle yüksek sesle konuştuğunuz gibi O'nunla da öylece konuşmayın. Yoksa siz farkında olmadan bütün emekleriniz hiçe iniverir. Peygamber'in huzurunda seslerini ayarlayanlar var ya, işte Allah, içindeki takvayı ortaya çıkarmak için onların kalblerini sınamış ve onlar bu imtihanı başarmışlardır. Onlara bir mağfiret ve büyük bir mükâfat vardır. Ama sana evinin dışından seslenenlerin ise ekserisi düşüncesiz, makul davranmayan kimselerdir. Eğer onlar sen kendilerinin yanına çıkıncaya kadar bekleselerdi, elbette kendileri için daha iyi olurdu. Bununla beraber Allah Ğafur'dur, Rahim'dir."[24]

22 Bakara, 2/89.

23 Bu hakikati şu ayet anlatmaktadır: "Kendilerine kitap vermiş olduğumuz kimseler, onu (Muhammed'i) tıpkı evlatlarını tanıdıkları gibi tanırlar. Böyle iken, onlardan bir kısmı bile bile gerçeği gizlemektedir." (Bakara, 2/146.)

24 Hucurât, 49/1-5.

Allah Teâlâ'ya karşı terbiyeli olmanın göstergesi, Allah'ın Resûlü'ne saygılı olmaktan geçmektedir. Efendimiz'e saygı da Yüce Allah'a olan imanın bir tezahürüdür. Peygamber'leri kendi canlarından daha sevgili ve ileri olan müminler, bu saygı ve sevgiyi her zaman göstermelidirler. Allah ve Resûlü'nün emirlerine muhalefet gibi bir duruma kesinlikle girmemeli, onların emir ve hükümlerini göz ardı ederek herhangi bir işe asla teşebbüs etmemelidirler. Dinin ruhuna ters hiçbir işe girişmemelidirler. Seslerini Hz. Peygamber'in sesini bastıracak kadar yükseltmemeli, bilakis daha aşağı seviyede tutmalı, O'na ayrıcalık tanıyıp herhangi birisi gibi muamele etmemelidirler. Allah Resûlü evinde iken dışarıya çıkması için seslenilmemeli, O kendisi istediği vakit çıkıncaya kadar beklenilmesi gerekmektedir. Bunları yapmamak Hak katında Efendiler Efendisi'ne karşı saygısızlık kabul edilmiştir. Bunları dikkate almayanlar amellerini kaybetmekten korkmalıdırlar. Bununla beraber, Peygamber'in yanında istenilen duruşa geçebilen, saygıda kusur etmeyen takvalı müminler ise affa ve mağfirete mazhar olacaklardır.

Bu emirlere mutahap olan Sahabe, Efendimiz'e karşı sonsuz bir saygı, sevgi ve edeb timsali insanlar hâline gelmişlerdi. Şimdi aktaracağımız hadiseler, bu ayetler karşısında Ashab'ın takındığı tavrı göstermeleri bakımından önemlidir:

Sabit bin Kays Hazretleri'nin sesi gür ve yüksekti. O zamana kadar da hâliyle Efendimiz'in yanında bulunmuş, yeri geldiğinde O'nunla konuşmuştu. Sesi de yüksek ve gür çıkmıştı. "Seslerinizi Peygamber'in sesinden fazla yükseltmeyin. Birbirinizle yüksek sesle konuştuğunuz gibi O'nunla da öylece konuşmayın" ayeti nazil olunca "Peygambere karşı sesini yükselten bendim. Ben cehennemliğim. Amelim boşa gitti" der ve üzülürdü. Hz. Sabit bu psikoloji içerisinde dışarı çıkmaz, göremediği için de Resûlullah onu arar sorardı. Arkadaşlarından bazıları Hz. Sabit'in yanına

gidip Allah Resûlü'nün kendisini sorduğunu söylediklerinde o, "Resûlullah'ın yanında sesini yükselten benim, O'na karşı sesini yükseltip bağıran benim. Amelim boşa gitti. Ben cehennemliğim" demişti. Bunun üzerine arkadaşları gidip durumu Hz. Peygamber'e haber vermişler, Efendimiz de "Hayır, bilakis o cennetliklerdendir" buyurmuştu.

Bu hadisi nakleden Hz. Enes, "Bizler Hz. Sabit'i aramızda yürürken görür ve onun cennetliklerden olduğunu bilir ve öyle kabul ederdik..." demektedir.[25]

Ashab-ı Kiram'ın Efendimiz'e karşı edindiği terbiye ve edep öyle bir noktaya varmıştı ki Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) onlara cevabını çok iyi bildikleri bir soru sorduğunda dahi cevap vermekten çekinirler, Yüce Allah'ın ve O'nun elçisinin huzurunda "ileri gitme" durumuna düşmekten korkarlar ve sadece "Allah ve O'nun Resûlü daha iyi bilir" diye mukabelede bulunurlardı.

Şu rivayet bu hususun en güzel örneklerindendir: Nefi' bin Haris der ki: Resûlullah Veda Haccında bizlere, "Bu ay hangi aydır?" diye sorduğunda bizler, "Allah ve O'nun Peygamberi daha iyi bilir" dedik. Peygamber sustu. Bizler zannettik ki Peygamber o aya başka bir isim verecek. Resûlullah devamla: "Zilhicce ayı değil mi?" diye sordu. Bizler de "Evet" dedik. Peygamber sordu: "Bu belde neresidir?" Bizler: "Allah ve O'nun Peygamberi daha iyi bilir dedik. Peygamber sustu. Bizler Resûlullah oraya başka bir isim verecek zannettik. Bunun üzerine Resûlullah: "Haram belde değil mi?" diye sorunca "Evet" dedik. Sonra Resûlullah: "Bugün hangi gündür?" diye sordu. Bizler: "Allah ve O'nun Peygamberi daha iyi bilir" dedik. Peygamber bir süre sustu. Bizler zannettik ki O bu güne başka bir isim verecek. Peygamber: "Kurban bayramı günü değil mi deyince bizler "Evet" dedik.[26]

---

25 Buhârî, Kitabu Tefsîri'l-Kur'ân, 49; Müslim, Kitabu'l-İman, 52.

26 Buhârî, Hacc, 132, Edâhî 5, Bedü'l-Halk 2, Fiten 8, İlm 9; Müslim, Kasame 29;

Efendimiz'i gören, yanında bulunma şerefine mazhar olan Ashab, hem O'nun zatına ve hem de getirdiklerine sahip çıkmış, onlara saygıda kusur etmemişlerdi. Günümüz Müslümanlarına düşen de Allah ve Resûlü'nün emir ve hükümleri dairesi içerisinde kalıp, onların rıza ve memnuniyetleri istikametinde hayatlarını örgülemeleri olmalıdır.

Efendimiz'e İtaat Allah'a İtaattir

Allah Resûlü'ne itaat edip uymanın Allah Teâlâ'ya itaat olduğunu anlatan ayetlerden bazıları şunlardır:

> *"Ey Resûlüm, de ki: "Ey insanlar! Eğer Allah'ı seviyorsanız, gelin bana uyun ki Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın. Allah Ğafur'dur, Rahim'dir: Çok affedicidir, engin merhamet ve ihsan sahibidir. De ki: "Allah'a ve Resûlullah'a itaat ediniz. Şayet yüz çevirirlerse, bilsinler ki Allah kafirleri sevmez."*[27]

"Kim Resûlullah'a itaat ederse Allah'a itaat etmiş olur."[28]

Bir mümin için en mühim şey, Allah'ın rıza ve hoşnutluğunu elde etmektir. Bunu elde edebilmenin yolu da Kur'ân'da gösterilmiş ve mevzu Efendimiz'e itaate bağlanmıştır.

O'nun nurlu yolunda yürüyen, sünnetini hayatına rehber edinen insanlar böylelikle Yüce Allah'ı seviyor olduklarını göstermiş ve ispat etmiş olmaktadırlar. Burada bir hususun rengini koyulaştırmakta fayda görüyoruz:

Hz. Peygamber'i sevmeyi sadece O'na özlem duymak, O'nun hasretini çekmek şeklinde anlamak, eksik bir anlayıştır. Bizler Ashab efendilerimiz gibi O'nu göremediğimiz,

---

Ebû Dâvûd, Hac 63.

27 Ali İmran, 3/31, 32.

28 Nisa, 4/80.

hayatımızı O'nunla paylaşamadığımız için, O'nun yokluğunun acısını hissedemeyebiliriz. Dolayısıyla Efendimiz'i sevmek O'na tabi olmaya, O'nun sünneti üzere yaşamaya bağlıdır. Kim sünnetine daha çok uyuyorsa o, Allah Resûlü'nü daha çok seviyor demektir.

Ayrıca Hz. Peygamber'i sevmenin, hemen her mevzuda olduğu gibi O'nu tanımayla doğru orantılı olduğunu da burada ifade etmeliyiz. Zira insan bildiğini, tanıdığını sever, bilip tanımadığını ise sevemez, hatta bazen ona düşman bile olur.

Bu hakikatı tersinden, Hz. Bediüzzaman'ın üslubuyla da seslendirebiliriz. Allah'ı ve Resûlullah'ı sevdiğini iddia edip onları dinlemeyen insan aslında şöyle demektedir:

"Ben Allah'ı severim, ama emrini dinlemem, O'nun sevdiğini sevmem. O'nu sevenleri, O'nun yolunu gösterenleri, O'nun seçip gönderdiklerini sevmem. Bu da "Ben, kendimden başka hiçbir şeyi sevmem; tevhid yolunda yürümek istemem" demektir.

Tevhid yolu, sünnet-i seniyye yolundan farklı ve başka bir yol değildir.

Suat Yıldırım hoca, bu ayetle alâkalı açıklamada şunları söylemektedir:

> *"Bu kâinatı kudret, kemâl ve cemâlinin tecellileriyle böylesine güzel yaratan, bunca nimetleriyle kullarına lütuflarda bulunan Allah, elbette onlardan bir teşekkür bekler. Elbette, insanlar içinde en seçkin birini onlara rehber ve mükemmel bir örnek yapar. Böylece ondaki güzelliklerin, öbür insanlara da yansımasını ister."*[29]

Müminler, Efendimiz'den aldıkları ışığı hem kendi hayatlarında ve hem de seslerinin soluklarının ulaşabildiği insanların hayatlarında yansıtmak yükümlülüğündedirler.

---

[29] Suat Yıldırım, Kur'ân-ı Hakim ve Açıklamalı Meali.

Efendimiz Özel Hitaba Mazhardır

Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem), Cenâb-ı Hakk'ın habibidir. Sevgili mânâsına gelen bu kelime gerçekten de Efendimiz'e çok yakışmaktadır. Yüce Allah, Kur'ân'da diğer peygamberlerden bahsedildiğinde onların isimlerini zikrederken, Efendimiz'i anarkan "Ey Nebi", "Ey Resûl" gibi sıfatlarıyla hitap etmiştir.

"(Resûlüm!) "Hayatın hakkı için onlar, kendilerini öylesine kaybetmişlerdi ki sarhoşlukları içinde sürünüp gitmekte idiler"[30] ve "Hayır! Gerçek, kâfirlerin dediği gibi değil. Bu şanlı belde hakkı için, Senin bu beldeye girişin hakkı için"[31] ayetlerinde Allah Resûlü'nün hayatına ve beldesi Mekke'ye yeminler edilmektedir.

Efendimiz Mirac'ı Yaşamıştır

Miraç mucizesi sadece Efendimiz'e özeldir. Kur'ân şu ayetlerle bunu anlatır:

> *"Kayan yıldıza yemin olsun ki. Arkadaşınız Muhammed yanılmadı, sapmadı, aldanmadı. O kendi heva ve hevesiyle konuşmuyor. O (Kur'ân), kendisine vahyedilen bir vahiyden başka bir şey değildir. Onu kendisine pek güçlü ve kuvvetli, o üstün akıl ve kemâl sahibi olan melek Cebrâîl öğretti. Melek kendi aslî sûretine girip doğruldu. İşte o zaman kendisi en yüce ufukta idi. Sonra yaklaştı ve iyice sarktı. Öyle ki araları yayın iki ucu arası kadar veya daha az kaldı. O da kuluna vahyetmek istediği her şeyi vahyetti. Gözlerinin gördüğünü kalbi yalan saymadı. Şimdi siz kalkmış da onun gördükleri hakkında şüphe edip kendisiyle münakaşa mı ediyorsunuz? Onun (Cebrâîl'in) bir başka inişini Sidretu'l-Müntehanın yanında görmüştü. Me'va cenneti de onun yanındadır. O dem ki Sidre'yi bir feyiz sarıyor, sardıkça sarıyordu... Peygamberin gözü*

---

30 Hıcr, 15/72.

31 Beled, 90/1, 2.

kaymadı, şaşmadı, aşmadı da. Vallahi gördü, hem de Rabbinin ayetlerinden en büyüğünü gördü."[32]

Ehl-i Sünnetin inancına göre Hz. Peygamber, miraçta Yüce Allah'ı görmüştür. Bu, başka hiç kimseye nasip olmayan çok büyük bir imtiyazdır.

Efendimiz'e Melekler Yardım Etmiştir

Allah Resûlü çeşitli zamanlarda meleklerin yardımına mazhar olmuştur. Şimdi zikredilecek ayetler Bedir savaşı münasebetiyle nazil olmuştur: "Gerçekten, sizler birkaç biçare iken, Bedir'de Allah sizi yardımına mazhar etmişti. O hâlde Allah'a karşı gelmekten sakının ki şükretmiş olasınız. O vakit sen müminlere: "Rabbinizin, indirdiği üç bin melek ile size imdat göndermesi yetmez mi?" diyordun. Evet, eğer sabreder ve itaatsizlikten sakınırsanız -düşmanlarınız da hemen üzerinize geliverirlerse- Rabbiniz, formalı formalı tam beş bin melek göndererek size yardım edecektir.[33]

Efendimiz'e Kevser Verilmiştir

Kur'ân'ın en kısa suresi olan Kevser suresinde "Biz sana kevseri verdik"[34] buyurulmaktadır. Kevser çok hayır demek olup risalet, Kur'ân, şefaat makamı, ilim gibi hususları da kapsar. Kevser, ayrıca cennette Peygamberimize verilen bir havuz olup onun ümmeti oradan su içecektir.

Efendimiz'e Makam-ı Mahmûd Verilmiştir

'Övülen Makam' mânâsına gelen Makam-ı Mahmûd, sadece Hz. Peygamber'e hastır. Yüce Allah, "Sana mahsus bir namaz

32 Necm, 53/1-18.
33 Ali İmran, 3/122-125.
34 Kevser, 108/1.

olmak üzere gecenin bir kısmında kalkıp Kur'ân oku, teheccüd namazı kıl. Böylece Rabbinin seni Makam-ı Mahmûda eriştireceğini umabilirsin"[35] diyerek bu yüksek makama işarette bulunmuştur. İşarette bulunmanın yanı sıra o makama ulaştıracak esasları da ifade etmiştir ki onlar Kur'ân kıraati ve gece namazıdır.

Makam-ı Mahmûd bazı rivayetlerde Efendimiz'in kıyamet günü livau'l-hamd denilen 'hamd sancağı' altında şefaat edeceği makam olarak anlatılmıştır.

Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) Makam-ı Mahmûd'unu "Rabbânî bir sofra" kavramı ile izah eder. Öyle bir sofradır ki, Cenâb-ı Hak tarafından dağıtılan bütün nurlar, verilen bütün ikrâmlar, ikrâm edilen bütün feyizler, ihsân edilen bütün lütuflar, sevaplar, nîmetler, bağışlamalar, mağfiretler ve merhametler o sofradan akıyor. Resûl-i Zîşân'a (asm) okunan Salavât-ı Şerîfeler, o İlâhî sofraya edilen davete icâbet hükmündedir. Yani Salavât-ı Şerîfe okumakla insan o İlâhî sofra sahibi tarafından yapılan davete uymuş, sofraya yaklaşmış ve sofradan istifâde etmiş olur.[36]

Allahu a'lem, Makam-ı Mahmûd, Allah Resûlü'nün hâlen devam eden yükseliş ve terakkisinin en üst ve nihai noktasıdır. Hâlden hâle, makamdan makama yükselerek terakkisini sürdüren Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem), kıyamet günü varacağı en üst makamına varmış olacak ve orada kendisine verilen hak ve selahiyetle, izin verilen müminlere şefaat edecektir.

Efendimiz'e Getirdiği Dinin Korunması Teminatı Verilmiştir

İslâmiyet Yüce Allah'ın koruması altındadır. Cenâb-ı Hak "Hiç şüphe yok ki o zikri, Kur'ân'ı Biz indirdik, onu koruyacak

[35] İsra, 17/79.
[36] Nursî, Mesnevi-i Nuriye, 76.

olan da Biz'iz"[37] buyurarak bu söz ve garantiyi vermiştir. Allah Kelamı günümüze kadar fevkalade bir dikkat ve titizlikle korunmuştur. Dünyada en fazla baskı yapan kitap olmasına rağmen bir harfi veya noktası bile değişmemektedir, değişmeyecektir.

Yüce Allah diğer dinler için böyle bir teminat vermemiştir. Diğer dinler kendi bölgelerinde müntesipler yetiştirmişler ve adeta İslâm'a zemin hazırlamışlardır.

Kur'ân "O'dur ki Resûlünü, bütün dinlere üstün kılmak için hidayetle ve hak dini ile gönderdi. Müşrikler isterse hoşlanmasınlar[38] diyerek mevzuya bir başka bakış açısı daha getirmektedir.

Efendimiz'e Ganimetler Helâl Kılınmıştır

Ganimet "bir şeyi zorluk çekmeden almak" anlamına gelmekte olup dinî literatürde savaşta düşmandan ele geçirilen her türlü malı ifade etmektedir. Kur'ân ganimetlerin beşte birinin Allah'a, Rasûlüne ve O'nun akrabalarına, yetimlere, yoksullara ve yolculara ait olduğunu bildirmektedir.[39]

Geri kalan beşte dörtlük kısım ise savaşa katılan müminler arasında taksim edilir, Hz. Peygamber, kendi hissesine düşen kısmını ihtiyaç sahiplerine dağıtırdı. Bu taksimi "Sana ganimetlerin taksimini soruyorlar. De ki: "Onun taksimi Allah'a ve Resûlüne aittir"[40] ayeti gereğince Allah ve Resûlü belirlemiştir.

İşte bu ganimet önceki peygamberlere helâl değildi. Onlar savaşlarda ele geçirilen mala dokunmuyor, kendi şeriatlerindeki kurala göre hareket ediyorlardı. Efendimiz bu hususu şu hadislerinde de ifade buyurmuştur:

---

37 Hıcr, 15/9.
38 Tevbe, 9/33.
39 Enfâl, 8/41.
40 Enfâl, 8/1.

"Bana beş şey verildi ki benden önce hiçbir kimseye verilmemiştir: Bir aylık mesafede bulunduğum hâlde korku ile düşmanıma galebe çaldım. Bana ganimetler helâl kılındı, Oysa benden önce peygamberlerden hiç kimseye helâl kılınmamıştı. Yeryüzü bana ve ümmetime mescid, toprağı da 'temizleyici' kılındı; Ümmetimden bir kimse namaz vakti geldiğinde namazını olduğu yerde kılsın! Bana (en büyük) şefaat verildi. Her peygamber sadece kavmine gönderildi; Ben ise bütün insanlara gönderildim."[41]

Efendimiz'in Ümmeti En Hayırlı Ümmettir

Efendimiz'in ümmeti de kendisi gibi hayırlı ve ayrıcalıklı bir ümmettir. Bu hayırlı ve ayrıcalıklı olmak şimdi zikredeceğimiz ayette tevhid inancına ve iyiliği yayıp, kötülükten alıkoymaya bağlanmıştır:

"Ey Ümmet-i Muhammed! Siz insanların iyiliği için meydana çıkarılmış en hayırlı ümmetsiniz: İyiliği yayar, kötülüğü önlersiniz, çünkü Allah'a inanırsınız."[42]

Ayette geçen ve "iyilik" diye Türkçe'ye çevirdiğimiz ma'ruf kelimesi İslâm'ın ve aklın meşrû ve makbul saydığı şeydir. Kötülük yani münker ise İslâm'ın ve aklın gayri meşrû ve kötü saydığı şeydir.

Müslümanlar ferdî plânda çok iyi iman etme ve o imanın tezahürlerini hayatlarına yansıtmak durumundadırlar. Yüce Allah ile çok sağlam bir bağ kurma, imanı taklitten çıkarıp tahkike yükseltme, bir müminin özel hayatında en önemli husustur. Toplumsal plânda ise müminler, bilip tattıkları o güzelliklerin başkaları tarafından da bilinip tadılması için gayret etmelidirler ki bu

41 Buhârî, Teyemmüm, 3, Salât 56, 1, Humus 8; Müslim, Mesâcid 3; Nesâî, Gusl, 26.
42 Ali İmran, 3/110.

çalışmanın "hizmet", "cihad", "ila-yı kelimetullah" gibi dinî terminolojide adları vardır. İnananlar bu iki vazifeyi kâmil mânâda eda ettikleri nispette dünyada denge ve adalet unsuru, hayır ve güzelliğin temsilcileri olacaklardır. En hayırlı ümmet olabilme vasfı, bu şartlara uymaya, bir de bu şartların Müslümanların ekserisi tarafından yerine getirilmesine bağlıdır.

Tersinden söyleyeceksek; müminler kendi şahsî hayatlarında iman problemi yaşayacak, inançlarının güzelliklerini pratik hayatlarına yansıtamayacak, insanlar içerisinde de iyiliği tavsiye edip kötülükten alıkoyamayacaklarsa, o takdirde en hayırlı ümmet olamayacaklar, kaybettikleri vasıflar yüzünden de en büyük özelliklerini yitirecekler demektir.

Hâsılı Efendimiz, Allah Teâlâ'nın sevgilisi, gözdesi, yarattığı varlığın en kıymetlisidir. Müminlere emrettiği salât ve selâmı Kendisi de Resûlü'ne yapmakta, müminlerden de âlemlere rahmet olsun diye gönderdiği peygamberine salavât getirmelerini emretmektedir.

İkinci Bölüm

EFENDİMİZ'E KARŞI SORUMLULUKLARIMIZ

EFENDİMİZ'E KARŞI SORUMLULUKLARIMIZ

Müminlerin Cenâb-ı Hakk'a karşı vazife ve mükellefiyetleri olduğu gibi Hz. Resûlullah'a karşı da birtakım vazife ve sorumlulukları vardır. Kur'ân bunları O'na inanmak, itaat etmek, sevmek ve salât ve selâmda bulunmak şeklinde ifade etmektedir. Bunlar üzerinde kısaca durup esas konumuz olan salât ve selâma geçebiliriz.

Efendimiz'e İnanmak

Hz. Peygamber'e inanmak İslâm'ın olmazsa olmazlarındandır. O'na iman etmeden kurtuluşa erebilme imkânı yoktur. Birçok ayet bunu açıkça seslendirmektedir:

> *"De ki: "Ey insanlar! Ben sizin hepinize Allah tarafından gönderilen Peygamberim. O ki, göklerin ve yerin hâkimiyeti O'na aittir. O'ndan başka ilah yoktur. Hayatı veren de ölümü yaratan da O'dur. Öyleyse siz de Allah'a ve O'nun bütün kelimelerine iman eden o ümmî Nebîye, o Resûle inanın. O'na tâbi olun ki doğru yolu bulasınız."*[43]

---

43 A'raf, 7/158.

"Allah'a, Resûlüne ve O'na indirdiğimiz nura, Kur'ân'a iman edin. Allah yaptığınız her şeyden haberdardır."[44]

Efendimiz'e İtaat Etmek

Allah Resûlü'ne itaat etmek, O'na iman etmenin en bariz ve şart olan bir göstergesidir. O'nun peygamberliğini tasdik edip sonra da O'nun dediklerini yapmamak büyük bir çelişkidir. Efendimiz'e itaati anlatan ayetlere bakıldığında onların bazıları direkt olarak itaat kelimesini de zikrederek O'na uyup tabi olmayı emrederken, diğer bazıları ise dolaylı bir şekilde O'na itaati tavsiye ve emir buyurmaktadır.

Efendimiz'e İtaati Doğrudan Nazarlara Sunan Ayetler

"Ey Resûlüm de ki: "Ey insanlar, eğer Allah'ı seviyorsanız, gelin bana uyun ki Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın. Allah Ğafur'dur, Rahim'dir (çok affedicidir, engin merhamet ve ihsan sahibidir). De ki: "Allah'a ve Resûlullah'a itaat ediniz. Şayet yüzçevirirlerse, bilsinler ki Allah kafirleri sevmez."[45]

"İşte bunlar Allah'ın sınırlarıdır. Kim Allah'a ve Resûlüne itaat ederse Allah onu, içinden ırmaklar akan cennetlere ebedî kalmak üzere yerleştirir. İşte en büyük başarı da budur. Kim de Allah'a ve Resûlüne isyan eder ve Allah'ın sınırlarını aşarsa, Allah onu da ebedî kalmak üzere ateşe koyar. Hem onu zelil ve perişan eden bir azab vardır."[46]

"Kim Resûlullah'a itaat ederse Allah'a itaat etmiş olur. Kim itaattan yüz çevirirse aldırma, zaten seni üzerlerine bekçi göndermedik."[47]

---

44 Teğabun, 64/8.
45 Ali İmran, 3/31, 32.
46 Nisa, 4/13, 14.
47 Nisa, 4/80.

Bu ayetler Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi ve sellem) itaatı anlatmanın yanında itaatsizliğin karşılıksız kalmayacağını, bilakis büyük bir cezayı gerektireceğini söyleyerek tehdit içermektedirler.

Efendimiz'e İtaati Dolaylı Olarak Anlatan Ayetler

"Peygamber size ne verirse onu alınız, o sizi neden men ederse onu terk ediniz. Allah'a karşı gelmekten sakınınız. Muhakkak ki Allah'ın cezası pek çetindir."[48]

"Gerçek şu ki Allah'ı ve ahiret gününü umanlar ve Allah'ı çokça ananlar için Allah'ın peygamberinde güzel örnekler vardır."[49]

"... Herhangi bir konuda anlaşmazlığa düşerseniz onu Allah'a ve peygambere götürün..."[50]

"Hayır, hayır, Rabbine andolsun ki onlar anlaşmazlığa düştükleri her konuda sen peygamberi hakem yapmadıkça ve sonra senin kararına kalblerinde hiçbir sıkıntı duymaksızın tam bir teslimiyetle tâbi olmadıkça gerçekten inanmış olmazlar."[51]

"... Ey peygamber şüphesiz ki sen insanları Allah'ın dosdoğru yoluna ulaştıracaksın."[52]

"... O peygamberin buyruğuna karşı gelmek isteyenler başlarına bu dünyada bir belanın, bir güçlüğün ya da öte dünyada can yakıcı biz azabın gelmesinden korkup sakınsınlar."[53]

Bu ayetlerin bazılarında Hz. Peygamber örnek alınacak bir insan olarak nazarlara verilmiş, bazılarında O'na itaat teşvik edilmiş, bazılarında ise O'na karşı gelmenin cezası ifade edilmiştir.

---

48 Haşr, 59/6.
49 Ahzâb, 33/21.
50 Nisa, 4/59.
51 Nisa, 4/65.
52 Şura, 42/52.
53 Nur, 24/63.

Efendimiz'i Sevmek

Hz. Peygamber'i sevmek, O'na hem iman ve hem de itaat etmenin bir tezahürüdür.

"Ey Resûlüm, de ki: "Ey insanlar! Eğer Allah'ı seviyorsanız, gelin bana uyun ki Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın. Allah Ğafur'dur, Rahim'dir: Çok affedicidir, engin merhamet ve ihsan sahibidir"[54] ayeti Efendimiz'e sevgi ve itaati beraber zikretmesi açısından önemlidir.

Diyebiliriz ki Hz. Resûlullah'a iman, itaat ve sevgi arasında "birbirini gerektirme" mânâsına gelen telazum vardır. Şöyle ki; eğer Allah Resûlü'ne iman edildiyse bu, O'na itaati gerektirir. Efendimiz'e itaat eden bir mümin, O'nu seviyor demektir. Tabiri diğerle Hz. Peygamber'e inanan, O'nu sever, seven de sevdiğine itaat eder. O'nun dediklerini yapmayan, O'nu tam sevmiyor demektir. Allah Resûlü'nü sevip itaat etmeyen bir insanın O'na olan imanında ciddi problemleri var demektir.

Daha önce de değinildiği üzere, tanımak ile sevmek arasında doğru orantı vardır. İnandığı Peygamber'ini tanımaya çalışan bir insan, O'nun büyüklüğü karşısında hayran kalır. Tanıdıkça sever, sevdikçe bağlanır ve itaat duygusu gelişir. İtaat duygusu geliştikçe O'nu daha çok takip eder. Takipte derinleştikçe zikredilen ayette ifade edilen Allah sevgisine mazhar olur. Yani Hz. Peygamber'e itaat beraberinde Allah Teâlâ'nın sevgi ve rızasını getirmektedir ki bir mümin için bundan ötesi yoktur.

Efendimiz'e Salât ve Selâm Getirmek

Kur'ân'ın Allah Resûlü'yle alâkalı bir başka emri ise Efendiler Efendisi'ne salât ve selâm getirmektir.

---

54 Ali İmran, 3/31.

Peygamber Efendimiz'e (aleyhissalatu vesselâm) her fırsatta salât ve selâm getirmek O'na karşı vefamızın gereğidir. Çünkü salavâtla O'nu her anışımız, O'nun peygamberliğini tebrik, getirdiği ebedi saadet müjdesine karşı bir teşekkür ve bildirdiği fermanlara itaatimizi ve biatımızı yenilememiz mânâsına gelmektedir.

Bundan sonraki bölümler tafsilatlı olarak salât ve selâm üzerine yoğunlaşacaktır.

Salât ve Selâmın Mânâ Çerçevesi

Bu başlık altında salât ve selâmın mânâları ve ilgili kavramlar üzerinde durulacaktır. Salât ve selâmla alâkalı yapılan tarifler genellikle namaz, rahmet, mağfiret, istiğfar, bereket, dua, övgü, selâmet, emniyet, şefaat, vesile, vefa gibi kelimelerle karşılanmaktadır. Bunların bilinmesi, Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi ve sellem) yapılan salât ve selâmın mânâ bütünlüğünü sağlama adına önemlidir.

Salât

Salât kelimesi Arapça bir kelime olup namaz, dua, mağfiret, istiğfar ve bereket gibi anlam genişliğine sahiptir.[55] Alimler, salât kelimesinin bu mânâlara geldiğini biraz da mevzuyla doğrudan alâkalı olan ayetten çıkarmışlardır. Konunun etrafında örgülendiği bu ayette Cenâb-ı Hak şöyle buyurmaktadır:

> *"Muhakkak ki Allah ve melekleri Peygambere hep salât ederler. Ey iman edenler! Siz de ona salât edin ve tam bir içtenlikle selâm verin."*[56]

Allah Teâlâ bu ayetiyle Efendimiz'in yüce makam ve mertebesini insanlara haber vermektedir. Hz. Peygamber Hak katında öyle yüksek bir makama sahiptir ki Yüce Allah meleklerin yanında

---

55 İbn Manzur, Lisanü'l-Arab, 14, 465.
56 Ahzâb, 33/56.

O'nu övmekte, o melekler de Efendimiz'e salât ve selâmda bulunmaktadırlar. Müminlerin de Peygamber'lerini salât ve selâmla anmaları istenmekle, böylelikle iki âlem olan yer ve gökte Efendimiz anılmış, hayırla yâd edilmiş olmaktadır.

Şimdi salât kelimesinin anlam yelpazesindeki genişliğe göre içerdiği mânâlara bakabiliriz:

Namaz

Kur'ân'da 100'den fazla yerde geçen bu kelime en çok namaz mânâsında kullanılmıştır.

"Salâtı ikame edin", "salatı Benim için ikame et", şeklinde geçen bütün ayetler ve bu mânâdaki hadisler, günde beş defa kılınması gereken namazın kâmil mânâda eda edilmesinden bahsetmektedirler. Efendimiz'e yapılan salât ve selâmın İslâm'ın şartlarından birisi olan bu ibadetle herhangi bir ilgisi yoktur. Burada namazın kısaca zikredilmesi, salât kelimesinin sözlük anlamı itibarıyla bu mânâya da gelmesinden dolayıdır.

Dua

Dua salât kelimesiyle doğrudan alâkalı bir mânâ ve kavramdır. Kur'ân-ı Kerim, bu kelimeyi dua anlamında da kullanmaktadır. Örneğin "Onlar için dua da et. Çünkü senin onlar lehine duan, onlar için büyük bir huzur ve tatmin kaynağıdır. Allah her şeyi hakkıyla işitir, bilir"[57] ayetindeki salât kelimesi bu mânâdadır.

Dua Allah'a yapılan bir arz, O'na gönderilen bir dilekçedir. Dualarımızda dünyevi uhrevi ümit ve beklentilerimiz, endişe ve istiazelerimiz, Rabbimize sığınmalarımız vardır. Dua, Allah'a sebepler üstü teveccühün adıdır. O, dünyevi şartlar ve imkânların ötesine geçmek, Sonsuz Kudret'e acziyet ve fakriyet içerisinde

57 Tevbe, 9/103.

yönelmektir. Dua, insanın kendi yetmezliğinin ve aslında hiçbir şeye sahip olmadığının farkında olarak, kendisine her şeyi bahşeden Yüce Zat'a dönüşüdür. Bir başka deyişle insanın kendisini sıfır bilip Sonsuz'a yönelmesi; kendisini hiçbir şey, Yüce Yaratıcı'yı ise her şey bilip öylece O'na teveccüh etmesidir.

Dua, kul ile Allah Teâlâ arasındaki mahrem bir ilişki, sırlı bir alışveriştir. Bu alışverişteki karlılık nispeti ise samimiyetle doğru orantılıdır.

"Kullarım sana Beni sorarlarsa bilsinler ki, Ben onlara çok yakınım; Bana dua ile yönelenin duasına cevap veririm"[58], "Rabbinize için için yalvararak, başka nazarlardan uzak, gizlice dua edin"[59], "Bana dua edin size cevap vereyim"[60] gibi ayetlerde dua nazarlara verilmiş, "Deki; Eğer duanız olmasa Rabbimin katında ne ehemmiyetiniz var"[61] ayetiyle de onun Hak katındaki değerine dikkatler çekilmiştir.

Ayrıca Allah Resûlü de duanın üzerinde durmuş, onun bir ibadet olduğunu ifade buyurmuş,[62] duayla adeta bütünleşmiş, onun önemini bütün hayatı boyunca hem sözleriyle ve hem de bizzat yaşayarak göstermiştir.

İşte müminlerin Efendimiz'e salât ve selâmda bulunmaları, onlara bakan yönüyle bir ibadet, Allah Resûlü'ne bakan yanıyla ise Cenâb-ı Hakk'ın rahmetine mazhariyeti için ümmetinin yakarış ve niyazı olmaktadır.

Evet her yeri geldiğinde ifade edileceği üzere, salât, Hz. Peygamber'in Allah'ın rahmetine mazhar olabilmesine yönelik duadan ibaret bir ibadettir. Müslümanlar, salavât getirince

58 Bakara, 2/186
59 A'raf, 7/55.
60 Mümin, 40/60.
61 Furkan, 25/77.
62 Ebû Dâvûd, Vitr, 23; Tirmizî, Tefsir, 2.

Efendimiz'in bütün hayırlara ve güzelliklere ermesi, Allah katında akla hayale gelmeyen nimetleri elde etmesi için dua ediyor olmaktadırlar. Bu yüzden Müslümanların günlük meşgaleleri içerisinde vakit ayırıp Efendiler Efendisi'ne salât ü selâm okumaları, onu hatırlamaları, sünnetine uymanın yanında ona olan bağlılıklarını bir de böyle ortaya koymaları çok mühimdir. Bu önemindendir ki ilk asırdan beri Müslümanlar, Allah Teâlâ'yı değişik ad ve ünvanlarıyla anarlarken Allah Resûlü'nü de yâd etmeyi ihmal etmemişler, en güzel sıfat ve nitelikleriyle onu da zikretmişlerdir.

Bu açıdan üzerinde durulması gereken bir husus da beraber dua etmenin, duanın kabulüne olan tesiridir. Duanın zaten yenilmeyen bir gücü vardır. Dua sadece bir iki kişi tarafından değil de birçok insan tarafından yapılırsa o gücün Hak katında çok daha makbul olacağı müsellemdir. İşte, dünyadaki bütün müminlerin dünyevi hiçbir çıkar ve maksat olmaksızın, sırf Allah ve Resûlü'nün beğenisini elde edebilmek için her gün toplamda milyarları geçen yaptıkları salât ve selâmlar, Yüce Dergah'ta Allah'ın izniyle kabul görecek ve neticede Müslümanları saadete götürecektir.

İstiğfar

Salât kelimesinin içerisinde yer alan bir diğer anlam, mağfiret ve istiğfardır. Mağfiret, Yüce Allah'ın kullarını gufranına mazhar edip affetmesi; istiğfar da müminlerin Allah Teâlâ'dan bağışlanmayı dilemeleri mânâsına gelmektedir.

Üzerinde durulan bu iki konunun, yani dua ile istiğfarın arasında birbirlerini tamamlama gibi bir özellik bulunmaktadır. Dua eden insan manevi donanımındaki hayra ve güzelliğe açık olan meyil ve potansiyeline kuvvet verir. İstiğfar ederken de yine kendi maneviyatına yerleştirilen şerre ve çirkinliğe ait temayüllerinin önüne geçer. Bir başka deyişle dua, insanı hayra yönlendirirken, istiğfar da insanı günaha kapalı hâle getirir. Bu iki ibadeti

haklarını vererek eda etmek demek, kâmil mümin olma yolunda çok hızlı mesafe alıyor olmak demektir.

Mevzumuz olan istiğfar ise meleklerin Allah Resûlü için yaptıkları salâtla ilgilidir. Ayette geçtiği üzere salât, hem Cenâb-ı Hakk'ın, hem meleklerin ve hem de Müslümanların yaptıkları bir iştir. Onu müminler yapınca Efendimiz'e hayır duasında bulunuyor olmaları, melekler yapınca Hz. Peygamber'in mağfirete mazhariyeti için af talepleri, Yüce Allah'ın bizzat kendisi yaptığında da -yerinde ifade edildiği üzere- rahmet mânâsına gelmektedir.

Efendimiz de kendi mağfiretini dilemiş, ismet sıfatını hâiz, günaha karşı tamamen kapalı kalacak kadar güçlü bir iradeye sahip olmasına rağmen, af talebiyle Yüce Allah'a yönelmiştir. Kendisi yaptığı gibi, ümmetine de tavsiye etmiş, "Ben günde yüzde defa Allah'a tevbe ve istiğfar ediyorum. Ey Müminler! Siz de Allah'a tevbe ve istiğfarda bulunun"[63] buyurmuştur.

Allah Resûlü'nün kendisi için yaptığı istiğfarın, ümmetine örnek olma yönü vardır. Günahtan Doğu-Batı arası kadar uzak olan Efendimiz sanki günahları varmış gibi Allah Teâlâ'ya teveccüh ediyorsa, günahla her zaman iç içe bulunan bizlerin istiğfara ve tevbeye ne kadar muhtaç olduğumuz açıktır.

Efendimiz'in istiğfarıyla alâkalı söylenen bir diğer husus da onun devamlı terakki etmesinden dolayı bir önceki konumunu gölgeli görmesi ve bu 'hal'inden ötürü istiğfar ve tevbede bulunmasıdır. Evet Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem), idrakler üstü ve ötesi bir seviyenin insanı idi ve bu seviyesi sürekli olarak yükseliyordu. O bir üst mertebeye yükselince, önce bulunduğu konumunu yeni hâline oranla karanlık görüyor ve af yakarışlarıyla Yüceler Yücesi'ne yöneliyordu. Kendi konumu içerisinde bir karanlık ve gölgeden bahsediyoruz. O karanlık ve gölgeli dediğimiz seviye, hiçbir insana nasip olmayacak kadar yüksek ve aydınlıktır.

---

63 Buhârî, Deavât, 3; Müslim, Zikr, 42.

Hâsılı ayette ifade edilen meleklere ait salât, Hz. Peygamber'in sonsuz rahmete erebilmesi için yapılan bir mağfiret yakarışıdır. Bu istiğfarın keyfiyetini ise tam bilemiyoruz. Kur'ân, meleklerin müminlere ettikleri dualardan bahseder. Şu ayetler konuya en güzel örneklerdendir:

> *"Arşı taşıyan, bir de onun çevresinde bulunan melekler devamlı olarak Rab'lerini zikir ve O'na hamd ederler. O'na gerçekten inanır ve müminler için şöylece af dileyip dua ederler: "Ey Ulu Rabbimiz, senin rahmetin ve ilmin her şeyi kuşatmıştır! O hâlde tövbe edenleri ve Senin yoluna tâbi olanları, affet ve onları cehennem azabından koru!" "Ey bizim ulu Rabbimiz! Sen, onları ve onlarla birlikte babalarından, eşlerinden ve nesillerinden iyi kimseleri kendilerine vâd ettiğin Adn cennetlerine yerleştir. Muhakkak ki Sen azîz ve hakîmsin (üstün kudret, tam hüküm ve hikmet sahibisin). Hem onları kötülüklerden, günahlardan koru. Sen kimi dünyada kötülüklerden korursan, muhakkak ki ona (ukbada) merhamet edersin. İşte asıl kurtuluş ve büyük mutluluk da budur."*[64]

Melekler, insanlarla çok alâkalı, onların hayrına olan her şeyi takdir eden bir konumdadırlar. Müminlere dua eden melekler, Efendimiz'e de salât etmekte, onun rahmete ve mağfirete ermesi için niyazda bulunmaktadırlar.

Rahmet

Salât kelimesi Yüce Allah'a nispet edildiğinde ise rahmet, feyiz, nimet, bereket, övgü gibi anlamlara bürünmektedir.

Salât, bu mânâlarla Efendimiz'in hadislerinde de yer almıştır. Örneğin O, mescide sadaka ve zekât getiren ashabına bazen "Allah'ım ona salât et" diye dua etmiştir.[65]

---

64 Mü'min, 40/7-9.

65 Buhârî, Deavât, 33.

Rahmet, merhamet etmek, acımak, şefkat etmek, ihsanda bulunmak, korumak mânâlarına gelmektedir. İfadeden anlaşıldığı üzere rahmet kelimesi tanımlanırken aynı zamanda onun neticesi veya gereği de anlatılmaktadır. Yani merhamet etmek, acıyıp şefkat etmek, merhametli ve şefkatli olan kişiyi harekete geçirir. Bir başka deyişle sadece acımak ve şefkat etmek yetmez. Rahmetin tamamiyeti, bu potansiyelin pratikte tezahürünü ister. Bu noktadan hareketle, Yüce Allah'ın merhameti, sadece acıyıp, şefkat etmekle kalmaz, gereğini de yerine getirir. Merhamet ettiği kullarına sonsuz ihsanlarda bulunur, seviyelerine göre onları sever, korur, dünya ahiret mutluluk ve huzuru verir. O insan, herhangi birisi değil de Efendimiz ise o zaman ona övgüler yağdırır. Meleklerine anlatıp onunla iftihar eder. Dünya-ukba sultanlığını bahşeder. Başka hiç kimseye müyesser olmayan Makam-ı Mahmûd'la şereflendirir. İlelebed mesut ve payidar eder.

Cenâb-ı Hak, "Muhakkak ki Allah ve melekleri Peygambere hep salât ederler" buyurarak Efendimiz'i tazim edip övmekte, böyle yapmak suretiyle Hz. Peygamber'in Kendi katındaki değer ve yüceliğini insanlara öğretmektedir. Burada rengini koyulaştırmak istediğimiz bir başka husus şudur:

Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) Cenâb-ı Hakk'ın katında öyle yüksek bir mevkiye sahiptir ki, Yüce Allah'ın bizzat Kendisi, Resûlü'ne salât etmektedir. Ona övgüler yağdırmakta, onu rahmetine gark etmekte, ona bereketler saçmakta, onu feyiz ve nimetlerle donatmaktadır. Salât, Allah'ın kullarına emrettiği şeyler içerisinde yaptığı yegâne şeydir. O yaratır, hükmeder, takdir buyurur, hayata mazhar eder, rızık verir, güldürür, ağlatır, öldürür. Bunları yapan Yüce Yaratıcı bir de Efendimiz'e salât eder. Kullarına yapın deyip emrettiği şeyi bizatihi Kendisi de yerine getirir. Salâtın işte böyle farklı ve çok önemli bir imtiyazı vardır.

Kur'ân'da geçen bütün peygamberler Efendimiz dışında kendi adlarıyla zikredilirler. Efendimiz'e gelince onun adı Kur'ân'da sadece dört yerde geçmesine rağmen kendisine her hitap edilişinde "Ey Nebi!" "Ey Resûl!" gibi ifadeler seçilmiştir. Kur'ân-ı Kerim'de mutlak mânâda "Peygamber" denilince akla gelmesi gereken tek isim Hz. Muhammed'dir (sallallahu aleyhi ve sellem). Üzerinde durduğumuz ayette de durum farklı değildir. "Allah ve melekler Peygambere hep salât etmektedirler" derken, ayette kastedilen peygamber, Efendimiz'dir. Cenâb-ı Hak bile Efendimiz'e kendi ismiyle değil de en önemli sıfatıyla hitap etmekte, saygılı bir üslûpla onun o üstün meziyetini nazarlara vermektedir.

"Muhakkak ki Allah ve melekleri Peygambere hep salât ederler. Ey iman edenler! Siz de ona salât edin ve tam bir içtenlikle selâm verin"[66] ayetine Arapça dili yönüyle bakıldığında karşımıza birkaç nükte çıkmaktadır. Evvela ayet, isim cümlesi olduğu, Arapça'da isim cümleleri teceddüde yani yenilenmeye ve devamlılığa işaret ettiği için melekler, Efendimiz'e sürekli olarak salât etmektedirler diyebiliriz. İkinci olarak ayette geçen "salat ederler" ifadesi geniş zaman kipi olduğu gibi gelecek zaman için de kullanılan bir kiptir. Böyle olunca mânâ, "Allah ve O'nun melekleri Peygambere salât etmektedirler ve etmeye de devam edeceklerdir" şeklinde olmaktadır.

Aslında aynı surenin 43. ayetinde salât kelimesinin geniş zaman kipi yine kullanılmıştır. Bu ayette şöyle buyurulmaktadır: "Odur ki sizleri karanlıklardan aydınlığa çıkarmak için size salât eder. Melekleri de (sizlere salât ederler). O, müminlere gerçekten pek merhametlidir."[67]

Bu ayette geçen salât kelimesi, üzerinde durduğumuz ayette

66 Ahzâb, 33/56.
67 Ahzâb, 33/43.

de olduğu gibi hem Allah Teâlâ'ya ve hem de meleklere nispet edilmiştir. Fakat burada salâtın yapıldığı kimse ve muhatap Hz. Peygamber değil, müminlerin kendileridir. Biz, yukarıdaki ayetin mealini verirken salât kelimesini bizzat yazdık. Hâlbuki meallere bakıldığında salât kelimesi kullanılmamış, onun mânâ ve yorumu katılarak ayet meallendirilmiştir. Bu şekilde meali verildiğinde ayet şöyle olmaktadır: "O'dur ki sizi karanlıklardan aydınlığa çıkarmak için feyiz ve rahmet indirir, melekleri de sizler için dua ederler. O, müminlere gerçekten pek merhametlidir."[68] Mânâ ve muhtevası katılarak meali verildiğinde Allah'a ait olan yönüyle feyiz ve rahmet, meleklere bakan yönüyle ise dua ve başka meallere göre istiğfar olmaktadır.[69]

Kuşeyri'ye göre Allah'ın salâtı, insanlar için söz konusu olunca merhamet etmesi, Efendimiz için olduğunda ise ona şeref vermesi, ziyadesiyle ikramda bulunmasıdır. Cenâb-ı Hakk'ın Hz. Peygamber'e salâtı, onu meleklerin yanında övmesi şeklinde de yorumlanmıştır.[70] İbn Abbas, Allah'ın ve meleklerin Efendimiz'e salâtını, "Allah'ın ve meleklerin Efendimiz'i bereketle kuşatması" şeklinde yorumlamıştır.

Kur'ân-ı Kerim salât kelimesinin çoğulu olan "salavât" kelimesini de rahmet mânâsında kullanmıştır. Allah yolunda dişini sıkıp sabreden, uğradığı bela ve musibetler karşısında yanlış düşünce ve amele düşmeyen, Hak için mücadele ve mücahede etmekten dur olmayan müminleri tebcil eden Kur'ân, onların Hak katında yüksek mertebe ve mazhariyetleri elde ettiklerini şöyle ifade etmektedir:

---

68 Prof. Dr. Suat Yıldırım meali.

69 Diyanetin meali şöyledir: "Sizi karanlıklardan aydınlığa çıkarmak için üzerinize rahmetini gönderen O'dur. Melekleri de size istiğfar ederler. Allah müminlere karşı çok merhametlidir."

70 Kadı İyaz, eş-Şifa bi Tarifi Hukuki'l- Mustafa. 2, 137.

"Biz mutlaka sizi biraz korku ile, biraz açlık ile, yahut mala, cana veya ürünlere gelecek noksanlıkla deneriz. Sen sabredenleri müjdele!

Sabırlılar o kimselerdir ki başlarına musîbet geldiğinde, "Biz Allah'a âidiz ve vakti geldiğinde elbette O'na döneceğiz" derler.

İşte Rab'leri tarafından bol mağfiret (salavât) ve rahmete mazhar olanlar onlardır. Doğru yolu bulanlar da ancak onlardır."[71]

Son ayette geçen salavât kelimesi meal çalışması yapan zevat tarafından, yarlığanma, bağışlanma, mağfiret, övgü, nimet ve lütuf, selâm, bereket ve destek gibi mânâlarla meallendirilmiştir.

Hâsılı salât, Yüce Allah'a nispet edilince rahmet, melekler yapınca istiğfar, müminler tarafından söylenince de hayır duası mânâlarına gelen, hem Mabud'un ve hem de abidlerin yerine getirdikleri bir iş ve ibadettir.

Müminlerin Allah'a Salâtı

Bu başlıkta altında kısaca değinmek istediğimiz husus, Allah Teâlâ'nın ve meleklerin kendilerine salât ve selâm ettikleri, müminlerin de Allah'a salât etmeleri hususudur. Müminler namazlarında her teşehhüde oturup "ettahiyyâtü lillâhi vessalavâtü" dediklerinde Yüce Allah'a salâtta bulunmaktadırlar. Salât kelimesinin çoğulu olan salavât, Cenâb-ı Hakk'a arz edildiğinde "bütün saygı ve tazimler, övgü ve senalar, en yüce sıfatlar Allah'a aittir" denmiş, vefa duygularıyla O'na yönelinmiş ve O'ndan af, mağfiret ve esenlik lütfetmesi dilenilmiş olunmaktadır.

Ayrıca içerisinde tahiyyâtın yanı sıra, Allah'a her türlü saygı ve tazimin, itaat ve boyun eğmenin, huzurunda rüku ve secdelerle iki büklüm olmanın bulunduğu namaza, salât denmesinin de çok manidar olduğunu hatırlatmış olalım. Evet namazlarını

71 Bakara, 2/155-157.

tam bir konsantrasyonla eda eden müminler, salâtlarını Yüceler Yücesi'ne ikame ediyor olmaktadırlar.

Salâtın, müminlerden Efendimiz'e yönelik olanının hikmetleri, ona yüklenen anlamlar gibi hususları selâmı da zikrettikten sonra birlikte ele alacağız.

Selâm

Selâm, selâmet, esenlik, emniyet, güven, teslimiyet ve barış gibi anlamlara sahiptir. Ayrıca hata ve kusurdan uzaklık mânâsı da vardır.[72] Bunlarla birlikte bir de Yüce Allah'ın isimlerinden bir tanesi de es-Selâm'dır.

Konumuzla doğrudan alâkalı olan Ahzâb suresindeki ayette Allah Teâlâ, Rasûlüllah'a salâtı emrettiği gibi selâmı da emretmektedir:

> *"Muhakkak ki Allah ve melekleri Peygambere hep salât ederler. Ey iman edenler! Siz de ona salât edin ve tam bir içtenlikle selâm verin."*[73]

Farklı açılardan bakıldığında selâmla alâkalı şu hususlardan bahsedilebilir:

Esenlik, Güven, Barış Mânâlarındaki Selâm

Müminler arasında sıkça kullanılan selâmın çağrıştırdığı ilk mânâ, esenlik ve emniyettir. Birbirlerine selâm veren insanlar, aslında karşı tarafa iyilik ve güven mesajları vermektedirler. Bu aynı zamanda saygıyı da içine almaktadır. Selâmlaşan insanlar, aralarında herhangi bir problem olmadığını, birbirlerine zarar verme gibi bir niyetlerinin bulunmadığını, bilakis birbirlerine saygı duyduklarını anlatmış olmakta, aynı zamanda "Benden yana emniyet

---

72 İbn Manzur, age, 13, 290.
73 Ahzâb, 33/56.

ve güven içerisinde olabilirsin, benden sana zarar gelmez." demek istemektedirler.

Selâm vermenin insanî ilişkilerde fevkalade etkili bir rolü vardır. Bu hususa dikkatleri çekme sadedinde Efendimiz: "İman etmedikçe cennete giremezsiniz. Birbirinizi sevmedikçe kâmil mânâda iman etmiş olmazsınız. Sizi, yaptığınızda birbirinizi seveceğiniz bir şeye yönlendireyim mi? Aranızda selâmı yayınız"[74] buyurmuştur.

Allah Teâlâ'nın İsmi Olarak es-Selâm

Cenâb-ı Hakk'ın isimlerinden birisi olan es-Selâm'ın Allah'ın Zatına ve icraatlarına bakan yönleri vardır. Zatına bakan yönüyle O es-Selâm'dır; ayıptan, kusurdan, eksiklikten, yokluktan salimdir, Sübhan'dır, her türlü noksanlıktan uzaktır. Selâmet ve esenlik kaynağıdır. İcraatlarına bakan yönüyle ise Allah Teâlâ es-Selâm'dır; Kendisinden selâmet umulan, gönüllere esenlik, emniyet, huzur ve sükunet saçandır. Selâmet arayanları selâmete erdirendir.

Ayrıca Yüce Allah, cennette kullarına selâm verecek, onları bizatihî Kendisi selâmlayacaktır.[75] Selâm verme bu açıdan tercüme edildiğinde "Allah'ın selâmı, esenliği senin üzerine olsun. Allah seni türlü beladan korusun, gözetsin, senin kefilin olsun" demek olur.

Bu yaklaşımların ışığında müminler Hz. Peygamber'e selâmda bulunduklarında ise şunu demek istemektedirler:

"Allah'ım! Efendimiz'i her türlü ayıp ve kusurdan uzak ve salim eyle. O'nu daima güven ve emniyet içerisinde bulundur. O'na es-Selâm isminle tecelli edip esenlik ve selâmet lütfeyle…"

---

74 Buhârî, İman, 93; Tirmizî, Et'ıme, 45, Kıyame, 56; İbn Mâce, Mukaddime, 9, Edeb, 11.

75 Bu hakikati ifade eden ayet şudur: "Rabb-i Rahim'den sözle olan bir selâm yine onlara..." Yasin, 36/58.

Salâtın Hükmü ve Kimlere Söyleneceği

Salavâtın Hükmü

Salavât kelimesi değinildiği üzere salât kelimesinin çoğulu olup hem salât ve hem de selâmı mânâ ve keyfiyet olarak içermektedir. Salavât getiren mümin, salâtta bulunduğu gibi selâmı da yapıyor demektir.

Salavâtın fıkhî açıdan hükmüne gelince, herhangi bir zaman ve mekân kaydı olmaksızın ömürde bir defa salât ü selâmda bulunmak farzdır. "Muhakkak ki Allah ve melekleri Peygambere hep salât ederler. Ey iman edenler! Siz de ona salât edin ve tam bir içtenlikle selâm verin"[76] ayeti müminlere bu emri vermektedir.[77] Bir mecliste Efendimiz'in adı geçtiğinde en az bir defa salavât getirmek vacip[78], tekrarı ise müstehaptır.[79]

Ayrıca namazlarda salli barik dualarını okumak, isminin geçtiği ve yazıldığı yerlerde, ezan okunduğunda, cuma günlerinde, camiye girerken, cenaze namazlarında, kabir ziyaretlerinde salavât getirmek de müstehap kabul edilmiştir.[80]

Bir başka ifadeyle, ibadete müsait her zaman ve mekânda Allah Rasülü'ne (sallallahu aleyhi ve sellem) salavât getirmekte herhangi bir mahzur yoktur. Son bölümde de ifade edileceği üzere, Hak dostları, çok farklı vakitleri salât ve selâma ayırmışlar, bunda da hiç tereddüt etmemişlerdir. Binaenaleyh namazların akabinde

---

76 Ahzâb, 33/56.

77 Ebu Bekir el-Cessâs, Ahkâmü'l-Kur'ân, 5, 243; Kadı İyaz, age, 2, 142.

78 İbrahim el-Halebi, Halebi Sağir, 300; Elmalılı, age, 6, 3923.

79 El-Halebi, age, 300; Vehbe Zühayli, et-Tefsirü'l-Münir, 22, 102.

80 Müstehap; yapıldığında insana sevap kazandıran, terkedildiğinde herhangi bir günahı olmayan amel demektir. Nafile namaz kılmak, sadaka vermek gibi. Müstehabın edasının insanı Allah'a yaklaştırdığı, nafilelerin, farzların hemen arkasından kurbiyet için çok önemli misyonları olduğu unutulmamalı, müstehaplar önemsizmiş gibi bir yanlış telakkiye meydan verilmemelidir.

salât-ı müncie'yi veya herhangi bir salât ve selâmı -sünnet olarak kabul etmedikçe- okumakta hiçbir mahzur yoktur. Bilakis güzel bir amel ve ibadet olur.

Şâfiilere göre namazda salli barik dualarını okumak farzdır. Ona göre salli barikin okunmadığı namazlar fasittir. Namazda okunmadığında namazın tekrarı şarttır. İmam Şâfii bu görüşünde yalnız kalmıştır.

Hanefilere göre ise salli barik dualarını okumak vacip değil sünnettir.

Efendimiz'in adının geçtiği bir yazıda ise aksatmadan tam olarak "sallallahu aleyhi ve sellem" yazmak, bu konuda usanç emaresi göstermemek lazımdır. Mevzuya sadece fıkhi açıdan yaklaşıp Hz. Peygamber'in adı her anıldığında salavât getirmeyi gereksiz görme gibi bir yanlışlığa girilmemeli, bilakis Efendimiz'le aramızdaki irtibatın bir tezahürü olan salât ve selâmlar ihmal edilmemelidir. Okunulan bir kitapta Allah Resûlü'nün adı geçtiğinde salavât yazılmamış olsa bile yine salât ve selâmda bulunulmalıdır.

Salât ve Selâm Getirilecek İnsanlar

Efendimiz'e salât ve selâmda bulunurken bazen O'nun isminin yanında âl, ashâb, evlâd, ezvâc, ahfâd, etbâ gibi kelimeler de kullanılmakta, onlara da salât ve selâmda bulunulmaktadır. Bu kelimelerin ilki olan "âl" kelimesi üzerinde birazdan duracağız. Ondan sonraki kelimeler sırasıyla, Allah Resûlü'nün arkadaşları, evlatları, hanımları, torunları ve O'na tâbi olanlar mânâlarına gelmektedir.

Aile mânâsına gelen "âl" kelimesi ile alâkalı farklı görüşler ortaya konmuş olmakla beraber en kuvvetlisi bu zatların Hz. Fâtıma, Hz. Ali, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin (radıyallahu anhum ecmaîn) olduklarıdır. Rivayete göre bir defasında Hz. Peygamber üzerindeki abasını çıkarıp bu zevatın üzerini onunla örtüp

kapatmış ve onlara hayır duasında bulunmuştur. Bu kelimeye yüklenen anlamlar içerisinde Efendimiz'in yakınları da yer almaktadırlar. Aslında ilk paragrafta geçen ezvâc, evlâd ve ahfâd gibi kelimeler, âl kelimesinin açılımı gibidirler diyebiliriz. Yani Hz. Peygamber'in hanımları, evlatları ve torunları O'nun âli olmaktadırlar.

Salavât getirirken her ne kadar Efendimiz'in yakınları ve O'na tâbi olan müminler de zikredilse dahi Allah Resûlü olmaksızın sadece bu zatlara salât ve selâmda bulunulması uygun görülmemiştir.

Diğer peygamberler anıldığında ise "aleyhisselam" diyerek onları saygıyla selâmlamak gereklidir. Adları bilinmediği veya müntesipleri kalmadığı için yâd edilmeyen, kendilerine hiç hayır duasında bulunulmayan birçok peygamber vardır. Biz müminler "Hz. Âdem'den Efendimiz'e kadar ki bütün peygamberlere salât ve selâm olsun" gibi ifadelerle onları minnetle yâd etmeli ve vefamızı ortaya koymalıyız.

Özetle söyleyecek olursak salât ve selâm sadece peygamberlere ve hassaten Efendimiz'e özeldir. Allah Resûlü'nün arkadaşlarına "radıyallahu anh" diyerek "Allah onlardan razı olsun" şeklinde dua etmek uygundur.

Salât ve Selâmın Mahiyeti

Anlamları verilen salât ve selâm, Kâinatın Efendisi'ne (sallallahu aleyhi ve sellem) yapıldığında ifade edilen bütün mânâları kapsamakla birlikte çok daha derin ve engin mânâlara bürünmektedir.

Bu mânâ ve yaklaşımları ayrı başlıklar hâlinde ifade etmeden önce bir mevzuun altını çizmek istiyoruz: Cenâb-ı Hak, Hz. Peygamber'e salât ve selâmda bulunmayı müminlere emretmiştir. Bu emri yerine getirme sorumluluğu altında bulunan

müminler de kısa Türkçe'siyle, "Allah'ım! Efendimiz'e Sen salât ve selâmda bulun" diyerek bu işi Allah Teâlâ'ya havale etmişlerdir. Müslümanlar böyle yapmak suretiyle adeta şöyle demek istemektedirler: "Allah'ım! Sen bize Hz. Peygamber'e salât ve selâmda bulunmamızı emrettin. Fakat biz bu işi hakkıyla eda etmekten aciziz. Bizim yerimize Sen O'na salât ve selâmda bulunuver."

Şimdi salavâtla alâkalı söylenen yorum, yaklaşım ve tespitlere geçebiliriz.

Biat ve Bağlılık

Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi ve sellem) salavât getirmek, en başta, ona olan biatı yenilemek, yinelemek ve bağlılığı bir kere daha ifade ve itiraf etmek demektir.

Biat veya bey'at, bağlılık sözü ve yemini etmek demektir. Hz. Peygamber, Ashabından değişik vesilelerle biat almıştır. Bunların en meşhuru Hudeybiye Anlaşması münasebetiyle yapılan Bey'atü'r-Rıdvan'dır. Aklına gelmese, bu mânâları düşünmese de bir mümin salavât getirdiğinde Efendimiz'e bağlılığını, onun getirdiği hakikatlere gönülden iman ettiğini, emirlerine karşı boynunun kıldan ince olduğunu, onun büyüklüğünü ve en yüksek makamlara liyakatini kabul ettiğini deklare etmektedir.

Hz. Bediüzzaman, salavâtı Efendimiz'e arz edilen bir biat yenilemenin yanında bir itaat göstergesi olarak anlamıştır. Her bir salât ve selâm, Efendimiz'e olan bağlılığı tazelemek, onun emri altında hayatı örgülemeyi kabullenmek, O'nun getirdiği kanunlara uymak ve Efendimiz'e herhangi bir zarar vermekten Doğu-Batı arası kadar uzak olmayı ifade mânâlarına gelmektedir.

Üstad Hazretleri namaz tesbihatı esnasında "Binler selâm Sana Ya Resûlallah" mânâsına gelen "Elfü elfi salâtin ve elfü elfi

selâmin aleyke Ya Resûlallah" derken inkişaf eden bir nükteyi kendisi şöyle ifade etmektedir:

> *"Gördüm ki: Gece âlemi, dünyanın yeni açılmış bir menzili gibidir. Yatsı namazında o âleme girdim. Hayalin fevkalâde inbisatından ve mahiyet-i insaniyenin bütün dünya ile alâkadarlığından, koca dünyayı o gecede bir menzil gibi gördüm. Zîhayatlar ve insanlar o derece küçüldüler, görünmeyecek derecede küçüldüler. Yalnız o menzili şenlendiren ve ünsiyetlendiren ve nurlandıran tek şahsiyet-i maneviye-i Muhammediyeyi* (sallallahu aleyhi ve sellem) *hayalen müşahede ettim.*
>
> *Bir adam yeni bir menzile girdiği zaman, menzildeki zatlara selâm ettiği gibi, "Binler selâm sana Ya Resûlallah!" demeye bir arzuyu içimde coşar buldum. Güya bütün ins ve cinnin adedince selâm ediyorum, yâni sana tecdid-i biat, memuriyetini kabul ve getirdiğin kanunlarına itaat ve evamirine teslim ve taarruzumuzdan selâmet bulacağını selâm ile ifade edip, benim dünyamın eczaları, zîşuur mahlukları olan umum cin ve insi konuşturup, her birerlerinin namına bir selâmı, mezkûr mânâlarla takdim ettim."*[81]

Salavât, kâinatın var oluş vesilesi olan Efendimiz'i, bu kâinat menzilinin yegâne sakini olarak görüp selâmlama mânâsına da gelmektedir.

Allah Resûlü'nü bu âlemin özü ve üsaresi, kâinat kaleminin mürekkebi, varlık ağacının hem çekirdeği ve hem de meyvesi olarak gören Bediüzzaman, bu kâinatı bir menzile benzetmekte, Efendimiz'i ise bu menzili nurlandıran bir ışık insan olarak algılamaktadır. Nasıl ki bir eve girilince o evin sakinlerine selâm verilir, aynen onun gibi Üstad Hazretleri Efendimiz'i, manen, bu kâinat evinin biricik ışık kaynağı olarak görmüş ve bütün kâinat adına dopdolu bir coşkuyla salavât getirmiştir.

---

81 Nursî, Lemalar, 259.

Minnettarlık ve Teşekkür

Hz. Üstad'ın aynı ruh hâli üzere iken hissettiği bir diğer husus, salavâtın Efendimiz'e olan medyûniyet ve borçluluğun sembolü, O'na ait teşekkürün göstergesi olmasıdır. O'nun getirdiği nur, ferd ferd her insanın dünyasını nurlandırmakta ve nimetlendirmektedir. Allah Resûlü'ne salât ve selâm eden müminler bu minnettarlığı ifade ve itiraf sadedinde sanki şunu söylemektedirler: "Senin bu iyiliğine karşı biz mukabele edemiyor, karşılığını hakkıyla veremiyoruz. Bizim yerimize Yüce Yaratıcı'nın rahmet hazinesinden sema ehli adedince rahmetlerin Sana gelmesini diliyor ve hiçbir zaman yetmeyecek olan teşekkürlerimizi Sana arz ediyoruz."

Efendimiz'in getirdiği nur ve hakikat ile eşya gerçek mânâsını bulmuştur. Her bir varlığın kıymeti tezahür etmiş, var oluş gayeleri belli olmuş, her şeyde ilâhî maksat tecelli etmiştir. Yani Allah Resûlü ile bütün taşlar yerine oturmuş, bütün mevcudat hakiki anlamını ifade eder hâle gelmiştir. Bundan ötürü Bediüzzaman'a göre canlı cansız her şeyin dili olsaydı onlar bile Efendimiz'e salât ve selâmda bulunacaklar, O'na olan medyûniyetlerini arz edeceklerdi. İşte müminler bütün kâinat namına, onların yerine salât ve selâmda bulunmakta, adeta onların adına bu vazifeyi yerine getirmektedirler.

Bediüzzaman yine benzer çizgide sözlerini sürdürerek aynı örneği tekrarlar. Buna göre kocaman, karanlık, korku verici bir haneye giren insan, bu ürperti verici yerin birisi tarafından aydınlatılması, korku ve ürpertinin giderilmesi neticesinde ne kadar sevinir ve o haneyi ışığa boğan o insana ne kadar minnettar olursa, işte onun çok daha fazlasını, dünyanın mânâ ve hikmetini anlatıp gösteren Allah Resûlü'ne yapması gerektiğini ve bunun en güzel bir yolunun da salavât olduğunu ifade etmektedir.[82]

---

82 Nursî, aynı yer.

Evet, Allah Resûlü'ne salât ü selâmda bulunmak, O'nun manevi şahsiyetinin huzurunda bağlılık ve sadakat yemini etmek, yolundan ayrılmama sözü vermek, getirdiği hakikatlerle, en önde temsiliyle Allah rızasına ve ebedi mutluluğa giden yolu gösterdiği için minnettarlık ve teşekkür mânâlarını içermektedir. Efendimiz insanoğluna Allah'ın en büyük lütfudur. Bunun böyle olduğunu bizzat Cenâb-ı Hak, "Hiç şüphe yok ki Allah müminlere, kendilerine Allah'ın ayetlerini okuyan, kendilerini tezkiye eden, kitap ve hikmeti öğreten, kendi içlerinden bir peygamber göndermek suretiyle büyük bir lütufta bulunmuştur..."[83] diyerek ifade buyurmaktadır.

Rahmete Vesile

Hz. Üstad eserlerinde salavâtın anlamı ve neticesi üzerinde durmaktadır. Ona göre salavâtın mânâsı rahmet, neticesi ise Allah Resûlü'ne ulaşmaya bir vesiledir. Bu mânâya geçmeden önce Bediüzzaman'ın rahmeti salâtla, risaleti de selâmla irtibatlandırdığı bir yaklaşımı üzerinde durmak istiyoruz. O, bu hususu şu ifadelerle seslendirmektedir:

> *"O Zat'ı Ahmediye (sallallahu aleyhi ve sellem) ubudiyeti cihetiyle, halktan Hakk'a teveccühü hasebiyle rahmet mânâsındaki salâtı ister. Risaleti cihetiyle, Hak'tan halka elçiliği haysiyetiyle selâm ister."*[84]

Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) hem kulluğu ve hem de peygamberliği, bir başka deyişle hem temsili ve hem de tebliği ile idrakler üstü ve ötesiydi. O, getirdiği hakikatleri en başta ve en üst seviyede örneklendiriyordu. Onun namazı, duası ve bütün ibadetleri Allah'ın rahmetini adeta harekete geçiriyordu. Allah'a teveccühü, teveccühle karşılık görüyor, ilâhî rahmet ihtizaza

83 Ali İmran, 3/164.
84 Nursî, Lemalar, 259.

geliyordu. Sonsuz rahmet sağanak sağanak üzerine yağıyordu. Bu rahmet sağanağından ise sadece kendisi değil, ümmeti de istifade ediyordu. İşte bu mânâda O, kendisine salât edilmeye, yani bağlılık, itaat, teşekkür ve minnetle yâd edilmeye layık olmaktadır.

Efendimiz peygamberliği yönüyle de selâmı istemektedir. Çünkü O, Hak Teâlâ'nın elçisi konumundadır. "Neciyiz? Nereden geliyoruz? Bu gidişat nereyedir?" gibi soruları cevaplandırmış, Rabbimizi tarif etmiş, bizlere sonsuz mutluluğa giden yolları göstermiştir. İşte Efendimiz, Hak katındaki bu yüce mertebesi önünde saygıyla selâm verilmeye layıktır. O, en güzel selâm, saygı ve tazim ifadelerine layık iftihar tablomuzdur.

Şimdi salavâtın neticesi olan rahmetin vusûlüne vesile kısmına geçebiliriz. Hz. Üstad rahmet kelimesini Efendimiz'e nispet etmekte, O'nu "mücessem rahmet" yani rahmetin cisim ve canlı hâli şeklinde tarif etmektedir:

> *"Evet salavâtın mânâsı, rahmettir. Ve o zîhayat mücessem rahmete rahmet duası olan salavât ise o Rahmeten-lil-Âlemîn'in vusulüne vesiledir. Öyle ise sen salavâtı kendine, o Rahmeten-lil-Âlemîn'e vesile yap ve o zâtı da rahmet-i Rahman'a vesile ittihaz et. Umum ümmetin Rahmeten-lil-Âlemîn olan aleyhissalâtü vesselâm hakkında hadsiz bir kesretle rahmet mânâsıyla salavât getirmeleri, rahmet ne kadar kıymettar bir hediye-i ilâhiye ve ne kadar geniş bir dairesi olduğunu, parlak bir surette isbat eder.*
>
> *Elhasıl: Hazine-i rahmetin en kıymettar pırlantası ve kapıcısı Zât-ı Ahmediye Aleyhissalâtü Vesselâm olduğu gibi, en birinci anahtarı dahi "Bismillahirrahmanirrahîm"dir. Ve en kolay bir anahtarı da salavâttır."*[85]

Burada iç içelik arz eden bir rahmet renkliliği söz konusudur. Salavâtta rahmet mânâsı olduğu gibi, âlemlere rahmet olarak

---

85 Nursî, Sözler, 13.

gönderilen Efendimiz'e vuslat için de salavât bir vesile, Allah Teâlâ'nın merhametine erebilmek için bir sebep ve vasıta olmaktadır.

İhtiyaç ve acziyet içerisindeki insan için en büyük nimet, Yüce Allah'ın rahmetine mazhar olabilmektir. Sonsuz Merhamet Sahibi'nin af ve şefkatine erebilmek için bir rahmet ve Hak katında makbul bir şefaatçiye ihtiyaç vardır. O rahmet ve şefaatçi, Efendimiz'dir (sallallahu aleyhi ve sellem). O ve O'nun sünneti, Cenâb-ı Hakk'ın sonsuz merhametinin en parlak bir örneği, davetçisi ve tanımlayıcısıdır. İşte bu cisimleşmiş rahmet olan Allah Resûlü'ne kavuşmaya vesile ise salavâttır.

Allah'ın rahmetini hazineye benzeten Hz. Bediüzzaman, o hazinenin en kıymetli pırlantası, aynı zamanda kapıcısı olarak Efendimiz'i nazarlara vermekte, o hazinenin anahtarları olarak da besmeleye ve salavâta dikkatleri çekmektedir.

Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) bütün Müslümanların işlediği hayır ve güzelliklere vesile olduğu için, onların kazandıkları bütün sevaplar kadar sevap kazanmaktadır. Çünkü bir işe vesile olan onu yapmış gibidir. Onun getirip en önde tebliğ ve temsil ettiği İslâmiyet, müminler tarafından hayata geçirildiğinde, bu nurani hayatın yaşanmasına vesile ve vasıta olan Efendimiz, bu kazanımların mislini elde etmektedir.

Efendimiz, dünyadan ayrılmış olmasına rağmen, kendine has bir hayatta olup mertebe ve makamı artıp yükselmeye devam etmektedir. Makam-ı Mahmûd'unu buluncaya kadar da bu terakki durmayacaktır. Allah Resûlü bir yandan ümmetinin elde ettiği sevap kadar haseneye kesintisiz mazhariyeti yaşarken diğer yandan kendisine getirilen salavât ile de manevi kemâlâtını artırmaktadır.

Burada Allah Teâlâ'ya ulaşmak için vesile aramayı tenbih ve tavsiye eden ayetler üzerinde kısaca durmak istiyoruz. Cenâb-ı

Hak, "Ey iman edenler! Allah'tan korkup sakının. O'na yaklaşmaya vesile arayın ve O'nun yolunda mücahede edin ki korktuğunuzdan kurtulup umduğunuza kavuşasınız"[86] buyurarak müminlere kendilerini Yüce Yaratıcı'larına vardıracak vesile aramaya yönlendirmektedir. "Vesile", kendisiyle gayeye ulaşılan, yaklaşılan sebep mânâsındadır. Genel olarak tefsirler bu vesileyi her türlü hayır, Allah rızasına erdirecek ve/veya yaklaştıracak güzel ve salih ameller olarak anlamışlardır. Elmalılı hazretleri "En uygun sebeplere teşebbüs etmek suretiyle Allah'ın sevgisine layık güzel ameller yapmaya iradenizi sarfediniz de ve Allah yolunda, İslâm dini uğrunda, doğru yol üzerinde gücünüzü bolca kullanmakla mücalede ediniz…" diyerek vesileliği özetlemiştir. Şu ifadeler de ona aittir:

> *"Biz müminiz, Allah bizi yalnız iman ile sever deyip de ciddiyetsiz olmayınız, Allah'dan korkunuz, kötü ahlâktan ve çirkin amelden sakınınız sonra yalnız korkmak ve sakınmakla da kalmayınız, iradenizi sarfedip gerekli sebeplere de teşebbüs ediniz, Allah'ın emirlerini yerine getiriniz ve bununla da kalmayınız, Allah'a yaklaşmak için daima vesile arayınız, her fırsattan istifade ile kendi gönlünüz ve isteğinizle farzlar ve vacipler dışında güzel güzel işler, Allah'ın rızasına uygun ameller yaparak kendi tarafınızdan da kendinizi Allah'a sevdirmek isteyiniz, isteyerek, yalvararak çalışınız ve uğraşınız."*[87]

İşte Bediüzzaman Hazretleri de Allah Teâlâ'nın rahmetine vesilelik mânâsında Efendimiz'i ve O'na yapılan salavâtı nazarlara vermekte, Mücessem Rahmet dediği Allah Resûlü ile vesilelik arasında sıkı bir bağ kurmaktadır. "Salavâtın mânâsı, rahmettir. Ve o zîhayat mücessem rahmete rahmet duası olan salavât ise o Rahmeten-lil-Âlemîn'in vusulüne vesiledir. Öyle ise sen salavâtı kendine, o Rahmeten-lil-Âlemîn'e vesile yap ve

86 Maide, 5/35.
87 Elmalılı, Hak Dini, ilgili ayetin tefsiri.

o zâtı da rahmet-i Rahman'a vesile ittihaz et" diyerek az önce değinilen rahmet iç içeliğini ifade etmektedir. Salavât rahmettir. Alemlere rahmet olarak gönderilen adeta mücessem rahmet olan Efendimiz'e ulaşmaya vesiledir. Mücessem Rahmete ulaşmak demek ise, Sonsuz Rahmet Sahibi'nin hoşnutluk ve rızasına ermekle aynı mânâya gelmektedir.

Fethullah Gülen Hocaefendi de Allah Resûlü'nün insanı Allah'a vardırmada bir vesile, ama fevkalede yüksek konumundan dolayı adeta gaye ölçüsünde bir vasıta olduğunu ifade etmektedir:

> *"O bizi Allah'a ulaştırmak için sadece bir vesiledir; fakat gâye ölçüsünde bir vesile! Zaten bizzat Cenâb-ı Hak da tevhid ifadesi olan "Lâ ilâhe illallah Muhammedün Resûlullah" ifadesinde O'nun adını kendi adıyla yan yana zikredip ve bunu imanın esası sayarak böyle demeyenin kurtulamayacağını beyan buyurmuyor mu? Evet, Sa'dî'nin de dediği gibi; "Muhammedun Resûlullah demeden râh-ı selâmet muhaldir." Yani Allah Rasulü'ne uğramayan yollar tıkanık yollardır. Bir başka yoldan giden insanın saadete ulaşması mümkün değildir."*[88]

Hâsılı, müminler yegâne gayeleri olan Allah rızasını elde edebilmek için Efendimiz'in sünnetine sıkı sıkı yapışmalı, salât ve selâmlarla Allah Resûlü'nü anmalı ve her an sonsuz rahmete erebilmek uğrunda hırzı can etmelidirler.

O'nun Duasına Âmîn

Efendiler Efendisi'e (sallallahu aleyhi ve sellem) yapılan salavâtlar, O'nun yaptığı bütün duaların Hak Teâlâ tarafından kabulünü dilenmek mânâsına gelmektedir. Bu orijinal yaklaşımı ifade sadedinde Üstad Hazretleri şöyle demektedir:

88 Fethullah Gülen, Prizma, 3, 121.

"Evet münacat-ı Ahmediye (sallallahu aleyhi ve sellem) *zamanından şimdiye kadar bütün ümmetin bütün salâtları ve salavâtları O'nun duasına bir âmîn-i daimî ve bir iştirak-i umumîdir.*

Hattâ ona getirilen her bir salavât dahi, onun duasına birer âmîndir ve ümmetinin her bir ferdi, her bir namazın içinde ona salât ü selâm getirmek ve kametten sonra Şâfiîlerin ona dua etmesi; onun saadet-i ebediye hususundaki duasına gayet kuvvetli ve umumî bir âmîndir."[89]

Bu iki paragrafta Hz. Bediüzzaman, Allah Resûlü'nün dualarına âmîn demede devamlılık, genel katılım ve ebedi saadete yönelik bir istek olmak üzere üç hususu vurgulamaktadır:

Âmîn-i Daimi

Efendimiz'e gönderilen salât ve selâmlar, O'nun Yüce Allah'tan istediği bütün dualara âmîn demenin yanında sürekliliği de kapsamaktadır. Çünkü müminler salât ve selâmı her gün defalarca yapmakta, böylelikle Hz. Peygamber'in yaptığı bütün duaları da adeta tekrarlamış ve onların kabulü için devamlı olarak Yüceler Yücesi'ne yalvarmış olmaktadırlar.

İştirak-i Umumi

Salavât, Allah Resûlü'nün dualarına katılmak, O'nun Yüce Dergâh'a yönelişlerine, yalvarıp yakarmalarına ortak olmak, O ellerini gökler ötesine açtığında O'nunla birlikte elleri semalara kaldırmaktır. İnsan, dualarında çoğu zaman ne diyeceğini, ne demesi gerektiğini tam olarak bilemez. Bu konuda bilgi edinmedi, bilenlerden yararlanmadı ise dualarını dolu dolu yapamaz.

Gerçekten hakkını vererek, içini doldurarak yapılan duaların çok olduğu söylenemez. İşte tam bu hususa büyükler çok önem

---

89 Nursî, Sözler, 75.

vermiş, duanın yenilmez gücünden istifade etmeye çalışmışlardır. Her konuda olduğu gibi bu hususta da Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) hep önde gitmiş ve ümmetine örnek olmuştur. Hocaefendi, Allah Resûlü'nün dualarının çokluğu ve sürekliliği ile alâkalı olarak, "Allah Resûlü'nün dualarına bakıldığında sanki O başka hiç iş yapmamış, hiç durmadan dua etmiş zannedersiniz" diyerek hayranlığını ifade etmekte sözlerine şu ifadelerle devam etmektedir:

> *"O'nun dualarında kullandığı kelimeler ve bu dualardaki derinlik de, apayrı ve başkalarının ulaşamayacağı kadar ulvi bir zenginlik arz etmektedir. Şunu hiç tereddüt etmeden söylemeliyim ki, Allah Rasûlü'nün her duası, bir kitap kadar (ihtiva ettiği manâ bakımından) hacimlidir. Nasıl O'na ait sözler , bütün beşerî sözlerden üstündür; O'na ait dualar da bütün insanların yaptıkları, yapacakları beşerî dualardan çok çok derindir. Çünkü, Cenâb-ı Hakk'ı en çok bilen, O'ndan en çok korkan Allah Rasûlü'dür. Öyleyse en derin ve seviyeli duayı da yine O yapacaktır. O'nun duası da bir bitirimdir."*[90]

Bir insanın Rabbisinden ne istemesi gerektiğini en iyi bilen zat olan Hz. Peygamber, bizim etmemiz gereken duaları bizim yerimize edivermiş, söylemek isteyip de söyleyemediklerimizi bizim yerimize söyleyivermiştir. Gelinen bu noktada Efendimiz'in dualarından bir demet aktarmanın güzel olacağı kanaatindeyiz:

> *Allah'ım! Benimle günahlarımın arasını, doğu ile batının arasını ayırdığın gibi ayır. Allah'ım! Beni hatalardan, beyaz elbisenin kirden temizlendiği gibi temizle.*

> *Allah'ım! Sen'den bildiğim bilmediğim şu anda lütfedilen, ileride lütfedilecek bütün hayırları istiyorum. Allah'ım, bildiğim bilmediğim şu anda gelip çatan, ileride başa gelecek olan bütün şerlerden Sana sığınırım.*

---

[90] Gülen, Sonsuz Nur, 1, 604.

Allah'ım Sen'den muzır bir şeye ve saptırıcı bir fitneye uğramaksızın, kazâya rızâ, ölümden sonra rahat bir hayat, cemâline bakma lezzeti ve Sana kavuşma şevki istiyorum. Ve, zulmetmekten ya da zulme uğramaktan, düşmanlık etmekten veya düşmanlığa maruz kalmaktan, hatâ işlemekten veya bağışlanmayacak bir günaha girmekten Sana sığınırım.

Beni nefsimle baş başa bırakırsan, (bu takdirde) beni za'fa, muhtaçlığa, günaha ve hataya itmiş olursun. Ben ancak Senin rahmetine güveniyorum; günahlarımın hepsini bağışla, zira günahları ancak Sen bağışlarsın. Tevbemi kabul et, zira Sen Tevbeleri kabul eden ve çok Merhametli olansın.

Allah'ım, nebin Hz. Muhammed'in (sallallahu aleyhi ve sellem) Senden istediği her hayrı Sen'den istiyor, yine nebin Hz. Muhammed'in (sallallahu aleyhi ve sellem) Sana sığındığı her şeyden de Sana sığınıyoruz.

Allah'ım, fayda vermeyen ilimden, ürpermeyen kalpten, doymayan nefisten, icabet edilmeyen duadan Sana sığınırım.

Allah'ım, Senden işimde sebatı diliyorum, doğru yolda azim istiyorum. Sen'den nimetine şükretmeyi ve Sana güzelce ibâdet etmeyi istiyorum. Ve sâdık bir dil, selim bir kalb istiyorum. Bildiğin şeylerin şerrinden Sana sığınıyorum. Bildiğin şeylerin hayrını Sen'den istiyor ve bildiğin şeylerden Sana istiğfâr ediyorum. Şüphesiz Sen, Allâmu'l-guyûbsun.

Allah'ım Sen'den hayırlı işler yapmayı, kötülükleri terk etmeyi ve fakirleri sevmeyi, beni bağışlamanı, bana merhamet etmeni ve insanların fitnesini murad buyurduğunda, fitnelere düçâr olmadan beni vefat ettirmeni dilerim. Sen'den, Sen'in sevmeni, Sen'in sevdiklerinin sevgisini ve Sen'in sevgine beni yaklaştıracak amellerin sevgisini dilerim.

Allah'ım, Senden hayrın başını ve sonunu, en kapsamlı olanlarını, evvelini ve ahirini, açığını ve gizlisini ve cennette en yüksek dereceleri istiyorum,

Allah'ım, Sen'i zikir, Sana şükr ve güzelce ibadet etmemiz için bize yardım et.

Allah'ım, Senden hidayet, takvâ, iffet ve (gönül) zenginliği dilerim.

Allah'ım, bütün işlerimizde akıbetimizi güzel yap, dünyada rezil-rüsvay olmaktan ve ahiret azabından bizi koru. Âmîn.

İşte müminler Efendimiz'e salât ve selâm getirmek suretiyle O'nun bütün dualarına katılmakta, onların aynılarını yapmış olmaktadırlar.

Saadet-i Ebediye

İnsanın en muhtaç olduğu, fıtratının ve maneviyatının en çok istediği şey, sonsuz bir hayattır. Maddi-manevi donanımı onun bu dünya için değil, öteler adına var edildiğini göstermektedir. İnsan dünyada yaşarken de aslında bunu küçük ölçekte tatmakta, sanki hiç ölmeyecekmiş gibi dünyaya bağlanmaktadır. İnsanın asıl vatanı cennetlerdir.

İşte Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) yukarıda aktarılan dualarının yanında insanoğlunun en çok ihtiyaç hissettiği asıl mekânı olan cennetleri ve ebedi mutluluğu da istemiştir. Müminler salavâtla Hz. Peygamber'i selâmladıklarında O'nun bu duasına da âmîn demekte, O'nun istediğini onlar da istemektedirler.

Cennetin Genişleme Sebebi

Abdulaziz ed-Debbâğ salavâtın kim tarafından yapılırsa yapılsın kati olarak Hak katında makbul olacağını ifade etmiştir ki bu husus bütün Müslümanlar tarafından zaten bilinmekte ve kabul edilmektedir. Bununla beraber o, salavâtın en hayırlı amel olduğunu da söylemektedir. Zira salât ve selâm, meleklerin zikridir.

ed-Debbâğ Hazretlerinin muhtemelen keşfen elde ettiği şu yaklaşımı da burada arz etmek istiyoruz:

Cennetin etrafındaki melekler Efendimiz'i andıkları için onun bereketinden dolayı cennet genişlemektedir. Melekler ibadetlerine hiç fütur ve ara vermeksizin sürdürdükleri için cennetin genişlemesi de aralıksız devam etmektedir. Yüce Allah ehli cenneti cennete yerleştirinceye kadar da melekler salât ve selâmda bulunmayı durdurmayacaklardır. Cennet kendi sakinlerini barındırmaya başlayınca melekler, salât ve selâma ara verip Cenâb-ı Hakk'ı zikretmeye başladıklarında ancak cennetin de genişlemesi sona erecektir. O, bu yaklaşımlarını ifade edince talebelerinden Ahmet bin Mübarek ona diğer zikir ve virdlerin değil de niçin sadece salât ve selâmın cennetin genişlemesine vesile olduğunu sorunca onun cevabı şöyle olmuştur:

Çünkü cennetin aslı Efendimiz'in nurudur. Cennet Allah Resûlü'ne karşı evladın anne babasına olan arzu ve özlemi gibi arzu ve hasret duymaktadır. Cennet, Efendimiz'in adını duyunca canlanıp doğrulmakta ve O'na doğru yönelmektedir. Çünkü cennet, Hz. Peygamber'den beslenmektedir. Cennetin etrafındaki ve kapılarındaki melekler Efendimiz'in zikriyle meşgul oldukları için cennet onlara karşı bir arzu duymakta ve onlara doğru gitmektedir. Böylelikle o her yönden genişliyor olmaktadır. Allah Resûlü ve O'nun ümmeti cennete girdiklerinde cennet çok memnun olacak, onlar için daha da genişleyecek ve onu haddi hesabı olmayan bir sevinç ve mutluluk kaplayacaktır.[91]

Ümmet Olmaya Liyakat Çalışması

Salavât, Efendimiz'in getirdiklerine karşı O'nun ümmetinden olabilmeye yetebilmek adına Yüce Allah'ın müminlere

---

91 Nebhânî, 10, 11.

sağladığı bir lütuf ve kolaylığıdır. Allah Resûlü'nün arkasından gitmede yüksek performans göstermek gerçekten zordur. Hz. Bediüzzaman'ın ifadesiyle yüzde yüz sünnet-i seniyyeye ittiba, ancak hasların haslarına müyesserdir. Elit tabaka bile sünneti tastamam temsilde zorlanmaktadır. Durum böyle olunca diyebiliriz ki müminler sünnete ittibadaki yetersizlikten dolayı meydana gelen boşluğu salavâtla, Peygamberlerine yaptıkları rahmet dualarıyla kapatmaktadırlar.

Şefaate Layık Olabilme

Salavâtın önemli bir buudunu Efendimiz'in (sallallahu aleyhi ve sellem) şefaatine mazhar olma yanı teşkil etmektedir. O'nun sünnetine uyup hayatı nurlandırmanın bir bitişik boyutu, Allah Resûlü'ne salât ve selâmda bulunmaktır. Müminler, Peygamberlerine salavât ettiklerinde, hele bir de bunu duyarak, hissederek yerine getiriyorlarsa bu -Allah bilir de- Efendimiz'in makamı artmasına, bu artışın bir yansıması da O'nun şefaat dairesinin genişlemesine vesile olmaktadır. Bu hususa dikkatleri çeken Hocaefendi şöyle demektedir:

> *"Ne biliyorsunuz, sizin şuurunda olarak ve gönülden hissederek okuduğunuz bir ezan duası, söylediğiniz bir salât ü selâm bir yönüyle Efendimiz'in oradaki makamının daha bir irtikâsına, daha bir irtifâsına, hatta şefaat dairesinin genişlemesine vesile oluyordur. Dolayısıyla, siz orada yine kendi kurtuluşunuz adına bir yatırım yapıyorsunuz, yine kâr sizin hesabınıza yazılıyor. Eğer Allah Rasûlü'nün şefaat edeceği kimseler, burada kendisini O'na tanıtan, bir nevi adres bırakan, salât ü selâm referanslarıyla O'na müracaat eden kimselerse, O'na karşı ifade ettiğiniz her vefa sözünüzle yine kendi hesabınıza yatırım yapıyorsunuz demektir."*[92]

---

92 Fethullah Gülen, *Ümit Burcu*, 73

Bu yaklaşımda, bir yönüyle Efendimiz'in makam ve mertebesinin yükselmesi nazarlara verilirken diğer yönüyle de mümin öteler adına yaptığı yatırım ifade edilmektedir. Hz. Peygamber netice de Makam-ı Mahmûd'un sahibidir. Dünyanın olduğu gibi ukbanın da Efendisidir. Böyle yüce bir zata vefayla yaklaşan, yukarıda söylendiği gibi O'na kendisini tanıtıp adres bırakan bir mümin, kendi kurtuluşu adına ortaya bir cehd ve performans koyuyor demektir.

Burada bir hususun altını çizmek istiyoruz. Büyükler hep kendileri gibi davranır, hep büyüklük sergilerler. En başta Yüceler Yücesi Cenâb-ı Hak, Kendisine iman ve salih amelle yönelen insanlara, beklentilerinin çok üstünde karşılık verecek, ebedi cennetlerde onları mesut ve bahtiyar edecektir. Teveccühe teveccüh etmek, Allah ahlâkıdır. "Anın beni, anayım sizi"[93] gibi ayetler bunu anlatmaktadır. Her hâliyle Yüce Allah'ı hatırlatan Efendimiz de başka değildir. O da kendisine vefa ve sadakatle bağlanan, sünnetine uyan, salât ve selâmlarla O'na intisabını her gün defalarca tazeleyen müminleri ötelerde tek başlarına bırakmayacaktır. Hatta -maazallah- onlardan cehenneme girenler de olsa gidip onları oradan çıkartacaktır. İşte böylesine yüksek bir selahiyet ve konumun sahibi olan Efendiler Efendisine yapılan salavât bu kadar önemli ve tesirlidir.

"Bizden Efendimiz'e salât ve selâm, O'ndan bize şefaat" şeklinde de ifade edebileceğimiz bu mevzuu biraz daha açmakta fayda görüyoruz.

Şefaat kelimesi sözlük itibarıyla, bir insanın affedilmesi için aracı olmak, bir kimseden, üçüncü bir şahsa iyilik yapmasını istemek ve bir ihtiyaç sahibinin işinin görülmesi için onun önüne düşüp yetkili makama çıkarak istirhamda bulunmaktır. Dinî literatürde ise Peygamberler, sıddîklar, şehidler, ilmiyle amel eden

93 Bakara, 2/152.

ihlâslı âlimler ve kâmil müminler gibi Allah nezdinde bir değere ve yakınlığa erişmiş Hak dostlarının, ahiret gününde bir kısım günahkâr mü'minlerin bağışlanmaları ve bazı salih kulların da daha yüksek mertebelere ulaşmaları için Yüce Allah'a yalvarmaları ve böylece Cenâb-ı Hakk'ın izniyle onların ebedî saadetlerine vesile olmaları demektir.

Kur'ân birçok yerde bu kavramı kullanır:

"Öyle bir günden sakının ki, o gün hiç kimse başkasının yerine bir şey ödeyemez, kimseden şefaat kabul edilmez, hiç kimseden fidye alınmaz, hem onlara yardım da edilmez."[94]

"Allah o İlâhtır ki Kendisinden başka ilâh yoktur. Haydır, kayyûmdur kendisini ne bir uyuklama, ne uyku tutamaz. Göklerde ve yerde ne varsa O'nundur. İzni olmadan huzurunda şefaat etmek kimin haddine? Yarattığı mahlûkların önünde ardında ne var, hepsini bilir. Mahlûklar ise O'nun dilediğinden başka, ilminden hiçbir şey kavrayamazlar. O'nun kürsüsü gökleri ve yeri kaplamıştır. Gökleri ve yeri koruyup gözetmek O'na ağır gelmez, O öyle ulu, öyle büyüktür."[95]

"Gerçekten Rabbimizin elçileri bize hakkı tebliğ etmişlermiş? Acaba burada bize şefaat edecek birisi bulunur mu? Yahut geri döndürülmemiz imkânı olur mu ki bu sefer yaptığımız kötü işlerin yerine güzel güzel işler yapabilelim?"[96]

"Allah'ın huzurunda, O'nun izin verdiğinden başkasının şefaati fayda vermez."[97]

Burada üzerinde kısaca durulması gereken mevzu, zikredilen ayetlerde de ifade edildiği gibi, şefaatin de herkesten önce Yüce Allah'ın takdir ve rızası ile ancak mümkün olabileceğidir. Sadece

---

94 Bakara, 2/48.
95 Bakara, 2/255.
96 A'raf, 7/53.
97 Sebe, 58/23.

Allah'ın izin ve selahiyet verdiği kişiler, yine O'nun dileği insanlara şefaat edebilirler. O'nun rağmına şefaatin işleme imkânı yoktur. Rabbisini tanımayan, yaratılış gayesine yönelik hayatını örgülemeyen insanların bir Hak dostu bulup, onların şefaatleriyle kurtulmalarına asla imkân ve ihtimal yoktur.

Evet, daha önce de değinildiği üzere Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) ötelerde, layık olanlara şefaat edecektir. Bu, imanlı insanları cehennemden çıkarma şeklinde tezahür edebileceği gibi, cennetlerde daha yüksek makam ve lütuflara erme şeklinde de kendini gösterebilir. Bu mevzuyla doğrudan alâkalı sözlerinde Efendimiz bu duruma açıklık getirmiştir:

> *"Kıyamet gününde, insanlar birbirlerine girecekler. Hz. Âdem aleyhisselam'a gelip: "Evlatlarına şefaat et!" diye talepte bulunacaklar. O ise: "Benim şefaat yetkim yok. Siz İbrahim aleyhisselam'a gidin! Çünkü o Halilullah'tır" diyecek. İnsanlar Hz. İbrahim'e gidecekler. Ancak o da: "Ben yetkili değilim! Ancak Hz. İsa'ya gidin. Çünkü o Ruhullah'tır ve O'nun kelamıdır!" diyecek. Bunun üzerine O'na gidecekler. O da: "Ben buna yetkili değilim. Lakin Muhammed'e* (sallallahu aleyhi ve sellem) *gidin!" diyecek. Böylece bana gelecekler. Ben onlara: "Ben şefaate yetkiliyim!" diyeceğim. Gidip Rabbimin huzuruna çıkmak için izin talep edeceğim. Bana izin verilecek. Önünde durup, Allah'ın ilham edeceği ve şu anda muktedir olamayacağım hamdlerle Allah'a medh u senada bulunacak, sonra da Rabbime secdeye kapanacağım. Rabb Teâlâ: "Ey Muhammed! Başını kaldır! Dilediğini söyle, söylediğine kulak verilecek. Ne arzu ediyorsan iste, talebin yerine gelecektir! Şefaatte bulun, şefaatin kabul edilecektir!" buyuracak. Ben de: "Ey Rabbim! Ümmetimi, ümmetimi istiyorum!" diyeceğim. Rab Teâlâ: "(Çabuk onların yanına) git! Kimlerin kalbinde buğday veya arpa denesi kadar iman varsa onları ateşten çıkar!" diyecek. Ben de gidip bunu yapacağım!*

Sonra Rabbime dönüp, önceki hamd u senalarla hamd ve senalarda bulunacağım, secdeye kapanacağım. Bana, öncekinin aynısı söylenecek. Ben de: "Ey Rabbim! Ümmetim! Ümmetim!" diyeceğim. Bana yine: "Var, kimlerin kalbinde hardal danesi kadar iman varsa onları da ateşten çıkar!" denilecek. Ben derhâl gidip bunu da yapacak ve Rabbimin yanına döneceğim. Önceki yaptığım gibi yapacağım. Bana, evvelki gibi: "Başını kaldır!" denilecek. Ben de kaldırıp: "Ey Rabbim! Ümmetim! Ümmetim!" diyeceğim. Bana yine: "Var, kalbinde hardal danesinden daha az miktarda imanı olanları da ateşten çıkar!" denilecek. Ben gidip bunu da yapacağım. Sonra dördüncü sefer Rabbime dönecek, o hamdlerle hamd u senada bulunacağım, sonra secdeye kapanacağım. Bana: "Ey Muhammed! Başını kaldır ve (dilediğini) söyle, sana kulak verilecektir! Dile, talebin verilecektir! Şefaat et, şefaatin kabul edilecektir!" denilecek. Ben de: "Ey Rabbim! Bana Lailahe illallah diyenlere şefaat etmem için izin ver!" diyeceğim. Rabb Teâlâ: "Bu hususta yetkin yok! – veya: Bu hususta sana izin yok! – Lakin izzetim, celalim, kibriyam ve azametim hakkı için lailahe illallah diyenleri de ateşten çıkaracağım!" buyuracak."[98]

"Her peygamberin Allah'ın kabul edeceği müstecab bir duası vardır. Her peygamber o duayı yapmada acele etti. Ben ise bu duamı kıyamet gününde, ümmetime şefaat olarak kullanmak üzere sakladım. Ona inşaallah, ümmetimin şirk koşmadan ölenleri nâil olacaktır"[99] ve "Şefaatim, ümmetimden büyük günah sahipleri içindir"[100] buyuran Efendimiz şefaat dairesinin genişliğini de haber vermiş olmaktadır.

---

98 Buhârî, Tevhid 36, 19, 37; Tefsir, Bakara 1, Rikak 51; Müslim, İman 322.

99 Buhârî, Deavât 1, Tevhid 31; Müslim, İman 334, (198); Muvatta, Kur'ân 26, (1, 212); Tirmizî, Deavât.

100 Tirmizî, Kıyamet 12, (2437); Ebû Dâvûd, Sünnet 23, (4739); İbn Mâce, Zühd 37, (4310)

Hocaefendi salavâtın, şefaate ulaştırmadaki rolüne vurgu yaparken Hz. Ömer'den örnek vermektedir. Buna göre Ömer (radıyallahu anh) Hz. Abbas'ın elinden tutmuş "Allah'ım, bu, Senin peygamberinin amcasının elidir" diyerek Allah'tan (celle celâluhu) yağmur istemiş, yağmur da yağmıştır.

Salavâtı, Efendimiz'in şefaatına götüren bir vesile olarak gören Hocefendi "O'na yaklaşmaya vesile arayın"[101] ayetinin müminlere vesile aramayı emrettiğini, bunun için de müminlerin salât ve selâmı dillerinden düşürmemeleri gerektiğini ifade etmekte, "Allah Resûlü'yle münasebetin hemen her çeşidi Cenâb-ı Hakk'ın bize ayrı bir lütfudur" diyerek de mevzuun rengini koyulaştırmaktadır.

Hocaefendinin verdiği bir diğer örnek de Hz. Âdem ile alâkalıdır. Âdem (aleyhisselâm) kendisine yasaklanan meyveden yedikten sonra Cenâbı Allah'a Efendimiz'i şefaatçi ederek yalvarmış, "Muhammed hürmetine beni affet!" demiştir. Allah Teâlâ'nın, "Sen Muhammed'i nereden biliyorsun?" sorusuna karşılık da "Ben, Cennet'in kapısında 'Lâ ilâhe illallah, Muhammedun Resûlullah' yazısını gördüm. İsmi, Senin İsm-i Şerifi'nin yanında anılan biri, Sen'in yanında en kıymetli olsa gerek!" şeklinde cevap vermiştir.[102]

Hâsılı şefaat haktır ve en büyük şefaatın sahibi Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), layık olanlara, layık oldukları kadarıyla şefaat edecek, aracılık yapacak ve sonsuz mutluluklarına vesile olacaklardır. Hz. Peygamber'e olan bağlılıklarını, O'nun açtığı çığırda yürümeye yönelik azimlerini, O'na tâbi olmayla birlikte bir de salât ve selâmlarla ifade edenler müminler, Allah'ın izniyle şefaate mazhar olacaklardır.

---

101 Maide, 5/35.

102 Kadı İyaz, Şifa, 2, 56.

Üçüncü Bölüm

SALÂT VE SELÂM İLE ALÂKALI HADİSLER

SALÂT VE SELÂM İLE ALAKÂLI HADİSLER

Bu başlık altında Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi ve sellem) salavât getirmeye dikkatleri çeken, onu nazarlara sunan, tembihde bulunup önemini belirten hadisler zikredilecektir.

Salât ve Selâm, İbadet İçi Bir İbadettir

Salât ve selâmda bulunmak, başlı başına bir ibadet olduğu gibi o, başka bazı ibadetlerle de beraber eda edilmektedir. Bu ibadetler ezan, namaz ve duadır.

Salât ü Selâm ve Ezan

"Müezzini işitiğiniz vakit, onun dediğini siz de söyleyin. Sonra Bana salavât getirin. Çünkü kim Bana bir defa salavât getirirse, Allah da ona o salavât sebebiyle on sevap verir. Sonra Allah'tan Benim için vesile isteyin. Çünkü vesile, Allah'ın kullarından birine nasip olan cennette bir makamdır. Umarım ki o bir kişi Ben olurum. Her kim Benim için vesileyi isterse ona şefaatim vacip olur."[103]

---

[103] Ebû Dâvûd, Salât, 36.

Bu hadiste müezzin ezan okurken onun dediğini tekrar etmek, yani müezzinle beraber ezan okumak, akabinde de Allah Resûlü'na salât ve selâmda bulunmak istenilmiştir. Müezzin ezan okumayı bitirdikten sonra şu duayı yapmak sünnettir:

> *"Ey şu eksiksiz davetin ve kılınacak namazın rabbi Allah'ım! Muhammed'e vesîleyi ve fazîleti ver. Onu, kendisine vaad ettiğin makâm-ı mahmûda ulaştır."*

Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem), ezanı işiten bir müminin bu duayı yapması hâlinde şefaatinin ona vacip olacağını beyan buyurmuştur.[104]

Efendimiz'in, "Bana salavât getirin." buyurmasından maksat ise O'nun şan ve şerefinin yükselmesi, sünnetinin yayılıp kuvvet bulması, adının yücelmesi, dininin ebedlere kadar devam etmesi ve ahirette şefaat dairesinin genişlemesi ile alâkalı duaları kapsamaktadır.

Bu hadise göre müezzin de dahil olmak üzere herkesin salavât getirmesi müstehaptır. Hanefî âlimleri olan Ayni ve İmam Tahavi'ye göre ezan okunurken Efendimiz'in adı geçtiğinde salavât getirmek vaciptir.

Hadiste geçen vesile ise sözlük mânâsı itibarıyla başkasına yaklaşmaya vasıta olan şey ve hükümdarın yanında mevki sahibi olmak anlamlarına gelmektedir. Bu makam, Makam-ı Mahmûd namıyla Kur'ân'da geçen bütün müminlere şefaat etme makamıdır. Bu makam zaten Efendimiz'e ait olmasına rağmen O, tevazuundan o makamın Kendisine nasip olması için niyazda bulunmuştur.

Hâsılı, salavât getirmek ezanla birlikte ele alınan bir ibadet olarak nazarlara sunulmuştur. Müminler ezanı duyduklarında, özellikle Allah Resûlü'nün adı geçtiğinde O'na salât ve selâm etmeli, böylelikle bağlılıklarını ifade etmiş olmalıdırlar.

---

[104] Buharî, Ezan, 8; Müslim, Salât, 11; Ebû Dâvûd, Salât, 37; Nesâî, Ezan, 37.

Salât ü Selâm ve Namaz

Salavâtın namazla ilgisi, onun teşehhüdde okunmasıdır.

Ebu Muhammed Ka'b İbni Ucre'nin (radıyallahu anh) rivayetine göre bir defasında Resûl-i Ekrem'e (sallallahu aleyhi ve sellem) "Yâ Resûlallah! Sana nasıl selâm vereceğimizi öğrendik, sana nasıl salavât getireceğiz?" diye sormuşlar "Şöyle deyiniz" diyerek şu cevabı almışlardı:

> *"Allah'ım! İbrahim'in âline rahmet ettiğin gibi Muhammed'e ve âline de rahmet et. Şüphesiz sen övülmeye layık ve yücesin. Allah'ım! İbrahim'in âline hayır ve bereket lutfettiğin gibi Muhammed'e ve âline de hayır ve bereket ihsan et. Şüphesiz sen övülmeye layık ve yücesin."*[105]

Bu salavât bizzat Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) tarafından öğretildiği ve bizzat telaffuz edildiği için en faziletli salât ve selâmlar arasında sayılmıştır. Bu salavâtta Allah Resûlü, Hz. İbrahim'i (aleyhisselâm) zikrettiği için bu hadisi şerhedenler daha ziyade onun üzerinde yoğunlaşmışlardır. Allame Kastalani, Buhârî şerhinde Hz. Peygamber'in niçin Hz. Musa'yı değil de özellikle Hz. İbrahim'i zikrettiği üzerinde durmuştur.

Buna göre Musa (aleyhisselâm) celali, İbrahim (aleyhisselâm) ise cemali tecellilere mazhar olmuştur. Celâlî tecellilerde dış yüzü itibarıyla bir sertlik, zorluk ve çetin olma gibi durumlar söz konusudur. Örneğin Musa (aleyhisselâm) Cenâb-ı Hakk'ı görme isteğini O'na iletince Yüce Allah dağa tecelli etmiş, onun tesiriyle Hz. Musa bayılmıştır. Zira bu tecelli, celali bir tecelli olmuştur. Cemâlî tecelliler ise daha ziyade insanın hoşlandığı, pek zorlanmadan göğüsleyebildiği, zorluk ve sıkıntıdan ziyade ihsan ve nimet sağanağının bulunduğu tecelliler, ilâhî lütuf ağırlıklı tezahürlerdir. İbrahim (aleyhisselâm) Allah Teâlâ'nın halili yani dostu

---

105 Buhârî, Deavât, 32.

olduğu için muhabbet ve hıllet, cemali tecellileri iktiza etmiş, o da bu tür ilâhî tezahürlere mazhariyeti yaşamıştır.

İşte Efendimiz bu salât ve selâmda İbrahim'in (aleyhisselâm) adını anarak, onun mazhar olduğu tecelli ve tezahürleri istemiş olmaktadır. Aslında onun da önünde Allah Resûlü, İbrahim (aleyhisselâm) ile aynı vasıflara sahip olmayı dilemiştir de diyebiliriz.

Neticede Cenâb-ı Hak her iki peygambere de cemali tecellilerde bulunmuş, fakat bu tecelliler bu peygamberlerin kendi makamlarına uygun olarak kendilerini göstermiştir. Bir başka deyişle aynı tür tecellilere mazhar olmak, aynı makam ve rütbede olmayı gerektirmemektedir. Efendimiz'in bütün peygamberlerin önünde ve üstünde olduğu malumdur. Yüce Allah bereket ve rahmeti sadece Efendimiz'in ehli için bahsetmiş, "Elçi melekler: "Sen, dediler, Allah'ın emrine mi şaşırıyorsun? Ey ehl-i beyt! Allah'ın rahmeti ve bereketi sizin üzerinize olsun. O gerçekten her türlü hamde layıktır, hayır ve ihsanı boldur"[106] buyurmuştur. Tahiyyâtta da sadece Efendimiz'e rahmet ve bereket duasında bulunulmaktadır.

Rahmet kavramı üzerinde daha önce durmuştuk. Bereket ise gelişim, hayır ve ikramın artması, ayıp ve kusurdan arınma gibi mânâlara gelmektedir. Bu salavâtta Efendimiz'e bereket duası yapıldığında hayırların en kâmilini ver, O'nun dinini ve zikrini devamlı kıl, O'na tâbi olanların sayısını artır... gibi niyazda bulunuluyor demek olmaktadır.

Bediüzzaman hazretleri salli ve barik dualarıyla alâkalı olarak bazı mütalaalarda bulunmuştur. Onun yaklaşımlarını şöyle özetleyebiliriz:

İbrahim (aleyhisselâm), Efendimiz'e (sallallahu aleyhi ve sellem) büyüklükte yetişememiş olmakla birlikte onun nesli peygamberlerdir.

[106] Hud, 11/73.

Allah Resûlü'nün nesli ise evliyadır. Müminlerin her namazda okudukları bu dua kabul olmuş, Efendimiz'in neslinden gelen Cafer Sadık, Abdulkâdir Geylânî, Şâh-ı Nakşibend gibi çok büyük insanlar, peygamberlerin yaptığı vazifeyi yapmışlar ve insanları Hakk'a yönlendirip irşad etmişlerdir. Hadis olarak rivayet edilen bir güzel sözde de ifade edildiği gibi, Muhammed ümmetinin âlimleri, İsrailoğullarının peygamberleri gibi hayatlarını geçirmişlerdir.[107] Bunun böyle olması, asırlardan beri yapılan bu duaların Hak katında kabul edildiğinin en parlak bir göstergesidir.

Hz. Bediüzzaman, salli ve barik dualarının niçin namazda söylendiği hususuna da değinmiştir. Ona göre müminler bu duaları okuduklarında insanlık âleminin güneşleri ve yıldızları olan peygamberlerin ve velilerin yolundan gittiklerini, böylelikle de kendilerini sırat-ı müstakim üzere olduklarını hatırlamaktadırlar. Bir başka deyişle bu duaları yapmak, İbrahim (aleyhisselâm)'a ve onun neslinden gelen peygamberlere, Efendimiz'e ve O'nun neslinden gelen Hak dostlarına iltihak ve refakatin bir ifade ve itirafı olmaktadır.

Her gün milyonlarca mümin, bir gün içerisindeki namazlarında defalarca salli barik okumakta, Efendimiz'e ve O'nun kanalından gelen müminlere hayır, mağfiret ve bereket istemektedir. Yüce Allah ise zaten Hz. Peygamber'e ve bütün büyüklere onları verecektir. Öyleyse, "Bu duaların bu kadar çok yapılmasına gerek var mıdır?" şeklinde bir soru akla gelebilir. Hz. Üstad'ın bu soruya verdiği cevabın bizce ifadesi şöyledir:

Efendimiz'e salât ve selâmda bulunmak, mağfiret ve bereket rica etmek, aynı zamanda haşir ve kıyametin meydana gelmesini, baki âlemin gerçekleşmesini istemekle aynı mânâya gelmektedir. Bunları istemek ise cennet ve içindekilerin vücut sebebi olan kulluk ve Hak yolundaki her türlü hizmetlere bir yönüyle iştirak

---

107 Acluni, Keşfü'l-hafa, 2, 83.

etmek demektir. Yani Allah, Hz. Peygamber'i mağfiretine ve bereketlere mazhar etmek için cenneti varedecek, baki bir ebedi mutluluğu bahşedecektir. Bunun için ise fani dünyanın, kıyametle sonlandırılması gerekmektedir. Sonsuz saadetin lütfu ise Allah Teâlâ'ya kulluğa ve O'nun yolunda hayırlı işler yapmaya bağlanmıştır. Hak rızasına ve Cemalullaha ise ancak cennette ulaşılabilecektir. İşte böyle büyük mazhariyetlere erişebilmek için ne kadar dua edilirse edilsin yine de azdır. Bu duaların bir gün içerisinde milyarlarca defa yapılması bile çok değildir.[108]

Salât ü Selâm ve Dua

Aslında dua da bütün çeşitleriyle bir ibadettir. Hz. Numan bin Beşir (radıyallahu anh)'den nakledildiğine göre "Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem): "Dua ibadetin kendisidir" buyurmuş sonrasında "Rabbiniz şöyle buyurdu" deyip şu ayeti okumuştur: Rabbiniz: "Bana dua edin ki size icâbet edeyim. Bana (dua ve) ibadet etmeyi kibirlerine yediremeyenler alçalmış olarak cehenneme gireceklerdir."[109]

Salât ve selâmın duayla olan irtibatıyla alâkalı ise şu hadisler örnek olarak verilebilir:

Hz. Fadâle bin Ubeyd anlatıyor:

> *Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) bir adamın dua esnasında kendisine salât ve selâm getirmediğini görünce "Bu kimse acele etti" buyurdu. Sonra adamı çağırıp şöyle buyurdu:*
>
> *"Sizden biriniz dua edeceği zaman, duaya Allah Teâlâ'ya hamd ve sena ile başlasın, sonra Peygamber'e salâtta bulunsun, sonra da dilediğini istesin."*[110]

[108] Nursî, Şualar, 85-87.

[109] Mümin, 40/60; Ebû Dâvûd, Salât 358.

[110] Tirmizî, Deavât, 66; Ebû Dâvûd, Salât, 358; Nesâî, Sehv, 48.

Bu hadis, duanın Hak katında kabulü adına önemli bir bilgi vermektedir. Buna göre duaya başlarken önce Yüce Allah'a hamd, teşekkür ve övgüde bulunulmalı, sonrasında ise Efendimiz'e salât ve selâm edilmelidir. Bunlardan sonra duaya geçilmeli, dünya ve ukba adına talep edilen şeyler için Yüce Dergâh'a niyazda bulunulmalıdır. Duanın sonuna gelindiğinde yine hamdele ve salvele denilen Allah'a hamd, Allah Resûlü'ne salât ve selâmla sonlandırılmalıdır. Ebû Süleyman ed-Darani, duanın adabıyla alâkalı olarak şöyle demiştir:

> *"Allah'tan bir talebin olduğunda önce Resûlullah'a salât okuyarak başla, sonra dilediğin talepte bulun, sonra tekrar Hz. Peygamber'e salât ile sona erdir. Zira Cenâb-ı Hak keremiyle bu iki salâtı kabul eder. İki makbul dua olan iki salât arasında yer alan talebi reddetmek O'nun keremine muvafık düşmez."*

Hz. Ömer'in rivayet ettiği bir hadislerinde Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem), "Dua sema ile arz arasında durur. Bana salât okunmadıkça Allah'a yükselmez"[111] buyurarak aynı hususa dikkatleri çekmiştir. Herhangi bir şeyin Allah'a yükselmesi gibi bir husus söz konusu olamaz. Zaten bu hadiste Cenâb-ı Hakk'a mekân nispet edilmemekte, Allah'a yükselme tabiri, kabule mazhar olmanın veciz bir ifadesi olmaktadır. "Güzel sözler O'na yükselir, o sözleri de salih amel yükseltir"[112] ayetinde Kur'ân bu üslubu kullanmaktadır. Duanın başına ve sonuna getirilen hamd ve salavât, kapının açılması için kullanılan anahtarın dişleri gibi olup kolayca açılmasına yardımcı olmaktadır.

Hz. Abdullah bin Mesud (radıyallahu anh) başından geçen bir hadiseyi şöyle anlatmaktadır: "Hz. Peygamber, Hz. Ebûbekir ve Hz. Ömer'in bulunduğu bir mekânda ben namaz kılıyordum. Namazı bitirip oturunca Allah'a sena ile duaya başladım,

---

111 Tirmizî, Salât, 352.

112 Fatır, /10.

sonra Efendimiz'e salât ve selâmda bulundum. Sonra kendim için dua ettim. Allah Resûlü "İste, veriliyor. İste, veriliyor" buyurdu.[113]

Hadisten anlaşıldığına göre Efendimiz Hz. Abdullah bin Mesud'un yaptığı duayı duymuş, onun hamd ve salât ile duaya başlamasını takdir ve tasvip etmiştir.

Salât ü Selâm En Az Bire On Kazandırır

Hz. Ebû Hureyre'den:

"Kim bana bir defa salât getirirse, Allah ona on salât getirir."[114]

Bu hadis, müminlerin kazanma kuşağında yaşadıklarını, az ve küçük gayretlerle çok ve büyük kazanımlara sahip olduklarını/olabileceklerini gösteren ifadelerden bir tanesidir. Sonsuz Merhamet Sahibi, rahmet ve şefkatinin bir tecellisi olarak yapılan iyiliklerin karşılığını kat kat fazlasıyla vermektedir. İslâmî gelenekte önemli bir yeri işgal eden bu hususu şu ayetler de desteklemektedir:

> *"Mallarını Allah yolunda harcayanların hâli, yedi başak süren ve her başakta yüz dane bulunan bir tohumun hâli gibidir. Allah dilediğine kat kat verir."*[115]
>
> *"Her kim bir iyilik işlerse kendisine o iyiliğin on misli verilir."*[116]

Ayetlerde geçen on rakamı gerçeği yansıttığı gibi, çokluktan kinaye olarak da zikredilmiş olabilir. En az miktar olarak on rakamı söylenmiştir de diyebiliriz. Yüce Allah sonsuz zenginliğinin bir tezahürü olarak her zaman Kendisi gibi davranmakta ve

---

113 Tirmizî, Cuma, 64.

114 Müslim, Salât, 70; Nesâî, Sehv 55.

115 Bakara, 2/261.

116 En'am, 6/160.

yapılan hayır ve güzelliklerin karşılığını fazlasıyla vermektedir. Bu, O'na ait bir ahlâktır. Nitekim şu kudsi hadiste bu mevzu gayet net bir şekilde ifade buyurulmuştur:

> *"Eğer kulum Beni bir cemaat içerisinde zikrederse, Ben o kulumu o cemaatten daha hayırlı bir topluluk (melekler) içerisinde anarım."*[117]

Tirmizî bu hadise bazı ilavelerde bulunmuştur. Enes bin Malik (radıyallahu anh)'ın rivayetine göre Efendimiz şöyle buyurmaktadır:

> *"Kim bana bir defa salât getirirse, Allah ona on salât getirir. Onun on hatası silinir, on derece yükseltilir."*[118]

Değinildiği üzere rahmeti sonsuz olan Cenâb-ı Hak, bir tek yapılan salât ve selâma en az on karşılık vermekte, bu hadise göre bununla da kalmayıp salavât getiren müminin on kusurunu bağışlayıp Kendi katından ona on derece lütfetmektedir. Hayrın hiçbirini zayi etmeyen Yüce Allah, Hz. Peygamber'e yapılan salavâta da kat kat mukabelede bulunmakta, böylelikle kullarını bağışlayıp onların yüksek mevkiler kazanmaları için fırsatlar ve bahaneler yaratmaktadır. Zaten Efendimiz'i göndermek suretiyle insanlığa büyük bir lütufta bulunan Allah Teâlâ,[119] Habibine saygı gösterip salât ve selâmda bulunanlara da mağfiret bahşetmekte, onlara Kendi nezdinde ulu makamlar ihsan etmektedir.

Aynı bölümde anlatılan bir olay da müminlere sevinç vermektedir. Bir defasında Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) simasında bir müjdeyle ashabının yanına gelip şöyle buyurmuştu:

> *"Bana Cibril geldi ve şu müjdeyi verdi: "Ey Muhammed! Rabb'in diyor ki: "Sana salât eden herkese benim on salât*

---

117 Buhârî, Tevhid 15; Müslim, Zikir 2, 19, 50; Tirmizî, Deavât 131.

118 Nesâî, Sehv 55.

119 81 nolu dipnota bakınız.

etmem, sana selâm eden herkese de benim on selâm etmem sana yetmez mi?"[120]

Ümmetinin her hâliyle alâkadar, onların üzerlerine adeta titreyen Hz. Peygamber, onların kurtuluşu adına aldığı bir müjdeyi haber vermek için yanlarına gelmiştir. Onlar adına sevinmektedir. Zira Kendisinden ziyade ümmeti bu müjdeden istifade edecektir. Bir mümin, tek bir defa Peygamber'ine salât ve selâm getirecek, Yüceler Yücesi Hz. Allah da o böyle yaptığı için o mümin kuluna on salâtta bulunacak, onu rahmetine erdirecektir. İşte Peygamberimiz, müminlerle Yüce Allah arasında böylesine kutlu bir alışverişe vesilelik etmektedir.

Salât ü Selâm Efendimiz'e Yakınlık Vesilesidir

Hz. Abdullah bin Mesud (radıyallahu anh)'ın rivayeti şöyledir:

"Kıyamet günü insanların bana en yakını olanı, bana en çok salavât edendir."[121]

Bu ifade, Efendimiz'e yakınlığa giden yolu işaretlemektedir. Yakınlık mânâsına gelen kurbiyet, ilk çağrışım olarak Allah'a yakınlığı anlatır. Müminler, iman ve salih amelleriyle Cenâb-ı Hakk'a yakınlaşmaya çalışırlar. Farzlar, hemen sonrasında bütünüyle nafileler, Yüce Allah'a yaklaşma ve O'nun sevgisine mazhar olma adına olmazsa olmazlardır.

Kurbiyet, müminin Cenâb-ı Hak ile alâkalı marifetini artırması ve bunu salih amellerle desteklemesi neticesinde Allah'ın o kulunun kalbinde yarattığı yakınlık hissidir. Kur'ân, "Secde et, yaklaş."[122] diyerek ibadetin ve özellikle secde hâlinin Allah Teâlâ'ya yakınlığa vesile olduğunu açıkça ifade etmektedir.

---

120 Nesâî, Sehv 55.

121 Tirmizî, Salât 357.

122 Alak, 96/19.

Konuyla alâkalı en meşhur hadiste Hz. Peygamber, Allah Teâlâ'nın şöyle buyurduğunu söylemiştir:

> *"Allah buyuruyor ki: Her kim Benim velilerimden birisine düşmanlık ederse, şüphesiz Ben ona harp ilan ederim. Kulum kendisine farz kıldığım şeylerden daha sevgili hiçbir şey ile Benim kurbiyetime mazhar olamaz. Bir de kulum Bana nafilelerle yaklaştıkça yaklaşır ve nihayet öyle bir hâle gelir ki artık Ben onu severim. Sevince de onun işiten kulağı, gören gözü, tutup yakalayan eli, yürüyen ayağı olurum. Kulum Benden bir şey isterse istediğini muhakkak ona veririm. Bana sığınırsa onu hıfz ve sıyanetim altına alırım."*[123]

Allah'a yakınlık bu iken Allah Resûlü'ne yakınlık ise aslında yine Yüce Allah'a yakınlığa râcîdir. Daha önce de ifade edildiği gibi Efendimiz, insanı Cenâb-ı Hakk'a vardıran gaye ölçüsünde bir vesiledir. O'na, sünnetine uymak ve salavât getirmekle tutunan müminler Allah'ın izniyle hem Cenâb-ı Hakk'ın ve hem de Hz. Peygamber'in yakınlığına mazhar olacaklardır.

Bu sadedde şu mevzuu da vurgulamak istiyoruz: Salavât getirirken, dili kalbe eşlik ettirmek, aklı ve hayali dağınıklıktan kurtarmak çok önemlidir. "Allah'ın salât ve selâmı Senin üzerine olsun Ya Resûlallah" derken hayalen Saadet Asrı'na gidip Efendimiz'i sağlığında ve mescidinde ziyaret ediyor gibi bir şuurla O'na salât ve selâmda bulunmak, veya zamanda olduğu gibi mekânda farklılığa giderek Allah Resûlü'nün çağları aşıp günümüze, yanımıza kadar geldiğini mülahaza etmek, adeta bizi ziyaret ediyormuşçasına bir bilinçle salât ve selâmda bulunmak, salavâtın mânâsını ruhumuzda duyabilmemiz adına çok mühimdir. Veya bir üçüncü şık olarak, Hz. Peygamber'i Medine'deki mübarek yeşil kubbesinin altında ziyaret ediyor, müvacehe denilen o demir parmaklıkların arkasından bizleri izliyor, sesimizi duyuyor mülahazalarıyla

---

[123] Buhârî, Rikak, 38.

O'na salavât getirmek, O'nun yakınlığını, sevgisini ve dolayısıyla O'na ittibayı netice verecek bir argüman ve bir salih ameldir.

Bir yanlış anlamaya mani olmak için şu hususu da açmakta fayda vardır: Salavâtın Allah Resûlü'ne yakınlığı netice vermesi, kendisine salât ve selâmda bulunulan Efendimiz'in sünnetine tabi olmakla beraber değerlendirilmelidir. O'nun dediklerini yapmadan sadece O'na salavât getirmek, hadiste ifade edilen neticeyi vermeyecektir. Bu mevzuun daha iyi anlaşılması için şu hadisin ve yorumunun bilinmesi yararlı olacaktır. Bir hadislerinde Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem) ahlâksızça yaşayan bir kadının susadığını, susuzluğunu gidermek için bir kuyuya girdiğini, oradan çıkınca bir köpeğin susuzluktan toprağı yaladığını görünce onun için kuyudan su aldığını, yaptığı bu iyilikten ötürü Yüce Allah'ın onu affettiğini ifade buyurmaktadır.[124] Bu hadisin yorumunda, Allah'ın affı sadece bir bağışlama şeklinde tecelli etmemiş, bilakis o kadına istikamet lütfetmek şeklinde kendisini göstermiştir. Kadın, kötü alışkanlıklarını terk etmiş, tevbe etmiş, sonraki hayatıyla cennete girmeye layık ve ehil bir hâl almıştır. Aynen bunun gibi Efendiler Efendisi'ne salavât getiren müminler, aynı zamanda O'nu tanıma, bilme, sevme ve takip etme salih koridoru içerisine girmelidirler ki Allah Resûlü'ne yakın olsunlar ve bu yakınlığın bütün avantajlarından dünyada da ahirette de istifade etsinler.

Salât ü Selâmlar Efendimiz'e Ulaştırılır

Bazı hadislerde salât ve selâmın Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem) tarafından alındığı, O'na ulaştırıldığı beyan edilmektedir. Bu hususu ifade eden Nebevi beyanlardan bazıları şunlardır:

---

[124] Buhârî, Şirb, 9, Vudû, 33, Mezâlim, 23, Edeb, 27; Müslim, Selâm, 153; Muvatta, Sıfatu'n Nebi, 23.

a. Abdullah bin Mesud hazretlerinin rivayet ettiği hadiste Hz. Resûlullah,

"Yeryüzünde Allah'ın seyyah melekleri vardır. Onlar ümmetimin selâmını bana ulaştırırlar."[125] buyurmuştur.

Bu hadis, Hz. Peygamber'e salât ve selâmı ulaştırma vazifesini seyyah meleklerin üstlendiğini bildirmektedir. Efendimiz başka hadislerinde de yeryüzünde dolaşan, seyahat eden meleklerden bahsetmiştir. Onlar, kendilerine verilen vazife ve sorumlulukları tereddütsüz ve en kâmil mânâda yerine getirmektedirler. Bu meleklerden bazılarının işi ise dünyada, hangi zaman ve mekânda olursa olsun, Allah Resûlü'ne yapılan salavâtı O'na ulaştırmak, tabir caizse O'nu bilgilendirmektir.

b. Hz. Ebû Hureyre'nin (radıyallahu anh) rivayeti ise şöyledir:

"Evlerinizi kabirlere çevirmeyiniz. Kabrimi de bayram yeri hâline çevirmeyiniz. Bana salât ü selâm getiriniz. Zira nerede olursanız olun sizin salât ve selâmınız bana ulaşır."[126]

Bu hadiste birkaç hususa birden dikkatler çekilmiş, tembihler yapılmıştır. Bunların ilki, evlerin kabirler hâline getirilmemesidir. Bu üslûp, meskenlerin Kur'ân'sız, zikirsiz, ibadetsiz bırakılmamasına yönelik bir ikazdır. Zira Hz. Peygamber, "İçinde Allah'ın zikredildiği ev ile Allah'ın zikredilmediği evin misali ölü ile dirinin misali gibidir."[127] buyurmuştur. Gerçekten de içerisinde Allah Teâlâ'ya kulluğun edilmediği, gafletin hâkim olduğu evlerin mezarlardan farkı yoktur.

Renginin koyulaştırıldığı diğer husus Allah Resûlü'nün kabrinin bayram yeri hâline getirilmemesidir. "Bayram yeri" tabiri, kalabalığı, eğlenceyi ve genelde gafleti çağrıştıran bir ifade tarzı olup hadiste negatif mânâda kullanılmıştır. Hz. Resûlullah (sallallahu

---

125 Nesâî Sehv 46.

126 Ebu Dâvûd, Menâsik, 97.

127 Müslim, Müsafirin, 211.

aleyhi ve sellem) kabrini ziyarete geleceklerin bayrama gider gibi değil de ibret almak, O'nun yüce hatırını yâd etmek, bağlılıklarını arz etmek gibi niyet ve duygularla gelmelerini istemiştir.

Zaten Hz. Peygamber vefatından sonra kabrinin ziyaretine herhangi bir kısıtlama ve mahzur da koymamıştır. Bilakis, "Kabrimi ziyaret eden, Beni sağlığımda ziyaret etmiş gibidir."[128] diyerek teşvik bile etmiştir. Üzerinde durduğumuz hadisteki mânâ ise salât ve selâm getirmek için illa Hz. Peygamber'in mübarek kabirlerine gitme diye bir zorunluluğun olmadığı, bilakis nerede olunursa olunsun, getirilen salavâtın Efendimiz'e ulaşacağı hakikatidir. İmkân bulup Medine'ye gidip, Efendimiz'in manevi huzurunda O'na salât ve selâm etmek elbette güzeldir. Her müminin yapmak istediği bir iştir. Fakat buna her zaman imkân bulmak çok zordur. İşte bu zorluk salât ve selâm ibadetine getirilmemiş, aksine zaman ve mekânda bir darlık ve kayıt yapılmayıp önü açık tutulmuştur. Bu bakımdan müminler nerede olurlarsa olsunlar, yaptıkları salât ve selâmın Efendiler Efendisi'ne ulaşacağı, kesinlikle zayi olmayacağı şuuruyla bu ibadeti yerine getirmelidirler.

c. Yine Hz. Ebû Hureyre'nin rivayetinde şöyle buyurulmuştur:

> *"Bana selâm veren kimse, ruhum cesedimde olduğu hâlde selâmda bulunmuştur; Ben onun selâmını öylece alırım."*[129]

Bizler Allah yolunda vefat edenlerin ölmediğine, şehitlik makamına ulaştıklarına inanırız. Kur'ân, "Allah yolunda öldürülenleri sakın ölü zannetme! Bilakis onlar hayatta olup Rab'lerinin katında yaşarlar, rızıklanırlar" [130] diyerek bu hususu apaçık ifade etmektedir. Sıddıkiyet makamı, şehitlikten daha üstün, Peygamberlik makamı ise en üst makam ve payedir. Eğer şehitler ölü değillerse, sıddıklar ve peygamberler evleviyetle ölü değillerdir. Dünyadan ayrılma

---

[128] Dârekutnî, 2, 288; Beyhaki, Şuabu'l-İman, 278; 3, 488.

[129] Ebu Dâvûd, Menâsik, 96; Ahmed bin Hanbel, Müsned, 2/527

[130] Ali İmran, 3/169.

vefat ile olduğu için, şehitler de dahil olmak üzere bu makamların sahipleri zahiri bir ölümle aramızdan ayrılırlar. Fakat onlar kendilerine tahsis edilen hayat mertebelerinde hayatlarını devam ettirirler. Bediüzzaman Hazretleri Mektubat adlı eserinin birinci mektubunda değişik hayat mertebelerinden bahsetmektedir.

Hâsılı Efendimiz de kendine özel bir hayat mertebesinde, bilemediğimiz bir keyfiyette hayatiyetini devam ettirmekte olup Kendisine getirilen salavâtı almakta, kimin söylediğini bilmektedir. Peygamberler, dünyada da kendilerine has bir hayatı yaşamışlardır. Allah'ın konuşması, meleğin gelmesi, vahyin indirilmesi gibi onların hayatlarıyla alâkalı hususlar, bizim için birer gizemden ibarettir. Peygamberler ve Peygamberimiz bu hususları çok açmamışlar, Efendimiz sadece vahyin geliş şekilleri ile alâkalı bazı ipuçları vermiştir. Bununla birlikte peygamberlik dünyası bize kapalı ve aslında bizim için bir imtihandır. İşte peygamberlik ufkunun Sultanı Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) yine Kendi makam ve konumuyla alâkalı bir ifadede bulunmuş ve getirilen salât ve selâmların Kendisine iletildiğini haber vermiştir.

Allah Resûlü inşallah Kendisine takdim edilen salât ve selâmları kimlerin söylediğini biliyor, onların selâmlarını alıyordur. Ve inşallah ötelerde o müminleri hatırlayacak, onlara layık oldukları şekilde muamelede bulunacaktır.

d. Evs bin Evs Hazretleri'nin rivayet ettiği hadis şu şekildedir:

> *"Günlerinizin en faziletlisi cuma günüdür. Bu sebeple o gün bana çokça salât ü selâm ediniz; zira sizin salât ü selâmlarınız bana arz olunur" buyurunca, Ashab, "Yâ Resûlallah! Vefat ettiğin ve senden hiçbir eser kalmadığı zaman salât ve selâmlarımız sana nasıl arz olunur?" diye sordular. Bunun üzerine Peygamber aleyhisselam: "Allah Teâlâ peygamberlerin bedenlerini çürütmeyi toprağa haram kıldı." buyurmuştur.*[131]

---

[131] Ebu Dâvûd, Salât, 201.

Bu hadisin nazarlara sunduğu hususlar ise Cuma günü salavâta daha çok zaman ayrılması ve peygamberlerin toprakta çürümemeleridir.

Burada yeri gelmişken Cuma gününün faziletiyle alâkalı cami bir hadise burada yer vermek istiyoruz. Ebû Dâvûd'un sünenin-de geçen ve Ebû Hureyre (radıyallahu anh)'ın rivayet ettiği hadislerinde Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur:

> *"Güneşin doğduğu günlerin en hayırlısı Cuma günüdür. Âdem (aleyhisselâm) o günde yaratılmış, o günde dünyaya indirilmiş, o gün tevbesi kabul edilmiş ve o gün vefat etmiştir. Kıyamet de o gün kopacaktır. İnsanlar ve cinlerden başka hiçbir canlı yoktur ki kıyametten korkarak Cuma günü sabah olunca güneş doğuncaya kadar kulak kabartır olmasın. O günde bir an vardır ki Müslüman namaz kılarak ve Allah'tan bir hâcetini isteyerek o ana tesadüf ederse Allah mutlaka onu verir."*[132]

Allah Teâlâ Cuma gününe ayrı bir değer atfetmiş, onu Müslümanların bir araya gelmelerine vesile etmiş ve Cuma namazını farz kılmıştır. İşte bu Cuma günü, günlerin en faziletlisi olunca, insanların en faziletlisi olan Efendimiz'e bu gün, salât ve selâmda bulunmak da ayrı bir keyfiyete bürünmüş ve çokça salavât getirilmesi teşvik edilmiştir.

Bahis mevzuu yaptığımız hadiste dikkatlerin çekildiği diğer husus, peygamberlerin mübarek bedenlerinin toprakta çürümeyecekleri hakikatidir.

Yüce Allah'ın takdir ve dilemesiyle dünyaya Yüce Yaratıcı'nın elçileri olarak gönderilen peygamberlerin dünyadaki yaşamları çok farklı olduğu gibi, dünyadan ayrıldıklarında da durumları çok farklıdır. Daha önce de değinildiği üzere onlar, insanlık âleminin en üst makamında bulunmaktadırlar. Böyle oldukları

---

[132] Ebu Dâvûd, Salât, 200.

için de onlarla alâkalı her şey kendilerine göre cereyan etmiştir. İşte bu hadiste bu farklılık ifade edilmiş, toprağa verildiklerinde toprağın onlara hiçbir zarar veremeyeceği beyan edilmiştir. Zaten onları kabirlerinde yatıyorlar olarak düşünmektense, kendilerine ait hayat mertebelerinde yaşıyorlar şeklinde düşünmek daha uygundur. Bu, onların kabirlerinde değiller, başka yerlere taşınmışlar mânâsında da anlaşılmamalıdır. Gayba ait bir mesele olup kesin hüküm verme gibi bir durum hiçbir zaman söz konusu olamayacaktır.

Bu başlık altında zikretmek istediğimiz son hadis Hz. Âişe'den rivayet edilmiştir. Efendimiz şöyle buyurmuştur:

> *"Allah benim için iki melek görevlendirmiştir. Ben bir Müslümanın yanında anıldığımda bana salavât getirirse mutlaka o iki melek ona "Allah seni bağışlasın" derler. Allah Teâlâ ve diğer melekleri de o iki meleğe cevap olarak "Âmîn" derler. Bir Müslümanın yanında adım zikrolunduğunda da bana salavât getirmezse bu defa da o iki melek "Allah seni bağışlamasın." der. Yüce Allah ve öteki melekler de o iki meleğe cevaben: "Âmîn" derler."*[133]

Bu hadis muhteva itibarıyla farklılık arz etse de meleklerin içerisinde bulunması münasebetiyle buraya konulmuştur. Bu hadiste de Efendimiz'in mele-i ala sakinleri katındaki değeri, O'na getirilen salât ve selâmın kıymeti açıkça görülmektedir.

Salât ü Selâm Sınırı Olmayan Bir İbadettir

Salât ve selâm belirli bir sayı ve vakte bağlı olmayan ve bu yönüyle kapsama alanı en geniş olan ibadetlerden birisidir. Bu hususu ifade eden olay şöyle gelişmiştir:

---

133 Heysemî, Nûreddîn Ali b. Ebûbekr, Mecmeu'z-Zevâid ve Menbeu'l-Fevâid, 10/164-166; Kurtubî, age, 14/233; İbn Kesîr, age, 6/465, 466.

Hz. Ubey bin Ka'b (radıyallahu anh) bir defasında, "Yâ Rasûlallâh! Ben Sana çok salavât getiriyorum. Acaba bunu ne kadar yapmam gerekir?" diye sormuş, Allah Resûlü "Dilediğin kadar yap." buyurmuştur. Hz. Ubey duaya ayırdığı vaktinin dörtte birisini salât ü selâma ayırmanın yeterliliğini sorunca yine "Dilediğin kadarını ayır. Ama daha fazla yaparsan senin için daha hayırlı olur." cevabını almış, "Yarısını?" diye sonunca Efendimiz "Dilediğin kadar yap. Ama daha fazla yaparsan senin için daha hayırlı olur" şeklindeki cevabını tekrarlamıştır. Üçte ikisini sorunca yine aynı cevabı alan Hz. Ubey bunun üzerine "Öyleyse duaya ayırdığım zamanın hepsinde Sana salavât getirsem nasıl olur?" diye sorunca bu defa Hz. Peygamber "O takdirde Allah bütün sıkıntılarını giderir ve günahlarını bağışlar." buyurmuştur.[134]

Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem) böyle söyleyerek adeta salât ve selâmın önünü açmış, onu sınırsızlaştırmıştır. Salavâtın ne kadar yapılırsa o nispette hayırlı olacağını beyan ederek de kazanım ve getirileri itibarıyla darlıktan kurtarmıştır.

Efendimiz'in bu ifadeleri, ibadet hayatı ile alâkalı ciddi bir fikir vermektedir. Şöyle ki; ilk başta ibadetlerin kendi has bir zorluğu vardır. Örneğin yeni namaza başlayan birisi, onları hayatına eksiksiz olarak yerleştirmede zorlanır. Fakat zamanla, ibadet ve taatını aksatmayan müminlerde ibadet, fıtratlarının bir yanı hâline gelir. Önceden ibadet yaparken zorlanan aynı insan, bu defa o ibadeti aksattığında rahatsız olur. Bu hakikatı, Cenâb-ı Hakk'ın o kuluna, ibadete karşı gösterdiği performansına bir lütuf olarak onda ibadet iştiyakı uyarması şeklinde de anlayabiliriz.

Her iki durumda da bu iştiyak Allah'ın bir lütfudur. İbadet etmek bir lütuf; ibadete karşı içte hissedilen arzu ve alâka da o

---

134 Tirmizî, Kıyamet, 23.

lütfun üzerine ayrı bir lütuftur. Cenâb-ı Allah bazen bir kula bu duyguyu lütfeder; o da ibabetleri tabiî ihtiyaçları, âdetleri gibi görür. Bu, o insanın iyi ve güzel hallerinin iştiyaka dönüşmesi demektir. Bu iştiyakla, "Ne kadar yapsam az" der.

Ne kadar ibadet yaparsa yapsın, ne kadar evrâd u ezkârda bulunursa bulunsun o hâlâ vazifesini eda edemediğine, iyi bir kul olamadığına inanır. Yaptığı her şeyi azımsar. Mesela, günde bin tane salât ü selâm okur da sonunda, "Ya Rasûlallah! Senin kadr u kıymetine göre salât ü selâm okuyamadım" der, kendi yetmezliğini, hakkını tam veremediğini düşünür. İşte bu bile Allah Teâlâ'nın bu lütfudur.

İşte Allah Resûlü, herhangi bir kısıtlama getirmeyerek Müslümanları salavâtla başbaşa bırakmış, böylelikle onlarda ibadet aşk ve iştiyakı uyarmak için, salavât pratiği yapmalarını adeta teşvik etmiş olmaktadır.

Salât ü Selâmda Bulunmamak Bedbahtlık Sebebidir

Hz. Ebû Hureyre'nin rivayetinde Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) şu tembihte bulunmuştur:

"Yanımda adım zikrolunup da Bana salavât getirmeyenin burnu sürtülsün."[135]

Aynı çizgide söylenen benzer bir hadisi Cabir bin Abdullah (radıyallahu anh) rivayet etmektedir. Bu hadise göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem) minbere çıkmıştı. Birinci basamağa basınca "Âmîn" demiş, ikinci ve üçüncü basamaklara çıkınca da "Âmîn" sözünü tekrarlamıştı. Kendisine niçin böyle yaptığı sorulunca da şu cevabı vermişti:

> *Birinci basamağa çıktığım zaman, Cibril* (aleyhisselâm) *bana gelip, dedi ki: "Ramazana yetişip de günahları bağışlanmamış*

---

135 Tirmizî, Deavât, 101; Ahmet bin Hanbel, Müsned, 2/254.

olduğu hâlde, ondan sıyrılıp çıkan kulun burnu sürtülsün." Ben "Âmîn" dedim. Sonra dedi ki: Ana ve babasına yahut bunlardan birine kavuşan bir kulu, bunlar cennet'e koymamışsa, o kulun burnu sürtülsün. Ben "Âmîn" dedim. Sonra dedi ki: Yanında sen anılıp da sana salât getirmeyen kulun burnu sürtülsün. Buna da ben "Âmîn" dedim.[136]

Hadislerde geçen "burnu sürtülsün" ifadesi, sürüm sürüm olsun, yazıklar olsun, bedbaht olsun gibi mânâlara gelmektedir. Burada bir kınama, hatta bir ikaz ve ihtar vardır.

İkinci hadiste Cenâb-ı Hak bir kısım külfet ve zorluk da ifade eden bu üç sorumluluğu yüklemektedir fakat onlardaki esas hikmet ve gaye kulun gufrâna mazhar olması, affedilmesidir. Ne var ki kul, oradaki o vazifeyi, o sorumluluğu yerine getirmediği için öyle bir nimetten tam istifade edememektedir. İlâhî bir ihsan olarak o Müslüman anne babasını idrak etmiş, Efendimiz'in anıldığı meclislerde bulunmuş, Ramazan ayı onun üzerine de güneş gibi açmış. Bu Müslüman bütün bu lütuf ve fırsatları değerlendirip rahmete gark olacakken bunların hakkını verememiş, iradesini kullanamamış olduğu için, yapabilecekken yapmadığı için Efendimiz tarafından itab edilmektedir.

Evet Allah Resûlü, adı anıldığında salavât getirmeyen müminlere böyle acı konuşurken aslında onları irşad etmekte, doğruyu, hayrı ve rahmete giden yolu göstermektedir. Bizatihî Kendisi Allah'ın en büyük lütfu olan Hz. Peygamber, adının yâd edilmesi ve o vakit salât ve selâmda bulunulması ile de insanların kurtuluşuna vesile olmaktadır. Bir başka deyişle O'nun değil Kendisi, adı bile insanların felaha erip kurtulmalarına yetmektedir.

Aynı kelimeleri kullanmasa bile mânâ yönüyle aynı kapıya çıkan bir hadislerinde Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem), "Ger-

[136] Buhârî, Edebü'l-Müfred, 2, 646; Ebû Ya'la, 5922; İbn Hibban, 907.

çek cimri, yanında anıldığım hâlde bana salavât etmeyendir."[137] buyurmuştur.

Cimrilik genelde maddi mânâda ve zekât, sadaka gibi hususlarda ilk olarak akla gelse bile aslında o hayatın birçok yerinde karşılaşılan ve her hâlükârda beğenilmeyen bir davranıştır. Cimrilik ve zıddı olan cömertlik bir hadiste beraber zikredilmiş, Hz. Peygamber bu iki özelliği ve durdukları yeri şu veciz ifadesiyle tespit buyurmuştur:

> *"Cömert Allah'a yakın, cennete yakın, insanlara yakın, cehennemden uzaktır. Cimri, Allah'tan uzak, cennetten uzak, insanlardan uzak, cehenneme yakındır. Cömert cahil, cimri abidden Allah'a daha sevgilidir."*[138]

Efendimiz hayat ve edeb abidesi, son derece mahcub ve mahviyet sahibi bir insandır. Muvaffak ve mazhar olduğu her şeyi Rab'bisinden bilmektedir. Böyle olmakla birlikte O, yine Yüce Allah'ın emrettiği salât ve selâm ibadetini değişik üslûplarla nazarlara vermiş, Kendisine salavât getirmeyenleri cimri olarak nitelemiştir. Yerinde de ifade edildiği gibi salavât, onu yapan müminlere raci, faydası onlara dönük bir ibadettir.

Müminler salât ve selâmda bulunmayınca Allah Resûlü'nün kaybedeceği hiçbir şey yoktur. Fakat Allah'a ve Resûlü'ne inanan, Hz. Peygamber'in anıldığı bir mecliste bulunma lütfuna eren bir Müslüman, bile bile salavâtı terk ediyorsa gerçekten cimrice davranıyor, mazhar olduğu nimetin kadrini bilemeyip nankörlük ediyor demektir.

Burada mevzuu sadece daha önce belirtilen salavâtın farz, sünnet veya müstehap oluşu gibi fıkhî açıdan ele almaktansa, Efendimiz'le aramızdaki irtibat ve yakınlığa göre değerlendirmek daha uygun ve doğru olacaktır.

---

137 Tirmizî, Deavât 110.

138 Tirmizî, Birr, 40.

Hissesi Olan Kıssalar

Bazı Hak dostları muhtemelen keşif yoluyla idrak ettikleri bazı hususları söylemekte de mahzur görmemişlerdir. Şimdi zikredilecekler bu kategorinin örnekleridir.

Salât ve selâmı çokça yapmak, vefat anında Allah Resûlü'nün o zatın yanına gelmesine ve mekânını şereflendirmesine vesiledir.

Salavâtı çok yapan müminler, susuz kaldıkları vakitte, susuzluk ezasını çekmezler.

Salât ü selâmın ahirete yönelik faydasıyla alâkalı olarak şöyle bir olay anlatılmıştır:

Bir kadın Hasan Basri hazretlerine gelir ve kızının vefat ettiğini, kendisinin ise kızını rüyada görmek istediğini söyler. Hasan Basri ona yatsı namazından sonra dört rekat namaz kılmasını, her rekatte Fatiha'yı ve Tekasür suresini okumasını, sonra yatağına uzanıp uyuyuncaya kadar Efendimiz'e salât ve selâmda bulunmasını tavsiye eder. Kadın bu tavsiyeyi yerine getirir ve gerçekten de kızını rüyasında görür. Fakat kızı perişan bir hâldedir. Kendisine ateşten elbiseler giydirilmiş, elleri ayakları ateşten zincirlerle bağlanmıştır.

Kadın uyanınca Hasan Basri'ye gelir ve rüyasını anlatır. Hazret, kadına sadaka vermesini, böylelikle inşallah kızının affedilebileceğini söyler. Aynı günün gecesinde Hasan Basri hazretleri de rüyasında bir kadın görür. Bu kadın cennet bahçelerinden bir bahçede gayet rahat ve nimetler içerisindedir. Kadın, Hasan Basri'ye kendisine gelen kadının kızı olduğunu söyler. Hasan Basri, annesinin kendisini çok farklı anlattığını, böyle bir mertebeye nasıl ulaştığını sorar. Kadının cevabı şöyle olur:

"Ben ve benim gibi binlercesi, hakikaten annemin sana anlattığı bir hâldeydik. Günlerden bir gün, bizim kabrimize bir zat geldi. Efendimiz'e salât ve selâmda bulunup sevabını bize bağışladı.

Allah da onun bu duasını kabul etti. İşte o duadan benim nasibim bu kadar çok oldu."

Salât ü selâmla alâkalı Delâil adlı eserin sahibi olan İmam Cezûli'nin böyle bir eseri kaleme alma sebebi şu olmuştur:

Hazret bir defasında kuyuya abdest almak için gitmiş, fakat kuyudan suyu çıkartacak bir kap bulamamıştır. Tam o anda yüksekçe bir yerde duran küçük bir kız çocuğunu görmüş, çocuk ona kim olduğunu sorunca o da kendisini tanıtmıştır. Kız çocuğu bu defa ona, "Sen kendisine övgülerde bulunulan, hayırla yâd edilen bir insansın, fakat kuyudan suyu çıkaramıyorsun." demiş, sonra tükürüğünü kuyuya bırakınca kuyudaki su yükselmiş İmam Cezûli rahatça abdestini almıştır. Hazret buna nasıl nâil olduğunu sorunca küçük kız salavâtı çokça getirmeyle böyle bir keramete erdiğini ifade etmiş, bunun üzerine İmam, mezkûr eserini yazmıştır.

Süfyan-ı Sevrî de başından geçen bir olayı şöyle anlatır:

Tavaf ederken her adımında salavât getiren birisiyle karşılaştım. Ona "Sübhânallah", "lâ ilâhe illallah" demeyi bırakmış, sadece salât ü selâma yönelmişsin. Bildiğin bir şey mi var, diye sordum. O zat bana kim olduğumu sorunca ben de kendimi tanıttım. Bana, "Eğer sen meşhur birisi olmasaydın sana bu sırrımı vermezdim" dedi ve başından geçenleri anlatmaya başladı:

"Babamla beraber hac maksadıyla yola çıkmıştık. Yolun ortasında babam hastalandı. Günler sonra ben başında beklerken de vefat etti. Vefa etti ama yüzü de simsiyah karardı. Ben bir örtüyle yüzünü örttüm. O esnada uyku bastırdı, uyudum. Rüyamda o vakte kadar görmediğim güzellikte, tertemiz giyimli, şahane kokulu birisi babama yaklaştı, örtüyü kaldırdı, eliyle babamın yüzünü sıvazladı. Öyle yapınca babamın yüzü bembeyaz oldu. Ben o zata "Sen kimsin ki şu dar-ı gurbette Allah senin elinle babama

böyle bir lütufta bulundu?" dedim. O zat "Beni tanımadın mı? Ben Kur'ân'ın sahibi, Muhammed bin Abdullah'ım. Babana gelince o vakıa müsrif birisiydi ama Bana çok salavât getirirdi. Hasta olunca Benden yardım istedi, Ben de yardım ettim." dedi. Uyanınca babamın yüzü bembeyazdı."

Günümüze ait bir örnek olarak da Hocaefendi kendi başından geçen bir olayı şöyle anlatmaktadır:

"Gençlik yılları sayılan dönemi idrak ediyordum. Belki çok kötü bir haberden dolayı ziyadesiyle üzülebilirdim. Bundan dolayı, hekimler istişarelerinin neticesini biraz saklı tuttular; fakat, sonra aralarında konuşurken, bana da duyuracak şekilde seslerini yükselttiler: "Kalçanın alınması lazım, bacağın kesilmesi icap ediyor!" türünden sözler söylediler. Bunları duyunca hiç etkilenmedim diyemem. O şok anında insanın içine birden bire hafif de olsa bir sis, bir duman çöküyor. Sadık u Masduk Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) buyuruyor ki "Gerçek sabır, bir musibetin gelip çarptığı ilk andaki sabırdır." Tahammülü zor bir hadiseyle karşılaştığınız zaman "gık" bile demeden ona katlanmanızdır hakiki sabır. Mesela, aniden vurup kolunuzu kopardıkları anda şikayet feryatları yükseltmeden buna katlanabiliyorsanız, siz sabırlı bir insansınız demektir. Yoksa, kadere taşlar attıktan, Cenâb-ı Hakk'ı kullarına şikayet ettikten ve isyana daldıktan bir süre sonra, ağrılarınızın dinmesinin, dostlarınızın gelip teselli etmelerinin ve acınıza ortak olmalarının akabinde başınıza gelene tahammül etmeye karar vermeniz sabrettiğiniz mânâsına gelmez. Hadisenin şok tesiri esnasında, "Allah'tan gelene razıyım!" diyebiliyorsanız, ancak o zaman sabrı anlamış sayılırsınız.

İşte, bacağımın kesilmesi gerektiğini öğrendiğim o anda, öyle bir şok yaşadım, hafifçe birkaç adım attım ve kapının sövelerine dayandım. Sonra, "Rabbim, şimdiye kadar iki ayak vermiştin, artık birini alıyorsun, Sana hamdolsun!" dedim. Birden dünyanın

yükünün üzerimden kalktığını hissettim. Kim bilir, belki de o esnada -Üstad'ın ifadesiyle- "İman tevhidi, tevhid teslimi, teslim tevekkülü, tevekkül saadet-i dareyni iktiza eder" hakikatinin inşirahını tattım.

O günlerde, Doktor Cevdet Alptekin'e de gittik; kendisi o sıralar bacak kesme vakalarıyla meşhurdu. Bana henüz bir şey dememişti ama hemen yanımızdaki bir adama bacağının kesilmesi gerektiğini söylemişti. Adamcağızın kızı ağlamaya durdu, adam da çok fena bozuldu. Boyacılık yaptığını sonradan öğrendiğim adam nazarlarını kendi bacağına dikti, uzun uzun öyle ayağına baktı. Aynı teklifle karşılaşmamın çok muhtemel olduğu bir anda, o psikolojiyi onunla beraber yaşadım.

Bir orada onunla beraber, bir de idama mahkum edilen bir adamın asılması anında diyanet görevlisi olarak vazifelendirildiğim sırada aynı ruh hâletini yaşadım. Adam ayağına bakıyor, "Bu ayak kesilecek öyle mi?" diyor; şöyle bir dönüyor, kendi kendine konuşuyor, "Ben, bu Ramazan'da oruç da tutmuştum, teravihe de gitmiştim ama" diyerek hezeyan içinde mırıldanıyor. Onun o andaki hislerini duymadan bu sözlerin mânâsını kavrayamazsınız; nasıl çaresizce kıvrandığını anlayamazsınız. Ve nihayet adamın ayağını kestiler, bir müddet sonra onu ayağı kesik bir hâlde boyacılık yaparken gördüm.

His ve duygu yoğunluğu açısından dolu dolu geçirdiğim o dönemde bir gün zor güç yürüye yürüye eve geldim. Kardeş apartmanında kalıyorduk. Ramazanın içindeydi; demek ki, vaaza da gidemiyordum. Çocukluğumda dedemden öğrenmiştim; daha mini minnacık olduğum dönemde, başının çok şiddetli ağrıdığı bir vakit, beni yanına çağırmıştı; "Gel, başımı tut ve salât ü selâm oku" demişti. Demek ki, Allah Rasûlü'ne salât ü selâm sayesinde ağrısının dineceğine inanıyordu. Dedemin o hâlini hatırladım. Gece, sahurdan evvel kalktım; bir kaba zeytinyağı koydum, salât

ü selâm okuyarak, zeytinyağı sürdüğüm bacağımı bir güzel ovdum. Cenâb-ı Hakk'a şu sözlerle teveccühte bulundum:

مَوْلاَيَ صَلِّ وَ سَلِّمْ دَائِمًا أَبَدًا
عَلٰى حَبِيبِكَ خَيْرِ الْخَلْقِ كُلِّهِمِ
هُوَ الْحَبِيبُ الَّذِي تُرْجَى شَفَاعَتُهُ
لِكُلِّ هَوْلٍ مِنَ الْاَهْوَالِ مُقْتَحِمِ

"Ey Yüce Rabbim, Sahibim ve Efendim! Bütün yaratıkların hayırlısı olan Habîbin Muhammed'e sürekli sonsuz salât ü selâm eyle! Zira, Senin Habîb'in, içimize endişe salan bütün musibetler ve katlanmak zorunda olduğumuz bütün korkular karşısında şefâatını umduğumuz yegâne Zattır."

Bu satırları defalarca okuduktan sonra da şu mısraı çokça tekrar ettim:

لَوْ نَاسَبَتْ قَدْرَهُ اٰيَاتُهُ عِظَمًا
أَحْيَا اسْمُهُ حِينَ يُدْعَى دَارِسَ الرِّمَمِ

"Mucizeleri O'nun kadr u kıymetine denk büyüklükte cereyan etseydi, mübarek ismi anılınca çürümüş kemikler bile cana gelirdi." mealindeki bu sözün gönlümde tutuşturduğu mülahazalarla Şefkat Peygamberi'nin himmetine ve onun şefaatiyle Rabb-i Rahim'in merhametine sığındım. "Yapısı bozulmuş bir uzuv ya da ölmeye yüz tutmuş bazı hücreler ne ki, İnsanlığın İftihar Tablosu'nun adı hürmetine Allah Teâlâ çürümüş kemikleri dahi ihya edebilir." düşüncesiyle, Rasul-ü Ekrem'in (aleyhissalatu vesselam) ruhaniyatından bir iltimas talebinde bulundum. Buna birkaç gece devam ettim. Bir hafta geçti ya da geçmedi ağrılarım yavaş yavaş azaldı ve nihayet sona erdi. Rahmeti

Sonsuz'a şükürler olsun, o gün bugündür bacağımla alâkalı öyle bir problem yaşamadım."[139]

Bütün bunlar doğrudur, haktır. Geçmişte olduğu gibi günümüzde de örnekte de geçtiği üzere benzer olaylar meydana gelebilir. Efendimiz'in adı üzerlerine okunduğu zaman ölüler bile dirilir. O'nun yüzü suyu hürmetine hastalar şifa, dertliler deva bulur, sıkıntılar gider, problemler çözülür, ihtiyaçlar giderilir, istenilen şeylere nâil olunur, hayat bereketlenir, gönül kirden nifaktan arınır, sular çağlar, toprak canlanır, rızık elde etmek kolaylaşır, dünyada mesut yaşanır, kabir, mahşer, sırat onunla nurlanıp aydınlanır, ahirette saadetlere mazhar olunur.

Hâsılı

Salavât en başta Yüce Allah'ın emridir. Bundan ötürü salavât getiren insan, ilk önce Allah Teâlâ'ya olan imanının gereğini yapmakta, sonrasında da O'nun emrine imtisal ediyor olmaktadır. İman başka, amel ise daha başka bir şey olduğuna göre salât ve selâmda bulunan mümin, imanının yanında ameliyle de Yüce Yaratıcı'ya olan itaatını göstermektedir. Salavât getirmek, Cenâb-ı Hakk'a olan iman ve itaatın tezahürüdür.

Efendiler Efendisi'ne (sallallahu aleyhi ve sellem) salât ve selâmda bulunmak, O'nu kendimizden haberdar etmek, O'nunla selâmlaşmak, O'nun tarafından ötelerde bizim lehimize kullanması için kaydedilmesini sağlamak demektir.

Allah Resûlü'ne salavât getirmek, Allah'ın ve meleklerin yaptığı zikre katılmak demektir. Zira salât ve selâmı emreden ayette geçtiği üzere, Allah da melekler de Efendimiz'e salâtta bulunmaktadırlar. Zamandan mekândan münezzeh Cenâb-ı Hak ile yine zaman ve mekân üstü varlıklar olan meleklerin

---

[139] Osman Şimşek, İbretlik Hatıralar, s. 136.

salâtına eşlik etmek, bu yönüyle melekleşmek, uhrevileşmek mânâsına gelmektedir.

Bununla birlikte daha önce de değinildiği üzere Yüce Allah'ın bizlere de salât etmesine davetiye çıkarmak, en azı on katı olmak üzere hataları bağışlayıp aynı miktarda sevap vermesi ve yine en az on kat mertebe yükseltmesi demektir.

Salât ve selâmda bulunan müminlere melekler de salavât getirmektedir. Bu yönüyle salât ve selâmlar, meleklerin bizlere hayır duasında bulunmaları vesilesidirler.

Salât ü selâmlar, müminleri hayırlı amellere yönlendirir. Mümine dünyayı en iyi şekilde değerlendirmesi adına şuur kazandırır.

Salavât, duaların Hak katında icabet ve kabulüyle alâkalı çok önemli bir fonksiyona sahiptir. Semada adeta asılı kalan dualar, salavâtla yerlerine ulaşmaktadırlar.

Salât ve selâmlar, Allah Resûlü'nün şefaat dairesini genişletmekte, O'nun şefaatine mazhariyete vesile olmaktadır.

Salavât, Efendimiz'e yakınlığa, dolayısıyla Hakk'a yakınlığa dair en önemli vesilelerindendir.

Kendisiyle meşguliyetin çokluğuyla doğru orantılı olarak salât ve selâmlar, insanların ihtiyaçlarının giderilmesine, dünyevi uhrevi arzularının yerine getirilmesine sebeptirler.

Salât ve selâm, dünyada rahatlık, ahirette necat ve kurtuluşa ermede çok büyük rol oynamaktadır. Efendimiz'in adının anılması berekete vesile, rahmete mazhariyet sebebidir.

Salavât getiren müminler manen temizlenmekte, aslında maddi olarak da hem kendilerini ve hem de bulundukları ortamı nezih ve pak hâle getirmektedirler.

Salât ve selâmda bulunan müminler, zikredilen hadislerde geçen cimrilik, bedbahtlık gibi kötü sıfatlardan kendilerini kurtarmış ve temizlemiş olmaktadırlar.

Salât ve selâm, cennete giden yolu açıp, cehennemin yollarını kapamaktadır. Zira salavât getiren müminler, tazimle andıkları Peygamber'lerinin arkasından gitmek suretiyle cennete ehil hâle gelmektedirler.

Salât ve selâmı her gün aksatmadan eda eden Müslümanlar, Efendimiz'i kalblerinde hep taze tutmakta, böyle yaparak da O'na ait iman, muhabbet ve itaatlerinde hep kâmil ve eksiksiz bulunmakta ve hatta bunları daha da ziyadeleştirmektedirler.

Allah Resûlü'nü ciddi biçimde anan müminlere, zamanla, O'nun tabiatıyla bütünleşme gibi büyük bir mazhariyet bahşedilebilir. Bununla birlikte salât ve selâm, Efendimiz tarafından sevilmenin de en büyük vesilelerindendir.

Efendimiz'i salât ve selâmlarla sık sık anan bir müminin kalbi, böyle yapmayanlara nispetle elbette daha canlı ve daha istikametlidir.

Hz. Peygamber'e salât ve selâm etmek, O'nu bizlere lütfettiği için Allah Teâlâ'ya minnetle yönelmek, Yüceler Yücesi'ne teşekkür etmektir.

Salavât, Allah Resûlü'nü rüyada ve hatta yakaza denilen uyanık bir hâlette iken görmeye vesile olabilir.

Hz. Ebûbekir (radıyallahu anh)'a nispet edilen bir söze göre salavât, günahları yok edici özelliğe sahip olup, köle azat etmekten daha faziletlidir.[140]

---

140 Kadı İyaz, Şifa, 2, 82.

Dördüncü Bölüm

SALAVÂTNAME

SALAVÂTNAME

Allah Teâlâ'nın bizzat yaptığı, meleklerin yaptıklarını haber verdiği ve müminlere de yapmalarını emrettiği salât ü selâma, müminler çok büyük bir değer atfetmiş ve önsözde ifade edildiği üzere, ümmet, Peygamber sevgisinden hareketle bir *Salavât Medeniyeti* kurmuştur.

Her hak dostu, Efendimiz'i (sallallahu aleyhi ve sellem) kendi sevgi, saygı, seziş ve duyuşlarına göre anmış, O'na olan bağlılığını, O'nun büyüklüğünü ifade etmiş, bir âşıkın maşukuna en güzel ifadelerle seslenmesi gibi hatta onun da önünde ve ötesinde, Allah Resûlü'ne seslenmişlerdir. Bu sesleniş ve haykırışlar, müminler tarafından çok yakın bir şekilde takip edilmiş ve onlar bu salavât medeniyetini günümüze kadar çok canlı bir şekilde devam ettirmişlerdir. Namazların akabinde yapılan salavâtlar, günde belirli sayıda yapılan salât ve selâmlar ve dua mecmualarından bazı örneklerini aktaracağımız salât ü selâmlarla Müslümanlar, Sevgili Peygamberlerini hayır ve minnetle yâd etmişlerdir.

Bu başlık altında çeşitli salât ve selâmlar üzerinde duracak, onlarla alâkalı yapılan yorum ve yaklaşımları ele alacağız. Böylelikle,

Salavâtname adını koyduğumuz bu bölümde salavât medeniyetinin zenginlik ve enginliğini gözlere ve gönüllere arz edeceğiz.

İbrahimî Salât

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَعَلٰى اٰلِ مُحَمَّدٍ كَمَا صَلَّيْتَ عَلٰى إِبْرٰهِيمَ
وَعَلٰى اٰلِ إِبْرٰهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ.

اَللّٰهُمَّ بَارِكْ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَعَلٰى اٰلِ مُحَمَّدٍ كَمَا بَارَكْتَ عَلٰى إِبْرٰهِيمَ
وَعَلٰى اٰلِ إِبْرٰهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ.

Allah'ım! İbrahim'e ve âline rahmet ettiğin gibi Muhammed'e ve âline de rahmet et. Şüphesiz sen övülmeye layık ve yücesin. Allah'ım! İbrahim'in âline hayır ve bereket lutfettiğin gibi Muhammed'e ve âline de hayır ve bereket ihsan et. Şüphesiz sen övülmeye layık ve yücesin.[141]

Namazlarda zikredilen şekliyle aktarılan bu salâtın farklı versiyonları da mevcuttur. Örneğin Efendimiz'in okuma yazma bilmiyor olmasının ifadesi olan "ümmî" kelimesi ile O'nun hanımları ve neslinin de dahil edildiği bir benzer salât ü selâm şöyledir:

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى مُحَمَّدٍ عَبْدِكَ وَ رَسُولِكَ النَّبِيِّ الْأُمِّيِّ وَعَلٰى اٰلِ مُحَمَّدٍ وَ
أَزْوَاجِهِ وَ ذُرِّيَّتِهِ كَمَا صَلَّيْتَ عَلٰى إِبْرٰهِيمَ وَعَلٰى اٰلِ إِبْرٰهِيمَ وَ بَارِكْ عَلٰى
مُحَمَّدٍ النَّبِيِّ الْأُمِّيِّ وَعَلٰى اٰلِ مُحَمَّدٍ وَ أَزْوَاجِهِ وَ ذُرِّيَّتِهِ كَمَا بَارَكْتَ عَلٰى
إِبْرٰهِيمَ وَعَلٰى اٰلِ إِبْرٰهِيمَ فِي الْعَالَمِينَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ.

Allah'ım! Senin kulun ve elçin olan ümmî peygamber Muhammed'e ve O'nun âline, zevcelerine ve zürriyetine de salât

141 Buhârî, Deavât, 32.

ve selâm eyle. Tıpkı İbrahim'e ve onun âline salât ve selâm ettiğin gibi. Ümmî peygamber Muhammed'e ve O'nun âline, zevcelerine ve zürriyetine bereketler ihsan eyle. Tıpkı bütün âlemler içerisinde İbrahim'e ve onun âline bereketler ihsan eylediğin gibi.[142]

Hanefi âlimleri namazlarda okunmak üzere ilk zikredilen salavâtı tercih etmişlerdir.

Üzerinde durmak istediğimiz ikinci husus Hz. Peygamber'in adı anılırken başına "Efendimiz" mânâsına gelen *Seyyidina* kelimesinin gelip gelmeyeceğidir. Rivayetlerde geçmediği için genelde bu kelime kullanılmamaktadır. Bununla birlikte bazıları edep yönüyle bu kelimeyi zikretmenin daha faziletli olacağını söylemişlerdir. Bunlar "Namazda Bana efendilik nispetinde bulunmayın." şeklindeki bir ifadenin de Efendimiz'e ait bir cümle olmadığını ifade etmişlerdir.

Daha önce de değinildiği üzere bizzat Efendimiz talim ettikleri için bu salavât, salât ü selâmların en faziletlilerinden sayılmaktadır. Öyleki, birisi en faziletli salât ü selâmı yapacağına dair yemin etse ve sonrasında bu salavâtı yapsa, sözünü yerine getirmiş, yemininde yalancı durumuna düşmemiş olur.

Burada bütün salât ve selâmlarla alâkalı genel bir mevzua da değinmek istiyoruz. Salâtü selâmdan bahseden çalışmaların çoğunda bazı rakamlar zikredilmekte, "şu kadar salât okunursa şöyle olur" üslubunda ifadeler yer almaktadır. Bunlar sahih hadise dayanmamakla birlikte Hak dostlarının keşif ve ilham yoluyla aldıkları, Yüce Allah ile olan irtibatları neticesinde elde ettikleri rakamlardır ve bunların bir önemi vardır. Bu bölümde zikredeceğimiz salât ü selâmların bazılarıyla alâkalı yorumlarda geçen rakam ve sayıların bu açıdan değerlendirilmeleri gerekmektedir. Yani onlar bizzat Hz. Peygamber tarafından tavsiye edilmemekle birlikte büyük zatların dikkat ve takip ettikleri kriterler cümlesindendir; bunlara tamamen asılsızdır deyip önemsememek kesinlikle yanlış olur.

---

[142] Buhârî, Deavât 33, Enbiya 8; Müslim, Salât 65, 66, 69.

Örneğin bu salavâtla alâkalı olarak bin defa okunduğunda Hz. Peygamber'in rüyaları teşrif edeceğine dair rivayetler vardır.

Salavât-ı İbn Beşiş

اَللَّهُمَّ صَلِّ عَلٰى مَنْ مِنْهُ انْشَقَّتِ الْأَسْرَارُ وَانْفَلَقَتِ الْأَنْوَارُ وَفِيهِ ارْتَقَتِ الْحَقَائِقُ وَتَنَزَّلَتْ عُلُومُ اٰدَمَ فَأَعْجَزَ الْخَلَائِقَ وَلَهُ تَضَائَلَتِ الْفُهُومُ فَلَمْ يُدْرِكْهُ مِنَّا سَابِقٌ وَلاَ لاَحِقٌ

فَرِيَاضُ الْمَلَكُوتِ بِأَزْهَارِ جَمَالِهِ مُونِقَةٌ وَحِيَاضُ الْجَبَرُوتِ بِفَيْضِ أَنْوَارِهِ مُتَدَفِّقَةٌ وَلاَ شَيْءَ إِلاَّ وَهُوَ بِهِ مَنُوطٌ، إِذْ لَوْلاَ الْوَاسِطَةُ لَذَهَبَ كَمَا قِيلَ الْمَوْسُوطُ صَلاَةً تَلِيقُ بِكَ مِنْكَ إِلَيْهِ كَمَا هُوَ أَهْلُهُ، اَللَّهُمَّ إِنَّهُ سِرُّكَ الْجَامِعُ الدَّالُّ عَلَيْكَ وَحِجَابُكَ الْأَعْظَمُ الْقَائِمُ لَكَ بَيْنَ يَدَيْكَ اَللَّهُمَّ أَلْحِقْنِي بِنَسَبِهِ وَحَقِّقْنِي بِحَسَبِهِ وَعَرِّفْنِي إِيَّاهُ مَعْرِفَةً أَسْلَمُ بِهَا مِنْ مَوَارِدِ الْجَهْلِ وَأَكْرَعُ بِهَا مِنْ مَوَارِدِ الْفَضْلِ وَاحْمِلْنِي عَلٰى سَبِيلِهِ إِلٰى حَضْرَتِكَ حَمْلاً مَحْفُوفاً بِنُصْرَتِكَ

وَاقْذِفْ بِي عَلَى الْبَاطِلِ فَأَدْمَغَهُ وَزُجَّ بِي فِي بِحَارِ الْأَحَدِيَّةِ وَأَغْرِقْنِي فِي عَيْنِ بَحْرِ الْوَحْدَةِ حَتّٰى لاَ أَرٰى وَلاَ أَسْمَعَ وَلاَ أَجِدَ وَلاَ أُحِسَّ إِلاَّ بِهَا وَاجْعَلِ اللّٰهُمَّ الْحِجَابَ الْأَعْظَمَ حَيَاةَ رُوحِي وَرُوحَهُ سِرَّ حَقِيقَتِي وَحَقِيقَتَهُ جَامِعَ عَوَالِمِي بِتَحْقِيقِ الْحَقِّ الْأَوَّلِ يَا أَوَّلُ يَا اٰخِرُ يَا ظَاهِرُ يَا بَاطِنُ اسْمَعْ نِدَائِي بِمَا سَمِعْتَ بِهِ نِدَاءَ عَبْدِكَ زَكَرِيَّا عَلَيْهِ السَّلاَمُ وَانْصُرْنِي بِكَ لَكَ وَأَيِّدْنِي بِكَ لَكَ وَاجْمَعْ بَيْنِي وَبَيْنَكَ وَحُلْ بَيْنِي وَبَيْنَ غَيْرِكَ، اَللّٰهُ، اَللّٰهُ، اَللّٰهُ

﴿إِنَّ الَّذِي فَرَضَ عَلَيْكَ الْقُراٰنَ لَرَادُّكَ إِلٰى مَعَادٍ﴾ ﴿رَبَّنَا اٰتِنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً وَهَيِّئْ لَنَا مِنْ أَمْرِنَا رَشَداً﴾

Allah'ım! Salât eyle Hz. Muhammed'in mübarek varlığına ki bütün sırlar O'nun hakikatından çağlayıp yayılmış, bütün nurlar O'nun hakikatından doğup aydınlanmış, hakikatlar O'na yükselip birleşmişler, insanlığa has kılınmış ilimler O'na inmiş, O bütün yaratılmışları her bakımdan aciz bırakmış, idrakler O'nun karşısında pek küçük kalmış, bizden gelmiş gelecek hiç kimsenin idraki O'na erişememiştir.

O öyle bir hakikattır ki melekût âleminin bahçeleri, cemalinin çiçekleriyle güzel, ceberût âleminin havuzları, nurlarının feyziyle dolup taşmıştır. "Eğer vasıta olmasaydı, varlığı vasıtaya muhtaç olan var olmazdı." denildiği üzere varlığı O'nun varlığına bağlı olmayan hiçbir şey yoktur.

Öyle salât eyle O'nun mübarek varlığına ki bu Senden O'na ulaşan, O'nun sahip bulunduğu mertebeye layık ve ancak Senin şanına yakışır bir salât olsun.

Allah'ım! O, Senin tüm hakikatları kendinde toplayan ve Sana ulaştıran sırrındır, huzurundan her daim var olan en büyük vasıtandır.

Allah'ım! Beni O'nun nesebine dahil et, O'nun sahip bulunduğu ahlâk ile ahlâklandır. Bana O'nu öyle bildir ki ben bu bilme ile cehaletin bütün uğraklarından kurtulayım ve fazilet pınarlarından yudumlayayım. Beni O'nun yolu üzere Senin yardım ve desteğinle çepeçevre bir şekilde yine Senin katına yönelt. Beni batıl üzerine öyle bir indir ki ben batılı hükümsüz kılayım.

Beni mutlak birliğinin sonsuz denizleri içine daldır. Beni tevhid hakkındaki beşeri zorluklardan ve varlık kayıtlarından kurtar. Beni birlik denizine batır ve ben sadece onunla göreyim, sadece onunla işiteyim, sadece onunla bulayım ve hissedeyim.

Allah'ım! En büyük vasıtan olan Hz. Muhammed'i ruhumun hayatı, ruhunu sırrımın hakikatı kıl, hakikatının ise Senin

ilk zuhuruna tahakkuk bulmakla bütün âlemlerimi ihata edici bir hakikat olmasını nasip eyle.

Ey her şeyin aslı ve öncesiz olan Evvel! Ey her şeyin varacağı nihayeti tayin eden, sonsuz kılan Âhir! Ey her şeyde isimleriyle kendini gösteren Zâhir! Ey zatıyla her şeyden gizli ve her şeyin iç yüzüne hâkim olan Bâtın! Kulun Zekeriya'nın duasını işitip kabul ettiğin gibi benim duamı da işit.

Bana Seninle ve Senin için yardım et. Beni Seninle ve Senin için destekle. Benimle Senin aranı birleştir. Benimle Senden başka her şeyin arasına gir.

Allah! Allah! Allah!

"Kur'ân'ın temsil ve tebliğini Sana farz kılan Allah, muhakkak ki Seni vaat ettiği yere geri döndürecektir."[143]

"Ey Rabbimiz! Bize katından hususi bir rahmet ver ve işimizde muvaffakiyet nasip eyle.[144]

İbn Beşiş hazretlerinin bu salâtı üzerinde titizlikle durulmuş, onlarca şerh yazılmıştır. İbn Meşiş diye de anılan bu zat Fas sınırları içerisinde yaşamış ve otuzlu yaşlarında iken 622/1225 yılında vefat etmiştir.[145] Hayatına dair detaylı bilgi bulunmayan, fakat İslâm maneviyatına derin tesir bırakan bir zattır. Onun en büyük hizmetleri, üzerinde durduğumuz salavâtı ve talebesi Ebu'l Hasan eş-Şazelî'yi İslâm dünyasına kazandırmasıdır diyebiliriz.

İbn Beşiş, insanlardan uzak yaşamayı tercih etmiş bir zattır. Kendi tesis ettiği bir tariki yoktur. Müridi eş-Şazelî dışında birilerini yetiştirdiğine dair bir bilgi de mevcut değildir. Tasavvuf terminolojisine göre ifade edilecekse o, tam bir istiğna insanıdır.

---

143 Kasas, 28/85.

144 Kehf, 18/10.

145 *Beşiş* kelimesi, "yüz, çehre, güleryüz" gibi mânâlara gelmektedir. İbn Acibe'nin verdiği bilgiye göre bu kelimedeki *be* harfi *mim* harfine dönüşmüş ve "dost, yardımcı, üstad ve hikmet sahibi kişi" anlamlarına gelen *Meşiş* künyesi meşhur olmuştur.

Allah'tan başka hiçbir varlığa ihtiyaç duymama, beklentiye girmeme, onun olağan hâlidir. Bir başka deyişle o, Allah ile zengindir.

Bu büyük Hak dostuna ait salavâtın ilham eseri olduğunda ittifak vardır. Salavâtının insanı ruhen geliştirdiği, hakikate gözünün açılmasına yardımcı olduğu, manevi terakkiye her yönden katkı sağladığı kabul edilmiştir. Onun salavâtında, hakikat adına ifade edilebilecek olanlar en güzel şekilde seslendirilmiştir.

Maneviyat kültüründe fikir ile zikrin arasında çok sıkı bağ bulunmaktadır. Okunan duaların, takip edilen virdlerin, yapılan ibadetlerin insanın kalbi ve ruhi hayatını imar edip geliştirdiğine şüphe yoktur. Zikir ihmal edilmediği, fikir zikre eşlik edebildiği nispette manen terakki müyesser olmaktadır. Dil, kalbin duyuş ve sezişlerini seslendirebiliyorsa, işte o zaman zikir kâmil mânâda eda ediliyor demektir. Zikrin ve mevzumuz olan salavâtın bu mânâda yerine getirilişi ve zamanla bir meleke hâline gelmesi hatta bir hayat tarzına dönüşmesi, maksadın tahsili adına çok önem arzetmektedir. Bu bakımdan salavâtı okurken, konsantrasyonu yakalama gayreti içinde olmalı, yorucu da olsa böyle bir performans sergilemeden geri durulmamalıdır.

Salât-ı Müncie[146]

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلٰى اٰلِ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ صَلَاةً تُنْجِينَا بِهَا مِنْ جَمِيعِ الْأَهْوَالِ وَالْاٰفَاتِ وَتَقْضِي لَنَا بِهَا جَمِيعَ الْحَاجَاتِ وَتُطَهِّرُنَا بِهَا مِنْ جَمِيعِ السَّيِّئَاتِ وَتَرْفَعُنَا بِهَا عِنْدَكَ أَعْلَى الدَّرَجَاتِ وَتُبَلِّغُنَا بِهَا أَقْصَى الْغَايَاتِ مِنْ جَمِيعِ الْخَيْرَاتِ فِي الْحَيَاةِ وَبَعْدَ الْمَمَاتِ، اٰمِينَ يَا مُجِيبَ الدَّعَوَاتِ وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

146 Bu salât ve selâm, *salâten tüncînâ* diye de bilinir. *Müncie* kelimesi, *necat* kelimesinden türeyip "kurtarıcı" mânâsına gelmektedir.

Allah'ım! Efendimiz Muhammed'e (sallallahu aleyhi ve sellem) *ve O'nun ehl-i beytine salât et. Bu salâvat o derece değerli olsun ki: Onun hürmetine bizi bütün korku ve belalardan kurtarsın. Bizim ihtiyaçlarımızı o salavât hürmetine yerine getirsin, bizi bütün günahlardan bu salâvat hürmetine temizlesin, o salâvat hürmetine bizi derecelerin en üstüne yüceltsin, o salâvat hürmetine hayatta ve öldükten sonra düşünülebilecek bütün hayırlar konusunda gayelerin en sonuna kadar ulaştırsın. Ey dualara icâbet eden Allah'ım! Bu isteklerimizi kabul et. Bütün hamdler ve övgüler Âlemlerin Rabbi Allah'adır.*

Bu salât ü selâmla alâkalı olarak Hasan bin Ali el-Esvânî, "Kim, önemli bir işi veya bir sıkıntısı münasebetiyle bu salavâtı 1000 defa okursa, Allah Teâlâ onun sıkıntılarını giderir, arzu ettiklerine ulaştırır." demiştir. Yine 1000 defa yapıldığında felç olanlara şifa vesilesi olacağı, veba ve benzeri bulaşıcı hastalıklar zamanında okuyanın bir nevi karantina altına girip bu tür hastalıklardan emin ve emniyet içerisinde kalacağı rivayet edilmiştir. 1000 defadan fazla okumanın deniz yolculuğunda Allah'ın izniyle batmaya mani olacağı ve 500 defa söylenmesi durumunda zenginliğe nâil olunacağına dair de haber ve müjdeler bulunmaktadır. Bunlar müşahede ve tecrübeyle sabittir.[147]

Gerçekten de bu salât ü selâma devam edilmesi durumunda Allah'ın izniyle belalardan emin olunacağı, musibetlere perde olacağı, maksatların hasıl olacağına dair kuvvetli bir inanç vardır. Bazı yaşanmış hadiseler bu inancı destekler niteliktedir. Örneğin Salih Musa ed-Darîr başından şöyle bir hadisenin geçtiğini anlatır:

"Rüzgârlı bir günde gemiye binmek zorunda kalmıştım. Fırtına öyle arttı ki batacağımızı zannettik. Ben tam o anda uykuya daldım. Rüyamda Peygamber Efendimiz'i gördüm. O (sallallahu aleyhi ve sellem) gemidekilere 1000 defa Salât-ı Müncie'yi

---

147 Yusuf bin İsmail en-Nebhânî, *Efdalü's-Salât alâ Seyyidi's-Sâdât*, 77.

okumalarını söylememi emretti. Ben uyanınca rüyamı insanlara anlattım. Biz 300 kadar o salavâtı getirdik. Allah da bizi o dehşet anlarından kurtardı."

Arif Muhammed Hakkı Efendi, 4000 ile 12000 arasında farklı üslûp ve muhteviyatta salavât olduğunu, bunların müminlerin Allah Resûlü ile olan irtibatlarına göre farklılık arzettiğini, bazılarının daha öne çıktığını ifade eder. Ona göre insanlar, salât ü selâmlardan maddi manevi çok istifade etmiş, birçok esrara vakıf olmuşlardır. Bazılarının okunması, sıkıntıların bitmesi ve arzulanan şeylerin tahsilinde vesilelik yapmaktadır. Salât-ı Müncie de bunlardandır.[148]

Burada yeri gelmişken önemli bir hususa dikkatleri çekmek istiyoruz. Normalde bütün çeşitleriyle ibadetler Allah için yapılır, neticesi ahirette görülür. Tabiri diğerle, ibadetler ve bütünüyle kulluk dünyevî hiçbir çıkar ve menfaate alet edilmemelidir. Bu, böyle olmakla birlikte bazen dinî hüviyet taşıyan Kur'ân okumak, dua etmek ve bahis mevzuumuz olan salât ü selâmda bulunmak, dünyaya ait birtakım faydaları da kendilerinde barındırırlar. Onların bu yanlarından istifade etmek, bunları dünyevî çıkar olarak kullanmak mânâsına gelmez. Asr-ı Saadet'ten iki örnekle konuyu zihinlere yaklaştıralım:

Nebi'nin (sallallahu aleyhi ve sellem) arkadaşlarından bir grup, bir kabileye uğramıştı. Bu kabile halkı, ashabı ağırlayıp misafir etmediler. O sırada kabilenin reisini yılan soktu. Bunun üzerine kabile sakinleri sahabeye gelerek, "Sizde ilaç veya tedavi yapan birisi var mı?" diye sordular. Sahabe "Evet, ama siz bizi misafir bile etmediniz; bize bir şeyler hazırlamadıkça size yardım etmeyiz." dediler. Bunun üzerine kabile sakinleri sahabeye bir miktar koyun eti hazırladılar. Sonra onlardan birisi hasta üstüne Fatiha Sûresi'ni okumaya başladı. Adam sanki kendisine hiçbir şey olmamış gibi derhâl ayağa kalktı. Oradan

148 Aynı yer.

ayrıldıktan sonra Peygamberimize (sallallahu aleyhi ve sellem) varıncaya kadar bunu yememeye karar verdiler. Bilahare varınca da olayı anlattılar. Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem) okuyana, "Fatiha'nın şifa olduğunu nereden biliyorsun?" dedi ve sonra "Yiyiniz! Bana da bir pay ayırınız." buyurdu.[149]

İkinci misali Efendimiz şöyle ifade etmişlerdir:

"Bir zamanlar üç kişi yolda giderlerken kendilerini yağmur tuttu, dağda bir mağaraya sığındılar. Arkasından mağaranın ağzına dağdan bir kaya düştü ve onları mağaraya hapsetti. Bunun üzerine birbirlerine, "Bakın! Allah için salih amel işlediyseniz o ameller vasıtasıyla Allah'a dua edin. Ola ki Allah bu kayayı sizden açar." dediler. İçlerinden biri söze başladı:

"Allah'ım! Benim ihtiyar ana-babamla, bir karım ve küçük çocuklarım vardı. Onlara iyi bakardım. Hayvanlarımı getirdiğim vakit süt sağar, önce anne babama sonra da çocuklarıma içirirdim. Bir gün uzaklara gittiğimden dolayı geç saatlerde eve varabildim. Geldiğimde ise onları uyumuş buldum. Derhâl her zamanki gibi süt sağdım, kabı getirerek başları ucunda beklemeye başladım. Onları uykularından uyandırmaya kıyamıyor, çocuklara da onlardan evvel süt vermekten çekiniyordum. Çocuklar ayaklarımın dibinde bağırışıyorlardı. Bu hâl fecir vaktine kadar devam etti. Onlar uyanınca ben de önce onları doyurdum. Kalanını da biz içtik. Bunu Senin için yaptım. Eğer bu yaptığım gerçekten Senin için idiyse bu kayadan bize bir miktarını arala da ondan gökyüzünü görelim." dedi. Bunun üzerine Allah, kayanın bir miktarını araladı ve oradan gökyüzünü gördüler.

Diğeri şunları söyledi: "Allah'ım! Bir amca kızım vardı. Bir erkek bir kadını ne kadar sevebilirse ben de onu o kadar seviyordum. Ona sahip olmak istedim. Fakat o arzu etmedi. Bir yıl kıtlık olmuştu. Çıkıp geldi. Kendisini bana teslim etmek şartıyla

[149] Buhârî, İcare, 16; Müslim, Selâm, 65.

ona 100 altın verdim. Kabul etti. Ona tam sahip olacağım zaman "Allah'tan kork! Dinin uygun görmediği bir yolla beni elde etme!" dedi. Ben, çok sevip arzu etmeme rağmen kendisinden uzaklaştım, verdiğim altınları da geri almadım. Bunu Senin için yaptım. Eğer öyleyse kayanın bir kısmını bize aç, bizi kurtar." dedi. Allah Teala da onlara (bir miktar daha) açtı.

Öteki insan ise şöyle yalvardı: "Allah'ım! Ben bir ölçek pirince bir çırak tutmuştum. İşini bitirdiği vakit "Bana hakkımı ver!" dedi. Ben de kendisine ölçeğini arz ettim. Fakat o bunu kabul etmedi. Ben de ona ait pirinci ektim. Zamanla bu pirinçten çobanlarıyla birlikte bir sürü sığır elde ettim. Uzun bir süre sonra adam çıkıp geldi ve bana "Allah'dan kork da benim hakkıma zulmetme!" diyerek hakkını istedi. Ben, "Çobanlarıyla beraber şu sığırların hepsi senin" dedim. (Bana) "Allah'dan kork! Benimle alay etme!" dedi. Ben, "Seninle alay etmiyorum. Bu sığırları çobanlarıyla birlikte al!" dedim. O da aldı, götürdü. Bunu Senin için yaptım. Eğer bunu senin rızan uğruna yaptı isem bize (kayanın) kalan kısmını da aç!" dedi. Bunun üzerine Allah kalan kısmı da açtı, çıkıp gittiler."[150]

Bu iki vaka da gösteriyor ki -daha başka örnekler de verilebilir- müminler, ahiretlerini kazanma adına yaptıkları salih amellerinden burada da faydalanabilmektedirler. Kur'ân zaten kendisinin şifa olduğunu bildirmektedir. *Şifa* kelimesi dünyevîdir. Burada onun tezahürleri olmalıdır. Kalbi sağlam tutup Allah rızası için Kur'ân okumak, bu arada Kelamullah'ın bu yönünden istifade etmek, ahirete ait getiriyi burada tüketmek demek değildir. Yani insanın yapmaya muvaffak olduğu bir salih amelini vesile kılıp isteyeceğini yine Yüce Yaratıcı'dan istemesinde herhangi bir sakınca yoktur. Yeter ki Hak hoşnutluğu göz ardı edilip tamamen dünyevî bir maksada dönülmüş olunmasın.

---

150 Buhari, Edeb, 5; Müslim, Kitabu'r-Rikak, 100.

Salât-ı Tefrîciye

اَللّٰهُمَّ صَلِّ صَلاَةً كَامِلَةً وَسَلِّمْ سَلاَماً تَامّاً عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ الَّذِي تَنْحَلُّ
بِهِ الْعُقَدُ وَتَنْفَرِجُ بِهِ الْكُرَبُ وَتُقْضٰى بِهِ الْحَوَايِجُ وَتُنَالُ بِهِ الرَّغَائِبُ وَحُسْنُ
الْخَواتِمِ وَيُسْتَسْقَى الْغَمَامُ بِوَجْهِهِ الْكَرِيمِ وَعَلٰى اٰلِهِ وَصَحْبِهِ فِي كُلِّ لَمْحَةٍ
وَنَفَسٍ بِعَدَدِ كُلِّ مَعْلُومٍ لَكَ

Allah'ım! Bizim Efendimiz Muhammed'e (sallallahu aleyhi ve sellem) *kusursuz bir salât ve rahmet, mükemmel bir selâm ve selâmet vermeni diliyoruz. O Peygamber ki, O'nun hürmetine düğümler çözülür, sıkıntılar ve belalar onun hürmetine açılıp dağılır, hâcet ve ihtiyaçlar O'nun hürmetine yerine getirilir. Maksatlara O'nun hürmetine ulaşılır, güzel sonuçlar O'nun hürmetine elde edilir. O'nun şerefli yüzü hürmetine yağmur yüklü bulutların yağmurlarını sağanak sağanak yağdırmaları umulur. Allah'ım! O'nun ehl-i beytine, ashabına da göz açıp kapama zamanı kadar (her an) her nefes alacak zamanda sana malum olan varlıklar sayısınca salât et.*

Bu salât ü selâmda evvela Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi ve sellem) layık, kusursuz bir salât ve selâmın yapılması Yüce Allah'tan rica edilmektedir. Sonrasında da Efendimiz'in Hak katındaki değerine farklı açılardan nazar edilmektedir. Cenâb-ı Hak, adeta yaptığı ve yapacağı her şeyi Resûlü'nün hürmetine bağlamıştır. Sanki her şey, "Sen olmasaydın kâinatı yaratmazdım." şeklinde hadis olarak da rivayet edilen bir güzel sözün mazharı, yaratılış ağacının hem tohumu hem de meyvesi olan Efendimiz'le alâkalıdır. Örneğin Allah Teâlâ bir kulunun sıkıntısını giderecekse bunu Resûlü'nün hatırına yapmakta, birilerinin ihtiyaçlarını yerine getirecekse bunu da yine Yüce Nebî için yerine getirmektedir. Cenâb-ı Hak, Habibi'nin adı anıldı diye insanlara istediklerini

vermekte, semanın kapılarını açıp onlara rahmetini yağdırmakta, yeryüzüne bereketin her türlüsünü ihsan etmektedir.

Tefrîc kelimesi "herhangi bir sıkıntı ve zorluktan birisini kurtarmak, problemini gidermek" mânâsında bir mastardır. İhlâsla okunduğunda bu salât ü selâmın da böyle bir tesiri Allah'ın izniyle vardır.

İmam Kurtubî, "Kim bu salâta her gün 41 veya 100 defa veya hut daha fazla devam ederse, Allah Teâlâ o insanın gamını kederini giderir, sıkıntı ve zarar gördüğü şeylerden onu kurtarır, işlerinde kolaylık ihsan eder, esrarını nurlandırır, değerini yüceltir, hâl ve davranışlarını güzelleştirir, rızkını genişletir, bütün hayır ve hasenât kapılarını ona ziyadesiyle açar. Yaşadığı döneme ait kötü olaylardan ve açlık fakirlik gibi sıkıntılardan onu emin kılar, kalblere onu sevdirir, kendisinden bir şey istediğinde onu lütfeder." demiş ve bütün bunların bu salât ü selâma aralıksız devam edenlere müyesser olacağına dikkatleri çekmiştir.

Bu salavâtın yapılması, Yüce Allah'ın hazinelerine ulaştıran kapının anahtarı gibidir. Cenâb-ı Hak, bu anahtarı kullanan kullarına murad ve takdiri büyüklüğünde ihsanlarda bulunur. Allah Teâlâ'nın bu salavât hürmetine ihsanlarda bulunduğu veya sıkıntıları giderdiği asırlar boyunca tecrübe edilegelmiştir.

İmam Nebhânî, "Müminler taleplerinin yerine getirilmesini veya sıkıntılarının giderilmesini arzu ettiklerinde bir mecliste toplanır, 4444 defa bu salavâtı okurlar ve istediklerine hızlı bir şekilde nâil olurlardı." demektedir.

İmam Kurtubî de bu salavâtın 4444 kere okunmasını ve Efendimiz'e tevessülde bulunup Yüce Allah'a teveccüh edilmesini salık vermiştir.

İmam Deynurî bu salât ü selâmı, namazların arkasından 11 defa okuyanın veya vird hâline getirip her gün aksatmadan söyleyenin

rızkının kesilmeyeceğini, dünyevî uhrevî yüksek mertebelere erişeceğini ifade etmiştir. Sabah namazından sonra 41 defa söylenmesi durumunda murada nâil olunacağı sözü de yine ona aittir.

Yine bu salavâtın 100 defa okunması hâlinde istenilenin ötesinde nimetlere mazhar olunacağı ifade edilmiştir. Sırların keşfi için 333 defa bu salât ü selâmın yapılması tavsiye edilmiş, 1000 defa okunduğunda ise gözlerin görmediği, kulakların işitmediği, insanın aklına hayaline gelmeyen nimetlerin bahşedileceği söylenmiştir.

İbn Hacer el-Askalânî de bu rakamlara "Tesirin sebebinde bir iksir" olduğunu söyleyerek dikkatleri çekmiştir.

Daha önce de değinildiği üzere, bu rakam ve sayıları bizzat Efendimiz'le irtibatlandırmak, O'nun bir sünneti gibi algılamak doğru değildir. Bunlar Hak dostlarının değişik hâlet-i ruhiyeleri esnasında, rüyada, yakazaten, uyku ile uyanıklık arasında, ilham vasıtasıyla veya keşfen elde ettikleri sırlı parolalardır. Bunlar adeta rahmet hazinesinin kilidini açan anahtarın dişleri, şifreleri hükmündedirler. Salâtü selâmların disipline edilmesi açısından da böyle bir yaklaşıma ihtiyaç vardır.

Elbette salât ü selâm getiren her mümin, bir defa söylemiş olsa bile, bundan istifade eder, nasiplenir. İlâhî emri yerine getirmiş, Efendimiz'i kendisinden haberdar etmiş olur. Ancak kâmil mânâda istifade edebilmesi, maksadın tam tahakkuku, büyüklerin yaptığı müjdelere mazhariyet için sayılara hassasiyet gösterip riayet etmek lüzumludur.

Bu hususu sahih sünnette geçen rakamları ifade ederek teyit edebiliriz. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) bazı ibadetlerle alâkalı olarak rakamları nazarlara sunmuştur. Örneğin O, cemaatle kılınan namazın, yalnız kılınan namazdan 25 veya 27 kat daha

sevaplı ve faziletli olduğunu ifade etmiş,[151] namazların akabinde söylenilen Sübhanallah, Elhamdülillah ve Allahuekber'in 33'er defa söylenmesi gerektiğini beyan buyurmuştur.[152] Ayrıca İhlâs Sûresi'nin Kur'ân'ın üçte biri sevabına eşit olduğunu söylemesi[153] de aynı kategoride değerlendirilebilir. Bu hadisler gösteriyor ki rakamların bir yeri ve kıymeti vardır. Onları dindeki yerlerini değiştirmeden, oldukları gibi anlayıp amel etmek güzeldir. İfrat ve tefrite düşmeden, büyüklerin dediklerini, onların dedikleri çizgiyi koruma hassasiyetiyle yerine getirmek en doğru ve evlâ olandır.

Salât-ı Tıbbıye

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ، طِبِّ الْقُلُوبِ وَدَوَائِهَا وَعَافِيَةِ الْأَبْدَانِ وَشِفَائِهَا وَنُورِ الْأَبْصَارِ وَضِيَائِهَا وَعَلٰى اٰلِهِ وَصَحْبِهِ وَسَلِّمْ.

Allah'ım! Kalblerin tabibi ve devası, bedenlerin afiyeti ve şifası, gözlerin nuru ve ziyası olan Hazreti Muhammed'e, ailesine ve ashabına salât ve selâm eyle.

Bu salât ü selâma "şifa salavâtı" da denmektedir. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem), hem maddi hem de manevi yaraların dermanıdır. Âlemlere Rahmet Efendimiz, bu dünyada da ahirette de müminlerin yanında ve yardımındadır. O, her türlü kurtuluş için her zaman en büyük vesiledir. O'nun adı anıldığında Busîrî'nin ifadesiyle çürümüş kemikler bile dirilir. Bu salavât okunup Hz. Peygamber'in ismi yâd edilince – Allah Teâlâ'nın takdirine bağlı olarak – şifaya mazhar olunacağına dair olaylar anlatılagelmektedir. Buna inanmak ve gereğince amel etmek müminlere ait güzel bir özelliktir.

---

151 Buhârî, Ezân 30, Müslim, Salât 272.

152 Müslim, Mesâcid: 146; Ebû Dâvûd, Vitir: 2.

153 Buhârî, Fedailu'l- Kur'ân, 13; Tevhid 1.

Salât-ı Melevân

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلٰى اٰلِهِ كُلَّمَا اخْتَلَفَ الْمَلَوَانِ وَتَعَاقَبَ الْعَصْرَانِ وَكَرَّرَ الْجَدِيدَانِ وَاسْتَقْبَلَ الْفَرْقَدَانِ وَبَلِّغْ رُوحَهُ وَأَرْوَاحَ أَهْلِ بَيْتِهِ مِنَّا التَّحِيَّةَ وَالسَّلَامَ وَارْحَمْ وَبَارِكْ وَسَلِّمْ عَلَيْهِ وَعَلَيْهِمْ كَثِيرًا كَثِيرًا إِلَى يَوْمِ الْحَشْرِ وَالْقَرَارِ.

Allah'ım! Efendimiz Muhammed'e ve O'nun âline, gece ve gündüzün devamı, sabah ve akşamın birbirini takibi, gece ve gündüzün tekrar edip durmaları, Kutup Yıldızlarının karşılaşmaları süresince salât eyle. O'nun ve ehl-i beytinin ruhlarına bizlerden selâm ve esenlikler ulaştır. O'na merhamet eyle. O'nu mübarek kıl ve O'na haşr ve karar gününe kadar bol bol selâm eyle.

Bu salavâtta görüldüğü üzere zamana ait değişik aralıklar ifade edilerek Efendimiz'e yapılan salât ve selâmlar, sayı ve rakamların ötesine taşınarak sınırsızlaştırılmıştır. Gece ve gündüzün birbirlerini takip edip durmaları, kıyamete kadar salât ve selâmın kesintisiz devamının istenmesi bu mânânın farklı üslûp ve sembollerle anlatımıdır. Bu husus, başka salât ü selâmlarda da gözükmektedir. Örneğin "Saadet Salâtı" olarak bilinen bir salâtta,

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ عَدَدَ مَا فِي عِلْمِ اللهِ صَلَاةً دَائِمَةً بِدَوَامِ مُلْكِ اللهِ

"Allah'ım! İlmin kadarıyla Efendimiz'e salât ve selâm eyle. Allah'ım! Mülkün devam ettikçe Efendimiz'e salât ve selâm eyle" denmiştir. Cenâb-ı Hakk'ın ve ilmi ve mülkünün devamlılığı elbette sonsuzdur. Ebedî olan bir Zat'ın sıfatları ve O'na nispet edilen her şey de ebedîdir. Yüce Allah'ın ilmi, malûmâtı, hükümranlığı, uluhiyet ve rububiyeti sonsuz olduğundan ötürü, salât ve selâmlar O'na nispet edildiğinde sonsuzlaşmaktadır.

Bu salavâtın Cuma günleri 1000 defa okunmaya devam edildiğinde dünya ve ahiret saadetine vesile olacağı, zaten bunun için saadet salâtı olarak isimlendirildiği rivayet edilmiştir.

Yine aynı yaklaşımın göz önünde bulundurulduğu bir başka salâtta ise,

اَللَّهُمَّ صَلِّ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ عَبْدِكَ وَ نَبِيِّكَ وَ رَسُولِكَ النَّبِيِّ الْأُمِّيِّ وَعَلٰى اٰلِهِ وَ أَزْوَاجِهِ وَ ذُرِّيَّتِهِ وَ سَلِّمْ عَدَدَ خَلْقِكَ وَ رِضَا نَفْسِكَ وَ زِنَةَ عَرْشِكَ وَ مِدَادَ كَلِمَاتِكَ

“Allah’ım! Senin kulun, nebin, elçin olan ümmî Peygamber Muhammed’e, O’nun ehline, zevcelerine ve zürriyetine, yarattığın varlıklar adedince, Yüce Zat’ının rızası, arşının ağırlığı ve kelimelerinin mürekkebi kadar salât eyle” denmiştir.

Bu ifadelerde de dünyaya ait darlıktan çıkılmış, salât, Ezelî ve Ebedî Zat ile irtibatlandırılarak sonsuzlukla ilişkilendirilmiştir. Cenâb-ı Hakk’ın yarattıkları sonsuz denecek kadar çok sayıdadır. Bununla birlikte O’nun “Zat’ının rızası”, “arşının ağırlığı” gibi ifadeler rakamların ötesine taşan mânâlara sahiptirler. “Allah’ın kelimelerinin mürekkebi” ifadesi Kur’ân’a ait olup, “Eğer Allah’ın kelimelerini yazmak üzere dünyadaki bütün ağaçlar kalem olsaydı ve denizlere de yedi deniz daha katılıp bütün onlar da mürekkep olsaydı, bunlar tükenir yine de Allah’ın sözleri tükenmezdi. Allah, öyle Azîz, öyle Hakîmdir (üstün kudret, tam hüküm ve hikmet sahibidir)”[154] denilerek Yüce Yaratıcı’ya nispet edilen hususlar ebedîleştirilmiştir.

Manaları sayıların ötesine taşımakla alâkalı Saadet Asrı’nda cereyan eden bir olay vardır. Bir sabah namazı vaktinde Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem), Hz. Cüveyriye’nin (radıyallahu anhâ) yanına gelir. O vakitte Hz. Cüveyriye Cenâb-ı Hakk’ı zikredip tesbih ediyordur. Hz. Peygamber oradan ayrılmış birkaç saat sonra duha

154 Lokman, 31/27.

vaktinde tekrar yanına geldiğinde Hz. Cüveyriye'yi aynı hâl üzere bulunca, "Sen hâlâ seni bıraktığım hâl üzere misin?" diye sorar. "Evet" cevabını alınca da şöyle buyurur:

"Dört kelime var ki sen onları üçer defa söylersen gün boyunca yaptığın bütün tesbih ü takdisler ağırlığınca sevap elde edersin. Bunlar

سُبْحَانَ اللهِ وَ بِحَمْدِهِ عَدَدَ خَلْقِكَ وَ رِضَا نَفْسِكَ وَ زِنَةَ عَرْشِكَ وَ مِدَادَ كَلِمَاتِكَ

Bütün kusur ve eksikliklerden, arıza ve kusurlardan münezzeh ve uzak olan Allah'ım! Yarattığın varlıklar adedince, Zat'ının rızası, arşının ağırlığı ve kelimelerinin mürekkebi miktarınca Sana hamd ederim.[155]

Evrâd u ezkâra ve bütünüyle ibadet ve hayırlı işlere karşı böyle bir yaklaşım ve niyet, insanı yaratılışı gereği içinde bulunduğu darlıktan kurtarıp kalıplarının dışına taşırır. Fani olan insan, niyetiyle ebedîleşir.

Dünya fani olduğu için, burada her şey hep bir darlık içerisinde cereyan eder. Bu darlık, ibadetlerde de kendisini gösterir. Bundan kurtulabilmek, amellere bir sonsuzluk urbası giydirebilmek ise ihlâs ve niyetle doğrudan alâkalıdır. Diğer taraftan, sınırlı ve ölümlü olan insanoğlu, sınırsız bir cenneti, ölümün hiç olmayacağı bir mutlu hayatı, Bâkî, Ezelî ve Ebedî Zat-ı Zülcelîl'in cemali bâ kemâlini müşahede etmeyi ister. Bu da yine ihlâs ve hâlis niyetle ancak mümkün olabilir.

Amellerdeki darlığı aşabilmek için konuyu örneklendirmeye çalışalım:

Diyelim ki gece vakti kalktık ve ibadete koyulduk. Sünnet olan hâliyle sekiz rekat teheccüd namazı kıldık. Sonra uykumuz geldi veya namaz kılma arzumuz bitti. Yani cismaniyetimiz olanca

---

155 Müslim, Zikr 79; Tirmizî, Deavât 117; Ebû Dâvûd, Salât 359; Nesâî, Sehv, 93

ağırlığıyla üzerimize abandı. İşte o anda "Ey benim Allah'ım! Ben bir yere kadar bir şeyler yapabiliyorum ama benim ulaşmak istediğim, muhtaç olduğum şeyler, Senin bana lütfedeceğin şeyleri peyleme açısından çok yetersiz. Benim ortaya koyduklarım benim darlığıma bağlıdır. Eğer bana daha geniş bir ömür verseydin, daha geniş imkânlar lütfetseydin, ben onların hepsini Senin yoluna dökerdim. Ben şurada bir namaza durdum. Eğer üzerimde şu cismaniyetin ağırlığı olmasaydı, tam bir konsantrasyon içerisinde sonsuza dek Senin huzurunda durmak, Senin hakkın, benim de vazifemdi. Yapamasam bile niyetim budur. Sen öylece kabul buyur Ya Rabbi!" dersek kendi darlığımızı aşmış ve o ibadete sonsuzluğun rengini çalmış oluruz.

Hemen her işinde böyle bir niyet derinliğine mazhar olabilenler, fenadan bekayı çıkarabilen talihli insanlardır. Allah Teâlâ, insanoğlunu kendi darlığına sıkışmış sınırlı amel ve ibadetleriyle değil, kalbinde beslediği sınırsız niyetine göre mükâfatlandıracaktır.[156]

Salât-ı Nur-i Yevmi'l-Kıyame

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ، بَحْرِ أَنْوَارِكَ وَمَعْدِنِ أَسْرَارِكَ وَلِسَانِ حُجَّتِكَ وَعَرُوسِ مَمْلَكَتِكَ وَإِمَامِ حَضْرَتِكَ وَطِرَازِ مُلْكِكَ وَخَزَائِنِ رَحْمَتِكَ وَطَرِيقِ شَرِيعَتِكَ اَلْمُتَلَذِّذِ بِتَوْحِيدِكَ إِنْسَانِ عَيْنِ الْوُجُودِ وَالسَّبَبِ فِي كُلِّ مَوْجُودٍ عَيْنِ أَعْيَانِ خَلْقِكَ اَلْمُتَقَدِّمِ مِنْ نُورِ ضِيَائِكَ صَلَاةً تَدُومُ بِدَوَامِكَ وَتَبْقَى بِبَقَائِكَ لَا مُنْتَهَى لَهَا دُونَ عِلْمِكَ صَلَاةً تُرْضِيكَ وَتُرْضِيهِ وَتَرْضَى بِهَا عَنَّا يَا رَبَّ الْعَالَمِينَ.

Allah'ım! Nurlarının deryası, sırlarının kaynağı, Sana ait bütün delillerin lisanı, memleketinin seması, Senin huzurunda bulunanların imamı, mülk ve saltanatının tacı, rahmetinin hazineleri,

---

156 Mehmet Y. Şeker, *Kullukta Dört Esas*, Işık Yayınları, İstanbul, 2009, s. 34.

şeriatının yolu, Senin varlık ve birliğinin tadını iliklerine kadar yaşayanı, varlık aleminin gözbebeği, her şeyin yaratılış sebebi, mahlûkâtının en seçkini, Sana ait ziyanın nurundan ilk yansıyanı olan Efendimiz Muhammed'e, Senin devamlılığın ve bekan müddetinçe, sonsuz ilmin gibi bitip tükenme bilmeyen, Seni razı ettiği gibi Senin de memnun ve hoşnut olduğun ve kendisiyle bizim de razı olduğumuz salât ve selâm eyle ey Âlemlerin Rabbi.

Bu salavât da mânâsındaki derinlik sebebiyle çok okunan salât ü selâmlara dahil olmuştur. Bu salavâta "Kıyamet Gününün Nuru" adının verilmesi, ehl-i keşfin bu salât ve selâmın ötelerde kendisini çok okuyanı her yanından nurlandıracağı, onu karanlıklarda bırakmayacağına dair olan kanaat ve inançlarıdır.

Salât-ı Kâdiriye

اَللّٰهُمَّ اجْعَلْ أَفْضَلَ صَلَوَاتِكَ أَبَدًا وأَنْمَى بَرَكَاتِكَ سَرْمَدًا وَأَزْكَى تَحِيَّاتِكَ فَضْلاً وَعَدَدًا عَلٰى أَشْرَفِ الْخَلَائِقِ الْإِنْسَانِيَّةِ وَمَجْمَعِ الْحَقَائِقِ الْإِيمَانِيَّةِ وَطُورِ التَّجَلِّيَاتِ الْإِحْسَانِيَّةِ وَمَهْبَطِ الْأَسْرَارِ الرَّحْمَانِيَّةِ وَعَرُوسِ الْمَمْلَكَةِ الرَّبَّانِيَّةِ، وَاسِطَةِ عِقْدِ النَّبِيِّينَ وَمُقَدَّمِ جَيْشِ الْمُرْسَلِينَ وَقَائِدِ رَكْبِ الْأَنْبِيَاءِ الْمُكَرَّمِينَ وَأَفْضَلِ الْخَلْقِ أَجْمَعِينَ، حَامِلِ لِوَاءِ الْعِزِّ الْأَعْلَى وَمَالِكِ أَزِمَّةِ الْمَجْدِ الْأَسْنَى، شَاهِدِ أَسْرَارِ الْأَزَلِ وَمُشَاهِدِ أَنْوَارِ السَّوَابِقِ الْأُوَلِ وَتَرْجُمَانِ لِسَانِ الْقِدَمِ وَمَنْبَعِ الْعِلْمِ وَالْحِلْمِ وَالْحِكَمِ، مَظْهَرِ سِرِّ الْجُودِ الْجُزْئِيِّ وَالْكُلِّيِّ وَإِنْسَانِ عَيْنِ الْوُجُودِ الْعُلْوِيِّ وَالسُّفْلِيِّ، رُوحِ جَسَدِ الْكَوْنَيْنِ وَعَيْنِ حَيَاةِ الدَّارَيْنِ بِأَعْلَى رُتَبِ الْعُبُودِيَّةِ، اَلْمُتَخَلِّقِ بِالْمَقَامَاتِ الْاِصْطِفَائِيَّةِ، اَلْخَلِيلِ الْأَعْظَمِ وَالْحَبِيبِ الْأَكْرَمِ، سَيِّدِنَا مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ وَعَلٰى سَائِرِ الْأَنْبِيَاءِ وَالْمُرْسَلِينَ وَعَلٰى أٰلِهِمْ وَصَحْبِهِمْ أَجْمَعِينَ، كُلَّمَا ذَكَرَكَ الذَّاكِرُونَ وَكُلَّمَا غَفَلَ عَنْ ذِكْرِكَ الْغَافِلُونَ

Allah'ım! Sonsuz ihsan ve senalarının, rahmet ve nimetlerinin en üstününü ve ebedîsini, hayır ve bereketlerinin, ezelden ebede kadar daima artanını, tahiyyâtının sayı ve fazilet bakımlarından en pâk ve arınmışını, insan olarak yaratılmışların en şereflisi, iman hakikatlerinin makam ve menbaı, ihsanlarının ve gayb nurlarının tecellilerinin Tûr'u, Rahmânî sırlarının nüzul ve iniş mahalli, harem saray-ı vahdetinin mahrem-i esrarı, Bütün Nebîlerinin ahd ve misaklarının vasıtası, Resûller ordusunun önderi ve öncüsü, Mükerrem kıldığın bütün Nebîlerin lideri ve rehberi, bütün yaratılmışların en üstünü, izzet sancağın olan Livâ-i hamdin sahibi, azamet ve kerem dizgininin mâliki ve mutasarrıfı, ezel sırlarının şahidi, hiçbir âlem yok iken, ilmullahta mevcut olan nurların müşahidi, kelam-ı kadimin olan Kur'ân'ın tercümanı, ilmin, hilmin ve hikmetlerin kaynağı, dünyada kullarına bahşettiğin cüz'i nimet ve ihsanlarınla, ahirette ihsan ve inayet buyuracağın külli nimetlerinin tamamına ait sırların açıklayıcısı, ulvi veya süfli insan vücudunun göz bebeği, dünya ve ukbanın veya gayb âlemi ile şuhut âleminin cesetlerinin ruhu, dünya ve ahiret hayatının gözü, kulluk rütbesinin en yüksek ve en yüce derecelerinin gerçekleştiricisi seçtiğin ve beğendiğin en güzel ahlâk makamları ile ahlâklanmış olan, en büyük ve sadık dostun, tekrim buyurduğun sevgilin, Efendimiz Abdulmuttalip oğlu Abdullah oğlu Hz. Muhammed (aleyhisselâm) *ile ve gönderdiğin diğer Nebîlere ve Sana yakın olan meleklerine ve bütün salih kullarına, göklerde ve yerlerde bulunanların hepsine, bütün zakirler zikrettikleri müddetçe ve senin zikrinden gafil olanların da gafletleri müddetince ve Resûl-ü zişânının ashabına da saadet ve selâmet ihsan buyur ve onların hepsinden razı ol ya Rabbi!*

Abdulkâdir Geylânî'ye ait olan bu salavât gerçekten derin mânâları hâizdir. İmam Gazali'ye göre bu salavâtı okuyanın kalbi, Allah'ın izniyle şeytanın vesveselerinden adeta manevi bir zırhla korunmaya alınır. Abdulkâdir Geylânî de yatsı namazının

akabinde İhlâs, Felak ve Nas sûrelerini üçer defa okuduktan sonra bu salavâtı getirenin biiznillah Hz. Peygamber'i (sallallahu aleyhi ve sellem) rüyasında göreceğini ifade etmiştir.

Bu ifadeler bu büyük zatlara olan hüsnüzanla beraber değenlendirilmelidir. Eğer bu salavât kâmil bir şekilde okunursa insanın vesveselerden korunmasına vesile olur, söylenilen şartlar yerine getirildiğinde Allah Resûlü rüyaları şereflendirir. Okunmasına rağmen herhangi bir korunma olmadığı zannına kapılmak ya da rüyada Efendimiz görülmediğinde hemen başka olumsuz duygular beslemek ve suizan etmek kesinlikle doğru değildir. Zira her şeyin bir vakt-i merhûnu vardır. Asıl olan bu salavâtı söylemenin bir ibadet olduğu ve sevabının ötelerde alınacağı gerçeğini nazardan uzak etmeden neşveyle devam etmektir.

Abdulkâdir Geylânî hazretleri şimdi zikredeceğimiz salavâtı da hizbinin sonuna koymuş, evrâd u ezkârını bitirirken hep bunu okumuştur. Cüneyd el-Yemenî bu salât ü selâmı sabah akşam onar defa okumanın rıza-yı ilâhîyi celb ve Allah'ın gadabından uzaklaştırmada önemli vesilelik yapacağını ifade etmiştir.

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ اَلسَّابِقِ لِلْخَلْقِ نُورُهُ وَرَحْمَةٌ لِلْعَالَمِينَ ظُهُورُهُ، عَدَدَ مَنْ مَضَى مِنَ خَلْقِكَ وَمَنْ بَقِيَ وَمَنْ سَعِدَ مِنْهُمْ وَمَنْ شَقِيَ، صَلَوةً تَسْتَغْرِقُ الْعَدَّ وَتُحِيطُ بِالْحَدِّ، صَلَاةً لَا غَايَةَ لَهَا وَ لَا مُنْتَهَى وَلَا انْقِضَاءَ صَلَاةً دَائِمَةً بِدَوَامِكَ وَعَلٰى اٰلِهِ وَصَحْبِهِ وَ سَلِّمْ تَسْلِيمًا مِثْلَ ذٰلِكَ.

Allah'ım! Nuru bütün var ettiklerinin önüne geçmiş olan, zuhuru bütün âlemlere rahmet olan Efendimiz Muhammed'e mahlûkatından geçmiş ve gelecek olanlar adedince, iyiler ve kötüler sayısınca, sayıları aşan, sınırsız ve hadsiz, nihayetsiz, bitip tükenmeyen bir salât ve selâm et. Öyle bir salât ki bütün sayıları kapsamakta, bütün sınırları ihata edip kuşatmaktadır. Yine öyle bir salât ki uçsuz bucaksız, sonsuz sayı-

da olup Senin devamlılığınla daimdir. Efendimiz'in âline, ashabına da aynı şekilde salât ve selâm eyle.

Salât-ı Bedeviye

Ahmed Bedevî hazretlerinin salât ü selâmlarının ayrı bir yeri ve önemi vardır. Bu zatın salât ü selâmları, diğer büyükler tarafından da hüsnükabul görmüş, okunmuş ve okutulmuştur. Bediüzzaman hazretleri onun salavâtından ikincisini, *Büyük Cevşen* adlı dua mecmuasının "Delâilü'n-Nûr" adını verdiği salavât bölümüne koymuş ve binler salavât kıymetinde olduğunu, ehl-i keşfin Allah Resûlü'nün işaretiyle en yüksek bir salât ü selâm olduğunu bildirdiklerini ifade etmiştir. Mezkur salât ü selâm şudur:

اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَ سَلِّمْ وَ بَارِكْ عَلٰى سَيِّدِنَا وَ مَوْلَانَا مُحَمَّدٍ شَجَرَةِ الْأَصْلِ النُّورَانِيَّةِ وَ لَمْعَةِ الْقَبْضَةِ الرَّحْمَانِيَّةِ وَ أَفْضَلِ الْخَلِيقَةِ الْإِنْسَانِيَّةِ وَ أَشْرَفِ الصُّورَةِ الْجِسْمَانِيَّةِ وَ مَعْدِنِ الْأَسْرَارِ الرَّبَّانِيَّةِ وَ خَزَائِنِ الْعُلُومِ الْإِصْطِفَائِيَّةِ صَاحِبِ الْقَبْضَةِ الْأَصْلِيَّةِ وَ الْبَهْجَةِ السَّنِيَّةِ وَ الرُّتْبَةِ الْعَلِيَّةِ مَنِ انْدَرَجَتِ النَّبِيُّونَ تَحْتَ لِوَائِهِ فَهُمْ مِنْهُ وَ إِلَيْهِ وَ صَلِّ وَ سَلِّمْ وَ بَارِكْ عَلَيْهِ وَ عَلٰى اٰلِهِ وَ صَحْبِهِ عَدَدَ مَا خَلَقْتَ وَ رَزَقْتَ وَ أَمَتَّ وَ أَحْيَيْتَ إِلَى يَوْمٍ تَبْعَثُ مَنْ أَفْنَيْتَ وَ سَلِّمْ تَسْلِيمًا كَثِيرًا وَ الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

Allah'ım! Kâinat ağacının nurani aslı çekirdeği, Rahmânî yaratılış tecellisinin parıltısı, yaratılmışların en üstünü, cismânî şekillerin en şereflisi, Rabbânî sırların kaynağı, gaybî ilimlerin hazinesi, asıl yaratılış, parlak güzellik ve yüce rütbe sahibi, O'ndan gelip yine O'na yönelip giden diğer peygamberlerin kendisinin sancağının altında toplandıkları Efendimiz Hazreti Muhammed'e salât eyle. O'na, O'nun aile ve ashabına, fani kıldıklarını dirilteceğin güne kadar, yarattıkların, rızıklandırdıkların, canını aldıkların

ve tekrar diriltecеklerin sayısınca çok salât ve selâm eyle. Hamd, Âlemlerin Rabbi Allah'adır.

Bu salavâtın namazların akabinde yedi defa okunması tavsiye edilmiştir. Bu salât ü selâma devam edenlerin birçok nura mazhar olacağı, birçok esrarın keşfedileceği ve Efendimiz'le ittisalin uyku ve yakaza denilen uyanıklık hâlinde lütfedileceği beyan edilmiştir. Maddi manevi rızkın kolaylaşacağı, Allah bilgisi mânâsına gelen marifet ilimlerine erişileceği de keşif ehlinin ifadeleri arasındadır. Ayrıca bu salavâtı aksatmama şartıyla ve tabii ki Allah'ın izniyle nefs-i emmâreye ve şeytana karşı başarılı olunacağı da söylenmiştir. Yine her salât ü selâm ve duada olması gereken konsantrasyon ve kalb huzuru bu salavâtın da olmazsa olmazları arasında zikredilmiştir.

Bu salât ü selâmı 40 gün hiç aksatmadan 100 defa söyleyenin birçok takdirini Allah'tan başka hiç kimsenin yapamayacağı nur ve hayırlara mazhar olacağı, sabah ve akşam namazlarından sonra üçer defa okunduğunda da yine birçok sırlara erileceği ifade edilmiştir.

Ahmed Bedevî'ye ait ikinci salât ü selâm ise şudur:

اَللَّهُمَّ صَلِّ عَلٰى نُورِ الْأَنْوَارِ وَ سِرِّ الْأَسْرَارِ وَ تِرْيَاقِ الْأَغْيَارِ وَ مِفْتَاحِ بَابِ الْيَسَارِ
سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ الْمُخْتَارِ وَ اٰلِهِ الْأَطْهَارِ وَ أَصْحَابِهِ الْأَخْيَارِ عَدَدَ نِعَمِ اللّٰهِ وَ إِفْضَالِهِ

Allah'ım! Nurların nuru, sırların sırrı, ağyârın dermanı ve ilacı, zenginlik kapısının anahtarı Efendimiz Muhammed'e ve O'nun tertemiz pak ailesine, seçilmiş ashabına nimetlerin ve lütufların adedince salât eyle.

Bu salavât okunduğunda ihtiyaçların giderildiği, sıkıntılardan kurtulunduğu, birçok esrar ve nurlara mazhar olunduğu büyük zatlar tarafından tecrübe edilmiştir. Bu salavâtın da günde yüz defa söylenmesi salık verilmiştir.

Bu yorumlarda geçen *nur* ve *sır* kelimeleri, okunan salât ü selâmların hürmetine, Yüce Allah'ın okuyan mümine lütfettiği

manevi feyiz, seziş ve hisler şeklinde anlaşılmalıdır. İdrak ve basirette genişleme ve açılıma mazhar olma, ilâhî hakikatların olanca gerçekliğiyle vicdanda duyulup hissedilmesi, Kur'ân'a ve Efendimiz'e olan iman ve iştiyakın artması gibi hususlar anlaşılmalıdır. Bir başka deyişle Allah Resûlü'nü anmak, O'nu yâd edip değişik üslûp ve ünvanlarıyla hatırlamak, yine imana ait bir güzellik olarak salât eden mümine geri dönmektedir. Burada iman kuvveti, vicdan genişliği, basiret ve idrak ufkunun ziyadeliği, ötelerde ise Resûlullah'ın şefaatine mazhariyet ve ebedî mutluluk şeklinde tezahürleri olan salavât, hakkı verilerek yerine getirildiğinde bu neticelere müminlere ulaştıracağından, böyle bir vesilelik yapacağından şüphe edilmemelidir.

Salât-ı Şâfiiye

Dua ve salavât kitaplarında İmam Şâfii'nin salât ve selâmları da çok önemli yer tutmaktadır. Mesela o,

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى مُحَمَّدٍ بِعَدَدِ مَنْ صَلّٰى عَلَيْهِ وَ صَلِّ عَلٰى مُحَمَّدٍ بِعَدَدِ مَنْ لَمْ يُصَلِّ عَلَيْهِ وَ صَلِّ عَلٰى مُحَمَّدٍ كَمَا أَمَرْتَ بِالصَّلَاةِ عَلَيْهِ وَ صَلِّ عَلٰى مُحَمَّدٍ كَمَا تُحِبُّ أَنْ يُصَلّٰى عَلَيْهِ وَ صَلِّ عَلٰى مُحَمَّدٍ كَمَا تَنْبَغِي الصَّلَاةُ عَلَيْهِ

"Allah'ım! Muhammed'e, O'na salât edenlerin sayısınca salât eyle. O'na salâtta bulunmayanların adedince de salât eyle. Allah'ım! Sen O'na salâtı emrettiğin şekliyle salât eyle. Sen O'na nasıl salât edilmesinden hoşlanıyorsan öylece salât eyle. O nasıl bir salâta layık ise Sen O'na işte öyle salât eyle" demektedir.

Bu salavâtla alâkalı şöyle bir kıssa anlatılmaktadır:

Birisi İmam Şâfii'yi vefatından sonra rüyasında görmüş ve "Allah sana nasıl muamelede bulundu?" diye sormuş. O, Allah'ın kendisini mağfiret ettiğini söylemiş. Bu defa soruyu soran, hazretin hangi ameliyle affa mazhar olduğunu öğrenmek istediğinde,

o sağlığında iken okuduğu bu salavâttan bahsetmiş ve onu soran zata okumuştur.

İmam Şâfii'ye ait olan bir diğer salât ü selâm ise şudur:

صَلَّى اللّٰهُ عَلٰى نَبِيِّنَا مُحَمَّدٍ كُلَّمَا ذَكَرَهُ الذَّاكِرُونَ وَ غَفَلَ عَنْ ذِكْرِهِ الْغَافِلُونَ

Allah'ım! Peygamberimiz Muhammed'e, O'nu yâd edip ananların anışları ve O'ndan gafil olanların gafletleri müddetince salât ve selâm et.

Bu salâtla alâkalı olarak anlatılan rüyaların birinde yine İmam Şâfii görülmüş, ona nasıl muamele edildiği sorulduğunda bu salavâtı *er-Risale* adlı eserinde yazdığı için affedildiğini söylemiştir.

Bir başka rüyada ise birisi Efendimiz'i (sallallahu aleyhi ve sellem) görmüş ve İmam Şâfii'nin *er-Risale* isimli eserinde *"Allah'ım! Peygamberimiz Muhammed'e, O'nu yâd edip ananların anışları ve O'ndan gafil olanların gafletleri müddetince salât ve selâm et"* şeklinde zikrettiği salavâtın nasıl ödüllendirileceğini sormuş, Allah Resûlü de "Hesapsız cennete girmekle" diyerek cevaplamıştır.

Salât-ı Neveviye

Büyük Şâfii âlimi İmam Nevevî de salavât medeniyetine öncülük yapanlardan birisidir. O da Hz. Peygamber'e değişik üslûp ve ifade tarzlarıyla seslenmiş, O'na olan bağlılık ve sevgisini ortaya koymuştur.

Onun salât ve selâmlarından meşhur olanı şudur:

اَلسَّلاَمُ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ، اَلسَّلاَمُ عَلَيْكَ يَا نَبِيَّ اللّٰهِ، اَلسَّلاَمُ عَلَيْكَ يَا خِيرَةَ اللّٰهِ، اَلسَّلاَمُ عَلَيْكَ يَا خَيْرَ خَلْقِ اللّٰهِ، اَلسَّلاَمُ عَلَيْكَ يَا حَبِيبَ اللّٰهِ، اَلسَّلاَمُ عَلَيْكَ يَا نَذِيرُ، اَلسَّلاَمُ عَلَيْكَ يَا بَشِيرُ، اَلسَّلاَمُ عَلَيْكَ يَا طُهْرُ، اَلسَّلاَمُ عَلَيْكَ يَا طَاهِرُ،

اَلسَّلاَمُ عَلَيْكَ يَا نَبِيَّ الرَّحْمَةِ، اَلسَّلاَمُ عَلَيْكَ يَا أَبَا الْقَاسِمِ، اَلسَّلاَمُ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ رَبِّ الْعَالَمِينَ، اَلسَّلاَمُ عَلَيْكَ يَا سَيِّدَ الْمُرْسَلِينَ وَ خَاتِمِ النَّبِيِّينَ، اَلسَّلاَمُ عَلَيْكَ يَا خَيْرَ الْخَلاَئِقِ أَجْمَعِينَ، اَلسَّلاَمُ عَلَيْكَ يَا قَائِدَ الْغُرِّ الْمُحَجَّلِينَ، اَلسَّلاَمُ عَلَيْكَ وَ عَلٰى اٰلِكَ وَ أَهْلِ بَيْتِكَ وَ أَزْوَاجِكَ وَ ذُرِّيَّتِكَ وَ أَصْحَابِكَ أَجْمَعِينَ، اَلسَّلاَمُ عَلَيْكَ وَ عَلٰى سَائِرِ الْأَنْبِيَاءِ وَ جَمِيعِ عِبَادِ اللّٰهِ الصَّالِحِينَ، جَزَاكَ اللّٰهُ يَا رَسُولَ اللّٰهِ عَنَّا أَفْضَلَ مَا جَزٰى نَبِيًّا وَ رَسُولاً عَنْ أُمَّتِهِ وَ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْكَ كُلَّمَا ذَكَرَكَ ذَاكِرٌ وَ غَفَلَ عَنْ ذِكْرِكَ غَافِلٌ أَفْضَلَ وَ أَكْمَلَ وَ أَطْيَبَ مَا صَلّٰى عَلٰى أَحَدٍ مِنَ الْخَلْقِ أَجْمَعِينَ، أَشْهَدُ أَنْ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللّٰهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ وَ أَشْهَدُ أَنَّكَ عَبْدُهُ وَ رَسُولُهُ وَ خِيرَتُهُ مِنْ خَلْقِهِ وَ أَشْهَدُ أَنَّكَ قَدْ بَلَّغْتَ الرِّسَالَةَ وَ أَدَّيْتَ الْأَمَانَةَ وَ نَصَحْتَ الْأُمَّةَ وَ جَاهَدْتَ فِي اللّٰهِ حَقَّ جِهَادِهِ، اَللَّهُمَّ وَ اٰتِهِ الْوَسِيلَةَ وَ الْفَضِيلَةَ وَ ابْعَثْهُ مَقَامًا مَحْمُوداً الَّذِي وَعَدْتَهُ وَ اٰتِهِ نِهَايَةَ مَا يَنْبَغِي أَنْ يَسْأَلَهُ السَّائِلُونَ اَللَّهُمَّ صَلِّ عَلٰى مُحَمَّدٍ عَبْدِكَ وَ رَسُولِكَ النَّبِيِّ الْأُمِّيِّ وَعَلٰى اٰلِ مُحَمَّدٍ وَ أَزْوَاجِهِ وَ ذُرِّيَّتِهِ كَمَا صَلَّيْتَ عَلٰى إِبْرٰهِيمَ وَعَلٰى اٰلِ إِبْرٰهِيمَ وَ بَارِكْ عَلٰى مُحَمَّدٍ النَّبِيِّ الْأُمِّيِّ وَعَلٰى اٰلِ مُحَمَّدٍ وَ أَزْوَاجِهِ وَ ذُرِّيَّتِهِ كَمَا بَارَكْتَ عَلٰى إِبْرٰهِيمَ وَعَلٰى اٰلِ إِبْرٰهِيمَ فِي الْعَالَمِينَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ.

Allah'ın selâmı üzerine olsun Ya Resûlallah! Allah'ın selâmı üzerine olsun Ya Nebiyyallah! Allah'ın selâmı üzerine olsun ey Allah'ın seçtiği! Allah'ın selâmı üzerine olsun ey Allah'ın var ettiklerinin en hayırlısı! Allah'ın selâmı üzerine olsun Ya Habiballah! Allah'ın selâmı üzerine olsun ey ikaz edici Nezir! Allah'ın selâmı üzerine olsun ey müjdeleyen Beşir! Allah'ın selâmı üzerine olsun ey taharet ve temizliğin ta kendisi! Allah'ın selâmı üzerine olsun ey tertemiz olan Zat! Allah'ın selâmı üzerine olsun ey Rahmet Peygamberi! Allah'ın selâmı üzerine olsun ey Eba'l-Kasım!

Allah'ın selâmı üzerine olsun Âlemlerin Rabbinin elçisi! Allah'ın selâmı üzerine olsun ey Peygamberlerin Efendisi! Allah'ın selâmı üzerine olsun ey bütün mahlukatın en şereflisi! Allah'ın selâmı üzerine olsun ey abdest uzuvları parlayanların lideri! Allah'ın selâmı Senin, âlinin, ehl-i beytinin, hanımlarının, zürriyetinin ve bütün ashabının üzerine olsun! Allah'ın selâmı Senin, sair peygamberlerin ve salih Allah kullarının üzerine olsun! Ya Resûlallah! Allah, bir peygamberi, ümmeti vesilesiyle nasıl en güzel bir şekilde mükâfatlandırıyorsa, Seni de bizim tarafımızdan onların en efdali ile ödüllendirsin. Ya Resûlallah! Allah Sana, her zikreden zikrettikçe, her gafil de gaflette kaldığı müddetçe selâm etsin! İnsanlardan kim en faziletli, en mükemmel ve en güzel salâtı yapıyorsa işte o salât ve selâm Senin üzerine olsun Ya Resûlallah!

Şehadet ederim ki bir Allah'tan başka ilah olmadığı gibi O'nun ortağı da yoktur. Yine şehadet ederim ki Sen Ey Muhammed, Allah'ın kulu, resûlü ve O'nun var ettiklerinin en hayırlısısın. Yine şehadet ederim ki Sen, peygamberliğini tebliğ ettin, emanetini tastamam yerine getirdin. Ümmete nasihat ettin. Allah yolunda cihadın hakkını verdin.

Allah'ım! Peygamberimize vesileyi, fazileti ver. İsteyenlerin isteyebileceği en son nokta olarak vaad ettiğin Makam-ı Mahmud'u O'na lütfeyle.

Allah'ım! Kulun, resûlün ve ümmî peygamberin olan Muhammed'e, âline, zevcelerine, zürriyetine, İbrahim'e ve onun âline salât ettiğin gibi salât et. Allah'ım o ümmî peygamberin Muhammed'e, âline, zevcelerine, zürriyetine, İbrahim'e ve onun âline bereketler ihsan ettiğin gibi bereketler lütfeyle. Sen Hamîd'sin, Mecîd'sin; Hamde layıksın, şanı yücesin.

İmam Nevevî görüldüğü üzere çok mânâlı ve kapsamlı bir salât ü selâma sahiptir. O da her Peygamber aşığı gibi Efendimiz'i farklı yönleriyle anmış, O'nun büyüklüğünü ifade etmiştir. Bu

salavâtta dikkat çeken husus, Efendimiz'in bizzat muhatap alınarak O'na seslenilmesidir.

Bu salavât Hz. Peygamber'in mübarek kabirlerini ziyaret esnasında okunması açısından öne çıkmıştır. Salavâtın yapılma usulünü bizzat İmam Nevevî şöyle anlatmaktadır:

> *Ziyaretçi, Efendimiz'in kabrine ait duvarın en alt kısımlarına bakışlarını indirir. Heybet ve iclâl makamında olduğu için gözlerini kısar. Kalbini dünyaya ait bağ ve meşgalelerden boşaltır. Gönlünü Resûlullah'ın huzurunda bulunduğu hakikatına göre hazırlar. Sonra selâm verir. Sesini yükseltmez, bilakis ses tonunu düşürür ve salât ve selâmda bulunur. Hepsini bilemiyorsa bilebildiği kadarını okur. Vakti darsa, hepsi olmasa da bir kısmını okuyabilir.*[157]

Bu salavâtla alâkalı anlatılan şu olay gayet manidardır. Utbe adındaki bir zat diyor ki:

"Ben Efendimiz'in kabrinin yanında oturuyordum. Bir bedevi geldi ve "Allah'ın selâmı Senin üzerine olsun Ya Resûlallah! Duydum ki Allah şöyle diyor: "Eğer onlar kendilerine zulmettikleri vakit sana gelip de Allah'tan af dileseler, sen de Resûl olarak onların affedilmelerini isteseydin, elbette Allah'ı tövbeleri kabul eden, pek merhametli bulacaklardı."[158] Ya Resûlallah! Ben de Sana günahlarıma istiğfar edivermen ve Rabbime şefaatçi oluvermen için geldim." dedi ve Allah Resûlü'nü öven bir şiir okudu. Sonra da çekip gitti. O esnada gözlerim bana galebe etti ve uyudum. Rüyamda Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi ve sellem) gördüm. Bana, "Ey Utbe! Git o bedeviyi bul ve ona Allah'ın kendisini affettiğini müjdele." dedi."[159]

Allah Teâlâ'nın mağfiretine mazhar olma adına Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi ve sellem) vesileliğine müracaat etmek, aslında insanlık tarihinin başlangıcına kadar uzanmaktadır. Rivayetlere göre Hz.

---

157 Nebhânî, age, 116.
158 Nisa, 4/64.
159 Nebhânî, aynı yer.

Âdem hatasını anlayıp af recasıyla Allah'a teveccüh ettiğinde, "Ya Rabbi! Muhammed hakkı için beni affetmeni istiyorum" demiştir. Cenâb-ı Hak, "Ben O'nu henüz yaratmamışken sen O'nu nereden tanıyorsun?" diye sorunca Âdem (aleyhisselâm) şöyle cevap vermiştir: "Ya Rabbi! Sen beni ellerinle yaratıp, ruhundan üflediğinde ben başımı kaldırdım. Arşını tutan sütunların üstünde "La ilâhe illallah, Muhammedün Resûlullah" yazılı gördüm. Anladım ki Sen, en çok sevdiğin zatın adını ancak Kendi adının yanına koyarsın." Bunun üzerine Yüce Allah, "Evet Âdem, doğru söyledin. O, Benim yarattıklarım içerisinde Bana en sevgili olandır. Sen, O'nun hakkı için mağfiret talebinde bulundun. Ben de seni affettim. Muhammed olmasaydı seni de yaratmazdım." diye mukabelede bulunmuştur.[160]

Hz. Âdem'le başlayan bu vesile geleneği günümüze kadar devam etmiştir ki bazı örneklerini daha önce vermiştik. Saadet Asrı'nda da tevessül talebi hasıl olmuş, bizzat Efendimiz'in yönlendirmesiyle mevzu dindeki yerini almıştır.

Bir defasında âmâ bir şahıs Hz. Peygamber'e gelerek "Allah'a dua et de bana afiyet versin" diye ricada bulunmuştur. Allah Resûlü, "İstersen dua edeyim, istersen sen sabret, zira bu hâlin senin için daha hayırlıdır." buyurmuştur. O şahıs dua etmesinde ısrar edince Efendimiz güzel bir abdest almasını, ardından da şu duayı yapmasını emretmiştir:

"Allah'ım! Ben Senden istiyor ve Senin rahmet peygamberin Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) ile Sana teveccüh ediyorum. Ey Muhammed! Ben Seninle Rabbime şu hâcetimin yerine getirilmesi için yöneliyorum. Allah'ım! Benim hakkımda Efendimiz'i şefaatçi kıl."

O zat, denileni yapınca Allah da onun gözlerine şifalar vermiş, görmeye başlamıştır.[161]

---

160 Nebhânî, aynı yer.

161 Tirmizî, Deavât, 118; İbn Mâce, İkâme, 189; Ahmet bin Hanbel, Müsned, 4, 128.

Bu duada dikkat çeken husus, Hz. Peygamber'e bizzat ,"Ey Muhammed" diyerek seslenmek, O'na hitap etmektir. Bu ifade ve üslûp, Efendimiz'in adının anıldığı duaları işitiyor olduğunu akla getirmektedir.

Bu husus *Hâcet Duası* şeklinde dinî literatüre girmiş, değinildiği üzere müminler bu geleneği her asırda uygulamış, günümüze kadar getirmişlerdir. Esasen tevessül, *istiğâse* denilen yardım talebi, şefaat dileme ve teveccüh kavramları arasında herhangi bir fark yoktur. Bunların hepsinde Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) hürmetine Yüce Yaratıcı'dan dilekte bulunma, O'nu vesile ederek Allah Teâlâ'ya yöneliş söz konusudur. İstenen şeyler yine Allah'tan istenmekte, dua yine O'na edilmektedir.

Burada bir hususun daha altını çizmek istiyoruz. Şimdiye kadar Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi ve sellem) vesile ederek, O'nun adını anarak, salavât getirerek Hakk'a teveccüh etmiş müminler istediklerine nâil olmuş olabilirler. Âdem (aleyhisselâm) affedilmiş, âmâ şahıs görmeye başlamış olabilir. Ama bu hâcet duasını yapan her insanın, ihtiyaç ve istekleri yerine getirilecek diye bir şey söylenemez. Yağmursuzluğun yağmur duasını gerektirmesi gibi, ihtiyacın varlığı da hâcet namazını kılmanın ve duasını yapmanın vaktinin geldiğini gösterir. Böyle bir yöneliş, kula düşen bir vazifedir. Duanın kabulü veya o hâcetin giderilmesi ise Cenâb-ı Hakk'a aittir. Dilerse lütfeder veya daha güzeliyle mukabelede bulunur ya da ahirette umulanın ötesinde karşılığını verir.

Salât-ı Kemâliye

اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَ سَلِّمْ وَ بَارِكْ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ
وَ عَلٰى اٰلِهِ عَدَدَ كَمَالِ اللّٰهِ وَ كَمَا يَلِيقُ بِكَمَالِهِ

Allah'ım! Efendimiz Muhammed'e ve âline nezdindeki kemâlât adedince ve O'nun kemâlâtına yakışır bir tarzda salât ve selâm eyle.

Bu salavât, daha ziyade ehl-i tarik müminler tarafından takip edilmiş, onların önemli virdleri arasına girmiştir. Bu insanların bazıları mezkûr salâtı her namazın ardından on defa söylemiş, bazıları da yüz defa tekrarlamışlardır. Bu salât-ı şerifeyi bir defa okumanın bile binlerce defa okunmuş gibi sevap kazandıracağı da Hak dostları tarafından ifade edilmiştir.

Bediüzzaman'ın Salâtı

اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلٰى هٰذَا الذَّاتِ النُّورَانِيِّ الَّذِي أُنْزِلَ عَلَيْهِ الْفُرْقَانُ الْحَكِيمُ مِنَ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ مِنَ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ أَلْفُ أَلْفِ صَلَاةٍ وَأَلْفُ أَلْفِ سَلَامٍ بِعَدَدِ حَسَنَاتِ أُمَّتِهِ.

عَلٰى مَنْ بَشَّرَ بِرِسَالَتِهِ التَّوْرَاةُ وَالْإِنْجِيلُ وَالزَّبُورُ وَبَشَّرَ بِنُبُوَّتِهِ الْإِرْهَاصَاتُ وَهَوَاتِفُ الْجِنِّ وَأَوْلِيَاءُ الْإِنْسِ وَكَوَاهِنُ الْبَشَرِ وَانْشَقَّ بِإِشَارَتِهِ الْقَمَرُ سَيِّدِنَا وَمَوْلَانَا مُحَمَّدٍ أَلْفُ أَلْفِ صَلَاةٍ وَأَلْفُ أَلْفِ سَلَامٍ بِعَدَدِ أَنْفَاسِ أُمَّتِهِ.

عَلٰى مَنْ جَاءَتْ لِدَعْوَتِهِ الشَّجَرُ وَنَزَلَ سُرْعَةً بِدُعَائِهِ الْمَطَرُ وَأَظَلَّتْهُ الْغَمَامَةُ مِنَ الْحَرِّ وَشَبِعَ مِنْ صَاعٍ مِنْ طَعَامِهِ مِائَةٌ مِنَ الْبَشَرِ وَنَبَعَ الْمَاءُ مِنْ بَيْنِ أَصَابِعِهِ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ كَالْكَوْثَرِ وَسَبَّحَ فِي كَفَّيْهِ الْحَصَاةُ وَالْمَدَرُ وَأَنْطَقَ اللّٰهُ لَهُ الضَّبَّ وَالظَّبْيَ وَالذِّئْبَ وَالْجِذْعَ وَالذِّرَاعَ وَالْجَمَلَ وَالْجَبَلَ وَالْحَجَرَ وَالشَّجَرَ، صَاحِبِ الْمِعْرَاجِ وَمَا زَاغَ الْبَصَرُ، سَيِّدِنَا وَمَوْلَانَا وَشَفِيعِنَا مُحَمَّدٍ أَلْفُ أَلْفِ صَلَاةٍ وَأَلْفُ أَلْفِ سَلَامٍ بِعَدَدِ كُلِّ الْحُرُوفِ الْمُتَشَكِّلَةِ فِي الْكَلِمَاتِ الْمُتَمَثِّلَةِ بِإِذْنِ الرَّحْمٰنِ فِي مَرَايَا تَمَوُّجَاتِ الْهَوَاءِ عِنْدَ قِرَاءَةِ كُلِّ كَلِمَةٍ مِنَ الْقُرْاٰنِ مِنْ كُلِّ قَارِئٍ مِنْ أَوَّلِ النُّزُولِ إِلٰى اٰخِرِ الزَّمَانِ وَاغْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا يَا إِلٰهَنَا بِكُلِّ صَلَاةٍ مِنْهَا. اٰمِينَ اٰمِينَ اٰمِينَ.

Ey (varlığıyla varlığımızı ışıklandıran, gözlerimize nurlar serpip, bizleri nefsânî karanlıklardan kurtaran Rahmet-i Sonsuz) Rabbimiz! Arş-ı Azim'den Kur'ân-ı Hakim'i üzerine indirdiğin nurani Zat Peygamber Efendimiz Hazreti Muhammed'e (sallallahu aleyhi ve sellem) *ümmetinin hasenâtı adedince milyonlarca salât ve milyonlarca selâm olsun.*

Risaletini Tevrat, İncil ve Zebur'un müjdelediği; nübüvvetini irhasatın (doğumundan hemen önce ve doğumu anında meydana gelen harikulade hâllerin); cinlerin, hâtiflerin, insanlık âleminden Allah dostlarının ve beşerin kâhinlerinin müjdelediği; bir işaretiyle ayın parçalandığı Efendimiz, Mevlâmız Hazreti Muhammed'e (sallallahu aleyhi ve sellem) *ümmetinin nefesleri adedince milyonlarca salât ve selâm olsun.*

Davetine ağaçların koşup geldiği; duasıyla yağmurun hemen iniverdiği; sıcaktan korumak için bulutların O'na gölge yaptığı; bir ölçek yiyeceğiyle yüzlerce insanın doyduğu; parmaklarının arasından üç defa Kevser gibi suların çağladığı; avuçlarının içindeyken çakıl taşları ve toprağın Allah'ı tesbih ettiği; O'nun hürmetine Allah'ın, kertenkeleyi, ceylanı, kurdu, ağaç kütüğünü, zehirli keçinin kolunu, deveyi, dağı, taşı ve ağacı konuşturduğu, Miraç'ın ve "Resûl'ün gözü başka yana kaymadı, görebileceğinin ötesine yönelmedi"[162] ayetinin mazharı olan Efendimiz, Mevlâmız Hazreti Muhammed'e (sallallahu aleyhi ve sellem) *nüzûlünden bu yana Kur'ân'ı okuyan her bir okuyucunun okuduğu her bir kelimenin hava dalgalarının aynalarında Rahman'ın izniyle temessül eden bütün kelimelerinin bütün harfleri adedince, milyonlarca salât ve selâm olsun.*

Bütün bu salavâtlardan her biri hürmetine bizi mağfiret et, Ey İlâhımız! Bize merhamet et, âmîn, âmîn, âmîn...

Bediüzzaman hazretleri 19. Sözde, Rabbimizi bize tarif eden

[162] Necm, 53/17.

üç büyük tanıtıcıyı yani Kur'ân, Kâinat kitabı ve Efendimiz'i zikrettikten sonra sözlerini Efendimiz'e kaydırır ve "Reşha" adını verdiği 14 maddelik bir bölümde Hz. Peygamber'in Cenâb-ı Hakk'ı nasıl tanıttığı hususu üzerinde durur. Burada Allah Resûlü'ne ait vasıfları zikreder, O'nun Allah katındaki değerine dikkatleri çeker, dünyanın seyrini değiştiren harikulade inkılaplarından bahisler açar, Allah'ın izniyle hiç kimseye müyesser olmayan işlerin bir bir üzerinden geldiğini beyan eder. Bütün akılları meşgul eden, "Necisin? Nereden geliyorsun? Nereye gidiyorsun?" sorularına ikna edici ve makbul cevaplar verdiğinden dem vurur. Efendimiz'den ötürü insanlığın karanlıklardan kurtulduğunu, hayatın gayesinin Hz. Peygamber'le olan ilişkisini anlatır. O'nun peygamberliğine sadece insanların değil, canlı cansız bütün varlığın şahitlik yaptığını ifade eder.

Bunların akabinde Hz. Üstad, Efendimiz'in ders halkasında yetişip çiçek açan Ebû Hanife, İmam Şâfii, Bayezid Bistâmî, Şâh-ı Geylânî, Şâh-ı Nakşibendî, İmam Gazâlî ve İmam Rabbânî'nin isimlerini teker teker zikreder ve o doymuşluk ve itminan içerisinde Efendimiz'e salavât getirmeliyiz deyip zikredilen salavâtı yapar. Reşhalar hâlinde zikrettiği nebevi özellikleri salât ü selâmında kullanıp değerlendirmeyi de ihmal etmez.

Bu salavâtın bazı okuyucularda meydana getirdiği çağrışım şudur:

Hz. Bediüzzaman, Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi ve sellem) değişik yön ve özellikleriyle peşi peşine yâd edince bir an gelmiş ve adeta nefesi tükenmiş gibi bir ruh hâli ile Efendimiz'e yönelmiştir. Onun o anda getirdiği salavât sanki bir nefes alma, bir rahatlama gibidir. Salavâtla teneffüs eden Hz. Üstad birkaç sayfa daha konuya devam eder ve mevzuu bitirir.

Hocaefendi'nin Salâtı

اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ وَبَارِكْ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلٰى اٰلِهِ وَأَصْحَابِهِ بِعَدَدِ عِلْمِكَ وَبِعَدَدِ مَعْلُومَاتِكَ اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ وَبَارِكْ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلٰى إِخْوَانِهِ مِنَ النَّبِيِّينَ وَالْمُرْسَلِينَ وَعَلَى الْمَلَائِكَةِ الْمُقَرَّبِينَ وَعَلٰى عِبَادِكَ الصَّالِحِينَ مِنْ أَهْلِ السَّمَاوَاتِ وَأَهْلِ الْأَرَضِينَ رِضْوَانُ اللّٰهِ تَعَالٰى عَلَيْهِمْ وَعَلَيْنَا أَجْمَعِينَ، لَاسِيَّمَا عَلٰى اٰدَمَ وَإِدْرِيسَ وَنُوحٍ وَهُودٍ وَصَالِحٍ وَإِبْرَاهِيمَ وَلُوطٍ وَإِسْمَاعِيلَ ذَبِيحِ اللّٰهِ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَيُوسُفَ وَأَيُّوبَ وَشُعَيْبٍ وَمُوسَى كَلِيمِ اللّٰهِ وَهَارُونَ وَدَاوُودَ وَسُلَيْمَانَ وَيُونُسَ وَإِلْيَاسَ وَالْيَسَعَ وَذِي الْكِفْلِ وَزَكَرِيَّا وَيَحْيَى وَعِيسَى وَأُمِّهِ مَرْيَمَ وَذِي الْقَرْنَيْنِ وَلُقْمَانَ وَعُزَيْرٍ وَلَاسِيَّمَا عَلٰى سَادَاتِنَا جَبْرَائِيلَ وَمِيكَائِيلَ وَإِسْرَافِيلَ وَعَزْرَائِيلَ وَعَلٰى حَمَلَةِ الْعَرْشِ وَالْكَرُوبِيِّينَ وَعَلَى الْكِرَامِ الْكَاتِبِينَ وَعَلٰى سَادَاتِنَا خُلَفَاءِ النَّبِيِّ أَبِي بَكْرٍ وَعُمَرَ وَعُثْمَانَ وَعَلِيٍّ وَعَلٰى عَمَّيِ النَّبِيِّ حَمْزَةَ وَالْعَبَّاسِ وَعَلٰى أَحْفَادِهِ أَجْمَعِينَ لَاسِيَّمَا عَلَى الْحَسَنِ وَالْحُسَيْنِ وَمُحَمَّدِ بْنِ الْحَنَفِيَّةِ وَزَيْنِ الْعَابِدِينَ وَعَلٰى سَيِّدَاتِنَا خَدِيجَةَ الْكُبْرَى وَعَائِشَةَ الصِّدِّيقَةِ وَأَزْوَاجِهِ الْأُخَرِ وَعَلٰى بَنَاتِهِ زَيْنَبَ وَرُقَيَّةَ وَأُمِّ كُلْثُومٍ وَفَاطِمَةَ الزَّهْرَاءِ وَعَلٰى جَمِيعِ أَصْحَابِهِ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ وَعَلَى التَّابِعِينَ وَعَلٰى أَتْبَاعِ التَّابِعِينَ وَعَلَى الْمُجْتَهِدِينَ الْكِرَامِ وَالْمُفَسِّرِينَ الْعِظَامِ وَالْمُحَدِّثِينَ الْفِخَامِ وَعَلٰى الْأَوْلِيَاءِ وَالْأَصْفِيَاءِ وَالْأَبْرَارِ وَالْمُقَرَّبِينَ وَعَلَى الْأَقْطَابِ خُصُوصاً عَلٰى سَادَاتِنَا عَلِيٍّ وَحَمْزَةَ وَالشَّيْخِ عَبْدِ الْقَادِرِ الْكَيْلَانِيِّ وَالشَّيْخِ أَبِي الْحَسَنِ الْخَرَقَانِيِّ وَالشَّيْخِ الْحَرَّانِيِّ وَالشَّيْخِ عَقِيلٍ الْمَنْبِجِيِّ وَالْإِمَامِ الرَّبَّانِيِّ وَالشَّيْخِ

الْكَرْخِيّ وَأَبِي الْحَسَنِ الشَّاذِلِيّ وَأَحْمَدَ الْبَدَوِيّ وَأَحْمَدَ الرُّفَاعِيّ وَمُحَمَّدٍ بَهَاءِ الدِّينِ النَّقْشَبَنْدِيّ وَأُسْتَاذِنَا بَدِيعِ الزَّمَانِ سَعِيدِ النُّورْسِيّ وَعَلٰى مَنْ لَهُ حُرْمَةٌ عِنْدَ اللّٰهِ تَعَالَى، بِعَدَدِ عِلْمِكَ وَبِعَدَدِ مَعْلُومَاتِكَ أَصْلاً؛ وَعَلٰى إِخْوَانِي وَأَصْدِقَائِي وَصَدَائِقِي وَأَحْبَابِي وَأَحِبَّائِي فِي كُلِّ أَنْحَاءِ الْعَالَمِ فِي خِدْمَةِ الْإِيمَانِ وَالْقُرْاٰنِ تَبَعًا اٰمِينَ يَا رَبَّ الْعَالَمِينَ.

Allah'ım! Efendimiz Hazreti Muhammed'e, ailesine ve ashabına ilmin ve malûmâtın sayısınca salât ve selâm eyle. Bereketler ihsan eyle.

Allah'ım! Efendimiz Hazreti Muhammed'e ve O'nun kardeşleri olan nebîlere, mürselîne, Sana çok yakın mukarreb meleklere, gök ve yer ehlinden – nâil olmaları için dua ettiğimiz – Senin salih kullarının hepsine, özellikle de Hz. Âdem, Hz. İdris, Hz Nxuh, Hz. Hud, Hz. Salih, Hz. İbrahim, Hz. Lût, Zebîhullah Hz. İsmail, Hz. İshak, Hz. Yakub, Hz. Yusuf, Hz. Eyyûb, Hz. Şuayb, Kelîmullah Hz. Musa, Hz. Harun, Hz. Dâvûd, Hz. Süleyman, Hz. Yunus, Hz. İlyas, Hz. Elyesa, Hz. Zülkifl, Hz. Zekeriya, Hz. Yahya, Hz. İsa ve annesi Hz. Meryem, Hz. Zülkarneyn, Hz. Lokman ve Hz. Üzeyr (ala Nebiyyina ve aleyhimüsselam)'a

Ve Efendilerimiz Hz. Cebrâîl, Hz. Mikâîl, Hz. İsrâfîl ve Hz. Azrâîl'e, Arşı taşıyan meleklere, Kerûbiyyûn ve Kirâmen Kâtibîn'e, Allah Resûlü'nün halifeleri Ebûbekir, Ömer, Osman ve Ali efendilerimize, Peygamberimiz'in amcaları Hz. Hamza ve Hz. Abbas'a, Allah Resûlü'nün torunlarına, özellikle Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin, Muhammed bin Hanefiyye ve Zeynel Âbidîn hazeratına,

Annelerimiz Hz. Hatice-i Kübrâ, Hz. Âişe-i Sıddıka ve O'nun diğer pak zevcelerine, ve kızları Hz. Zeyneb, Hz. Rukiye, Hz. Ümmü Gülsüm ve Fâtıma-i Zehrâ'ya,

Muhacir ve Ensar'dan bütün ashab-ı güzine, tâbiin ve tebe-i tâbiin efendilerimize, müctehidîn-i kirâma, müfessirîn-i izâma, muhaddisin-i fihâma, evliyâ, asfiyâ, ebrâr ve mukarrabîne, aktâba, hususen Hz. Ali ve Hz. Hamza efendilerimize, Şeyh Abdulkâdir Geylânî, Şeyh Ebu'l-Hasan el-Harakânî, Şeyh el-Harrânî, Şeyh Akîl el-Menbicî, İmam Rabbânî, Şeyh el-Kerhî, Ebu'l-Hasan eş-Şazelî, Ahmed el-Bedevî, Ahmed er-Rufâî, Muhammed Baha-uddin Nakşibendî ve Üstadımız Bediüzzaman Said Nursî'ye, ve Senin katında kıymeti olan herkese, ilmin ve malûmâtın adedince salât ve bereket ihsan eyle.

Dünyanın dört bir yanında iman ve Kur'ân meşalesini tutuşturup canlı tutmaya çalışan kadın erkek bütün kardeşlerimize, arkadaş ve dostlarımıza da – yukarıda zikrettiğimiz zevat-ı kirama tâbi olarak – salât ü selâm eyle ve bekeketinle lütufta bulun.

Hocaefendi kendine özgü hâlet-i ruhiye ve bakışını bu salavâta da aksettirmiştir. Efendimiz'e, âline ve ashabına salât ü selâmda bulunan Hocaefendi, "Allah'ın ilmi ve malûmâtı adedince" diyerek, salavâtı sonsuzla irtibatlandırıp sayı ve rakamların ötesine taşımıştır. Efendimiz'e yaptığı salât ü selâma diğer peygamberleri de dahil eden Hocaefendi, sonrasında "Allah'a yakın melekler" ve "Allah'ın salih kulları" diyerek salavâtının yelpazesini genişletmiştir. Bilahare Hz. Âdem'den (aleyhisselâm) başlayıp Kur'ân'ın bahsettiği peygamberler silsilesini teker teker saymakta, böylece onlara olan vefasını ortaya koymaktadır. Hocaefendi Kâinatın Efendisi'ni anarken, Kur'ân'ın bahis mevzuu yapmadığı ve rivayetlere göre sayılarının 120 bin civarında oldukları bilinen peygamberlerin de unutulmaması gerektiğine inancını göstermektedir. Misyonlarını hakkıyla eda etmiş, gelmiş geçmiş ve artık takipçileri kalmamış bu Hak Elçilerinin genel ifadelerle de olsa yâd edilmelerini istemektedir. Birçok insanın aklına bile gelmeyecek böyle bir hususu zihinlere yerleştiren Hocaefendi, Allah'ın en sevgili olan kullarına olan bağlılık ve vefasını böylece ortaya

koymaktadır. Zaten o normal dualarını yaparken de her zaman kuşatıcı olmuş, çoğul kiplerini kullanarak daireyi hep geniş tutmuştur.

Bununla birlikte Hocaefendi, salavâtında bir darlık ve hususileştirmeye gitmekte ve dört büyük meleği zikrettikten sonra dört raşit halifeyi, ardından da Efendimiz'in amcalarını, kızlarını, torunlarını da anmayı ihmal etmemekte, ashab-ı kirâmı muhacir ve ensar diye bir kere daha zikretmektedir. Bu altın nesilden sonra, onları takip eden tâbiîn, tebe-i tâbiîn, müçtehid imamlar, müfessirler, evliyâ ve asfiyâ diyerek yine salavâtının kapsamını genişletmiştir. Bu arada kendi ifadesiyle vefat etmiş olmalarına rağmen tasarrufları hâlâ devam eden zatları da teker teker yadetmekte, hayatında çok özel bir yeri olan Bediüzzaman hazretlerini de unutmamaktadır.

Hocaefendi en son olarak kendisini seven, sayan, sözlerini dinleyen dünyanın dört bir yanındaki müminleri "kardeşlerim, arkadaşlarım, dostlarım" diyerek hayırla anmış, onları da salavâtına dahil etmiştir.

Görüldüğü üzere Hocaefendi, salavât ve dualarından, anılmaya layık Hak dostlarının hiçbirisini eksik etmemeye özel bir itina göstermektedir. O, büyükleri anmayı adeta bir sorumluluk olarak telakki etmekte, ihmal edildiklerinde gönül koyacaklarından endişe etmektedir. Bu yaklaşım, onun bütün fikir ve düşüncelerine sinmiş ve her yeri geldiğinde kendisini belli etmiştir. Selef-i Salihin efendilerimize vefa ve sadâkat, Hocaefendi'de sanki bir iman gibidir. O bu tutumuyla etrafındaki insanlara, büyüklere karşı nasıl bir saygı ve edep takınılacağına dair ders vermekte ve örnek olmaktadır.

SONUÇ

Efendimiz'e (sallallahu aleyhi ve sellem) yapılan salât ve selâmlar, O'nun çok farklı ve mümtaz konumuna dikkatleri çekmektedir. O, hususi konumu ve çok özel donanımı ile bütün insanlardan ayrı ve üstündür. O kadar ki Allah'ın duyurmasıyla duyulmazları duyup, görülmezleri görebilir. Zaman ve mekânın ötesine geçip ruhanilerle hasbihal edebilir. O, yüce melekler topluluğu katında *Ahmed*, yeryüzünde ise *Muhammed* ismiyle en sevilen varlıktır.

Dünyada yaşarken doğruluktan hiç ayrılmamış, inanan inanmayan herkese güven vaad etmiş, hep masumiyetiyle hatırlanmış, akılları aşan aklı ve aydınlık ruhuyla insanlara hep doğruyu ve hakikati göstermiştir. Böyle olunca da objektif bakabilen bütün insanları kendisine çekmiş ve ebedî saadete giden yollarda onlara rehberlik yapmıştır. En büyük bir adanmışlık duygu ve şuuru içerisinde hayatını örgüleyen Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem) insanlara götürdüğü bu büyük hizmetin karşılığında alâka görmüş ve her çağda kendisine son derece bağlı müminler kadrosu yetişmiştir. Geniş dairede bütün ümmet, dar dairede ise gayretli Müslümanlar, O'nun büyüklüğünü kabul ve itiraf, O'na olan imanı tazeleme ve ikrar etme, O'na olan bağlılık ve sadâkatlerini ortaya koyma, tebrik ve teşekkürde bulunma, şefaatine mazhar olabilme mânâlarına gelen salât

ü selâmlarla Peygamberlerini anmaktadırlar. Asırları aşan bu bilinç, ümmete Allah'ın izniyle yerleşmiş, her vesileyle Efendiler Efendisi hatırlanıp yâd edilir hâle gelmiştir. Dünyadan ayrılıp kendi ufkuna yürümesinin ardından on beş asır geçmesine rağmen O hâlâ hayatta, ümmetinin başında ve onlarla alâkadardır. Bu inanç Muhammed ümmetinde Peygamberlerine bağlılığı ve O'na salât ü selâmda bulunmayı netice vermiştir. Ümmeti için gözyaşı döken Efendimiz, çağlar boyunca ümmeti tarafından hayır, minnet ve şükranla anılmaktadır. Bu karşılıklı vefa, her iki tarafa da rahmet ve mağfiret olarak geri dönmüş, Efendimiz'in şefaat dairesi genişlemiş, Müslümanlardan da şefaate mazhar olanların sayısı artmıştır.

Bütün çeşitleriyle salavât, kalblerin nurlanması ve Allah'a ulaşma adına çok önemli bir misyon eda etmektedir. Bundaki yegâne şart ise salât ü selâmlara aksatmadan devam etmektir. Hadiste de ifade edildiği üzere amellerin az da olsa devamlı olanı efdaldir. Kesintisiz olarak salât ü selâma devam eden müminlerde maddi manevi nurlanma hasıl olur. Ona ait bereketin çok önemli bir yanı olarak Hz. Peygamber'e vuslat veya O'na ulaştırıcı vesilelere iştiyak meydana gelir. Bu açıdan salât ü selâmın özünde Hz. Peygamber'in ahlâkıyla ahlâklanmak, O'nun sünnetine daha yüksek bir performansla uymak ve bağlanmak vardır. Salavâtın dünya hayatındaki getirisi, her gün defalarca yâd edilen Allah Rasülü'nün peşisıra hayatı yönlendirmek, O'nu takip etmektir. Ötelerde ilâhî rızaya erip sonsuz mutluluğa mazhar olmak sadece salavât getirmekle değil, Efendimiz'in bereketli ve nurlu hayatına yaklaşmak, O'nun yürüdüğü yollardan yürümekle ancak mümkündür.

Salâtü selâm, Efendimiz'e bağlılığın teorideki ifadesi, O'nun sünneti üzere yaşamak ise salavâtın bir hayat tarzı olarak pratiğe yansımasıdır.

Salavâtla süslenmiş, sünnet-i seniyye ile nurlanmış bir hayata mazhariyet dileğiyle.

İSTİFADE EDİLEN ESERLER

Aclûnî, İsmâil b. Muhammed, Keşfü'l-hafâ ve müzîlü'l-ilbas 'amme'ş-tehera mine'l-ehâdîsi 'ala elsineti'n-nas, I-II, Beyrut 1405/1985.

Ahmed b. Hanbel, el-Müsned, I-VI, Çağrı Yayınları, İstanbul, 1992.

Akgül, Muhiddin, Hz. Peygamber (S.A.S)'e Salât ü Selâm, Yeni Ümit Dergisi, Sayı: 49, Yıl: 13.

Azimâbâdî, Ebu't-Tayyib, Şemsü'l- Hak, Muhammed b. Emir Ali, Avnu'l-Ma'bud Sünenü Ebi Davud, Müessesetü Kurtuba, I- X, 1911.

Bayraktar, İbrahim, Hz. Peygamber'e Salat ve Selam Getirmenin Mahiyeti ve Önemi, Yeni Ümit Dergisi, Sayı: 11, Yıl: 3.

Beyhakî, Ebu Bekir Ahmed b. Hüseyin, Şuabu'l-iman, I-VIII, Daru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, 1410.

Buhârî, Ebu Abdilllah Muhammed b. İsmail, el-Câmi'u's-sahîh, I-VIII, İstanbul 1413/1992.

Büyük Çevşen (Mealli), Define Yayınları, İstanbul 2010.

Dârakutnî, Ebu'l-Hasan Ali b. Ömer, Es-Sünen, I-IV, Daru'-Marife, Beyrut, 1966.

Ebu Bekir el-Cessas, Ahkamü'l-Kur'an, Elif Matbaası, Ankara, 1989.

Ebu Dâvûd, Süleyman b. Eş'as es-Sicistânî, Sünenü Ebî Dâvûd, I-V, İstanbul 1413/1992.

Elmalılı, Muhammed Hamdi Yazır, Hak Dini Kur'an Dili, I-X, İstanbul 1982.

Gazâlî, Ebu Hamid, Muhammed b. Muhammed, İhya-u Ulumi'd-din, I- IV, Daru'l-Kütübi'l- İlmiyye, Beyrut, 2005.

Gülen, M. Fethullah, Prizma, Nil Yayınları, İstanbul, 1999.
——, el-Kulûbu'd-Dâria (tertip ve tanzim: M. Fethullah Gülen), Define Yayınları, İstanbul, 2011.
——, Sohbet-i Canan, Nil Yayınları, İstanbul, 2004.
——, Sonsuz Nur, Nil Yayınları, İstanbul, 2008.
——, Ümit Burcu, Nil Yayınları, İstanbul, 2010.
Heysemî Nûreddin Ali b. Ebî Bekr, Mecma'u'z-zevâid ve menba'u'l-fevâid, I-X, Beyrut 1408/1988.
İbrahim el-Halebî, Halebi Sağir, Şirket-i Sahafiye-i Osmaniye, İstanbul, 1902.
İbn Kesîr, Ebü'l-Fidâ İmâdüddin İsmâil b. Ömer, Tefsîrü'l-Kur'âni'l-'azîm, I-IV, Beyrut 1408/1988.
İbn Mâce, Muhammed b. Yezid el-Kazvînî, es-Sünen, I-II, Çağrı Yayınları, İstanbul, 1992.
İbn Manzûr, Ebu'l-Fazl Muhammed b. Mükerrem, Lisânü'l-Arab, I-XV, 1299-1308.
Kâdı Iyâz, Ebu'l-Fayz İyaz b. Musa, eş-Şifâ bi ta'rîfi hukûki'l-Mustafa, Beyrut, 1995.
Kari, Ebü'l-Hasan Nureddin Ali b. Sultan Muhammed Ali, Şerhu'ş-Şifa, Darü'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, trz.
Kurtubî, Ebu Abdillah Muhammed b. Ahmed, el-Câmi li-Ahkâmi'l-Kur'an, I-XXII, Tsz.-Ysz.
Kutub, Seyyid, Fî Zılâli'l-Kur'ân, I-VI, Daru'l- Kütübi'-İlmiyye, Beyrut, 1986.
Mubarekfuri, Ebu'l-Ula, Muhammed Abdurrahman b. Abdurrahim, Tuhfetu'l-Ahvezî Şerhu Câmii't-Tirmizî, I-X, Müessesetü Kurtuba, Kahire, trz.
Müslim, Ebu'l-Hüseyin b. Haccâc el-Kuşeyrî, el-Câmiu's-sahîh, I-III, İstanbul 1413/1992.
Nebhânî, Yusuf bin İsmail, Efdalü's-Salât ale Seyyidi's-Sâdât, Beyrut, Matbaatü'l-Edebiyye, 1309
Nesâî, Abdurrahman b. Şu'ayb, Sünenü'n-Nesâî, I-VIII, İstanbul 1413/1992.
Said Nursî, Bediuzzaman, Mesnevi-i Nuriye, Şahdamar Yayınları, İstanbul, 2010.
——, Lemalar, Şahdamar Yayınları, İstanbul, 2010.
——, Sözler, Şahdamar Yayınları, İstanbul, 2010.
——, Şualar, Şahdamar Yayınları, İstanbul, 2010.
Şeker, Mehmet Y., Kullukta Dört Esas, Işık Yayınları, İstanbul, 2009.
Şimşek, Osman, İbretlik Hatıralar, Işık Yayinlari, İstanbul, 2010.
Tekineş, Ayhan, Salât ü Selâmın Kıymet ve Lezzeti, Yeni Ümit Dergisi, Sayı :80, Yıl :21.
Tirmizî, Ebu Îsa Muhammed b. Îsâ, el-Câmi'u's-sahîh, I-V, İstanbul 1413/1992.
Yıldırım, Suat, Kur'an'ı Hakim ve Açıklamalı Meali, İstanbul 1998.

İNDEKS

K

L

M

N

R

S

T

U

V

Y

Z